

**T.C.
GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

**KİRALAMA İŞLEMLERİNİN FİNANSAL RAPORLANMASI VE
MUHASEBELEŞTİRİLMESİ: BORSA İSTANBUL
ŞİRKETLERİNDE BİR UYGULAMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Destan Halit AKBULUT

Tez Danışmanı: Prof. Dr. İdil KAYA

HAZİRAN 2016

**T.C.
GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

**KİRALAMA İŞLEMLERİNİN FİNANSAL RAPORLANMASI VE
MUHASEBELEŞTİRİLMESİ: BORSA İSTANBUL
ŞİRKETLERİNDE BİR UYGULAMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Destan Halit AKBULUT

Tez Danışmanı: Prof. Dr. İdil KAYA

HAZİRAN 2016

ÖNSÖZ

Başta tez çalışmam boyunca hiçbir desteğini esirgemeyen, tez konusu seçiminden araştırmanın oluşturulmasına kadar her zaman beni yönlendiren ve doğruyu bulmamı sağlayan, bilimsel çalışmanın ne olduğunu öğreten, motivasyonumun tükendiği anlarda desteğiyle tezimi neticelendirmemi sağlayan ve en önemlisi bilimsel düşünceyi aşıl原因an çok değerli Hocam Prof. Dr. İdil Kaya'ya minnet ve şükranlarımı sunarım.

Hayatım boyunca hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan ve her zaman yanımda olan sevgili aileme teşekkür ederim.

Ayrıca Galatasaray Üniversitesi'ndeki hocalarıma, araştırma görevlisi arkadaşlarıma, bilgi ve fikirlerini paylaştıklarından ve yardımlarından ötürü en içten teşekkürlerimi sunarım.

Saygılarımla,

Ar. Gör. Destan Halit Akbulut

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	vi
ŞEKİL LİSTESİ.....	vii
TABLO LİSTESİ	viii
RÉSUMÉ.....	x
ABSTRACT.....	xv
ÖZET.....	xx
GİRİŞ	1
1. KİRALAMA İŞLEMLERİ	4
1.1. İşletmelerde Kiralama ve Satın Alma Kararları.....	5
1.2. Kiralama İşlemleri Türleri	9
1.2.1. Finansal Kiralama İşlemleri	9
1.2.2. Faaliyet Kiralaması İşlemleri.....	10
1.3. Türkiye’de Finansal Kiralama İşlemlerine İlişkin Yapılan Düzenlemeler	10
1.3.1. Kiralama İşlemlerinin Vergi Mevzuatı Açısından İncelenmesi.....	11
1.3.2. Kiralama İşlemlerinin Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Düzenlemeleri Açısından İncelenmesi.....	13
1.3.3. Kiralama İşlemlerinin TMS 17 Açısından İncelenmesi.....	14
1.3.4. Kiralama İşlemlerinin UMS 17 Açısından İncelenmesi	16
2. KİRALAMA İŞLEMLERİNİN FİNANSAL RAPORLANMASI VE MUHASEBELEŞTİRİLMESİNDE YENİ YAKLAŞIM: UFRS 16 KİRALAMA İŞLEMLERİ STANDARDI	18
2.1. Kiralama İşlemleri Standardının Yenilenmesindeki Temel Nedenler .	19
2.2. UFRS 16 Kiralama İşlemleri Standardı Tarihsel Gelişimi	22
2.3. UFRS 16 Kiralama İşlemleri Standardının Getirdiği Temel Öneriler.	24
2.3.1. Kiracı Taraf İle İlgili Standardın Getirdikleri.....	24
2.3.2. Kiraya Veren Taraf İle İlgili Standardın Getirdikleri	25
2.3.3. UFRS 16: Kiralama İşlemi Standardı ile İlişkili Standartlar	27
2.4. Değişikliklerin Kiracı Taraf Açısından İrdelenmesi.....	27

2.4.1. Kiracı Taraf Açısından UFRS 16 Standardına Göre Uygulanacak Muhasebe Kayıtları Örneği ve Bu Örneğin TMS 17 Standardı ile Karşılaştırılması.....	30
2.5. UFRS 16 İle Birlikte Kiracı Tarafı İlgilendiren Muhasebe Değişikliklerinden Etkilenecek Halka Açık Firmaların Durumu.....	34
3. FAALİYET KİRALAMASI İŞLEMLERİNİN AKTİFLEŞTİRİLMESİNİN FİNANSAL ORANLARA ETKİSİNİ İNCELEYEN ARAŞTIRMALAR.....	40
3.1. Literatürdeki Araştırmalar.....	40
3.1.1. Literatürde Kullanılan Aktifleştirme Yöntemleri.....	57
3.2. Imhoff Modeli ve Araştırmada Kullanılan Oranlar.....	59
3.2.1. Imhoff Modeli İle İlgili Formüller ve Modelin Türkiye'ye Uyarlanması.....	69
3.2.2. Yeni Yaklaşımının Imhoff Modeli Çerçevesinde Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş. Şirketi'ne Uygulanması.....	73
4. ARAŞTIRMA: YENİ STANDARDIN BORSA İSTANBUL ŞİRKETLERİ HESAPLARINA UYGULANMASI.....	87
4.1. Araştırmanın Amacı.....	88
4.2. Araştırma Metodolojisi.....	88
4.3. Araştırmanın Kapsamı.....	89
4.4. Araştırmanın Kısıtları.....	92
4.5. Araştırma Sorularının Geliştirilmesi, Araştırma Problemi.....	92
4.6. Araştırma Modeli ve Araştırmanın Değişkenleri.....	93
4.7. Araştırma Hipotezlerinin Açıklanması.....	94
4.8. Veri ve Bilgi Toplama Yöntem ve Aracı.....	96
4.9. Veri ve Bilgilerin Analizi, Araştırma Yöntemi.....	97
4.10. Analiz Sonuçlarının Saptanması ve İrdelenmesi.....	98
4.10.1. Faaliyet Kiralaması İşlemlerinden Kaynaklanan Yükümlülüklerin Toplam Varlıklar ve Toplam Yükümlülükler İçindeki Yeri.....	99
4.10.2. Yapısal Aktifleştirme Sonrası Verilerin Yıllara Göre Finansal Durum Kalemlerine Etkisi.....	100
4.10.3. Yapısal Aktifleştirme Sonrası Verilerin Yıllara Göre Finansal Oranlara Etkisi.....	100
4.11. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenilirliğinin Tartışılması.....	105
5. SONUÇ.....	106
KAYNAKÇA.....	110
EKLER.....	113
EK 1: Sektörlere Göre Şirket Dağılımları Listesi.....	113
EK 2: Araştırma Kapsamında Kullanılan Kısaltmaların Karşılıkları.....	117
EK 3: Araştırmanın Analizi Kapsamında Oluşturulan Veri Tabanı.....	119
EK 4: 2014 Yılına Ait Analizin IBM SPSS Statistics Çıktıları.....	128

EK 5: 2015 Yılına Ait Analizin IBM SPSS Statistics Çıktıları.....	131
ÖZGEÇMİŞ.....	134

KISALTMALAR

AICPA	: Amerikan Sertifikalı Kamu Muhasebecileri Enstitüsü (<i>American Institute of Certified Public Accountants</i>)
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
FASB	: Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (<i>Financial Accounting Standards Board</i>)
IFRIC	: Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Yorum Komitesi (<i>International Financial Reporting Interpretations Committee</i>)
SEC	: Amerikan Sermaye Piyasası Kurulu (<i>United States Securities and Exchange Commission</i>)
SIC	: Uluslararası Muhasebe Standartları Yorum Komitesi (<i>Standard Interpretations Committee</i>)
TFRS	: Türkiye Finansal Raporlama Standardı
TMS	: Türkiye Muhasebe Standardı
TMUDESK	: Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu
UFRS	: Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (<i>International Financial Reporting Standards, IFRS</i>)
UMS	: Uluslararası Muhasebe Standartları (<i>International Accounting Standards, IAS</i>)
UMSK	: Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (<i>International Accounting Standards Board, IASB</i>)
VUK	: Vergi Usul Kanunu

ŞEKİL LİSTESİ

- Şekil 2.1.** : UFRS 16 Kiralama İşlemleri Standardının Bilançoya Etkileri
- Şekil 2.2.** : UFRS 16 Kiralama İşlemleri Standardının Gelir Tablosuna Etkileri
- Şekil 2.3.** : Bölgelere Göre Bilanço Dışı Kiralama İşlemlerinin İskonto Edilmiş Gelecekteki Kira Ödemeleri Tutarları (Trilyon Amerikan Doları)
- Şekil 3.1.** : Kaydedilmemiş Faaliyet Kiralaması Varlığı ile Kaydedilmemiş Faaliyet Kiralaması Yükümlülüğü Arasındaki İlişki
- Şekil 3.2.** : Faaliyet Kiralaması ve Finansal Kiralama Toplam Yıllık Giderleri Arasındaki İlişki
- Şekil 4.1.** : Araştırma Modeli

TABLO LİSTESİ

- Tablo 1.1.** : UMS 17 Kiralama İşlemleri Standardının Tarihsel Gelişim Süreci
- Tablo 2.1.** : UFRS 16 Kiralama İşlemleri Standardının Tarihsel Gelişim Süreci
- Tablo 2.2.** : Örnek İşletmenin 3 Yıllık Kiralama Sözleşmesi İle İlgili Bilgiler
- Tablo 2.3.** : UFRS / US GAAP'a Uygun Olarak Bilanço Dışı Kiralama İşlemi Açıklaması Yapan Halka Açık Şirketlerin Yüzdeleri ve Toplam Tutarlar
- Tablo 2.4.** : Sektör Bazında Şirketlerin Bilanço Dışı Kiralama İşlemleri ile İlgili Veriler
- Tablo 2.5.** : Bilanço Dışı Kiralama İşlemleri İçin Gelecekteki Minimum Kira Ödemelerinin Bugünkü Tahmini Değeri / Toplam Varlık (Şirket Sayılarına Göre)
- Tablo 3.1.** : Kiralama İşlemlerinin Aktifleştirilmesinin Finansal Oranlara Etkisini İnceleyen Ampirik Çalışmalar
- Tablo 3.2.** : Sabit İskonto Oranı Kullanan Çalışmalar ve Kullandıkları İskonto Oranları
- Tablo 3.3.** : Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş. 31.12. 2015 Tarihinde Sona Eren Hesap Dönemine Ait Konsolide Finansal Tablo ve Dipnotlarından Seçilmiş Verileri
- Tablo 3.4.** : Gelecek Nakit Akışlarının Vadeye Göre Sürelerinin Tahmini
- Tablo 3.5.** : Toplam Kiralama Ömrü ve Kalan Kiralama Ömrü
- Tablo 3.6.** : Asgari Kira Ödemelerinin Toplam ve Kalan Kira Ömrü Boyunca Hesaplanan Tahmini Bugünkü Değerlerinin Toplamı
- Tablo 4.1.** : Araştırma Kapsamındaki Şirketlerin Sektörel Bazda Sayıları
- Tablo 4.2.** : Hipotez Sonuçlarına Göre Farklılıkların Yıllara Göre Tespiti
- Tablo 4.3.** : Faaliyet Kiralaması İşlemlerinden Kaynaklanan

Yükümlülüklerin Toplam Varlıklar ve Toplam Yükümlülükler
İçindeki Yeri

Tablo 4.4. : Yapısal Aktifleştirme Sonrası Verilerin Yıllara Göre Finansal
Durum Kalemlerine Etkisi

Tablo 4.5. : Yapısal Aktifleştirme Sonrası Verilerin Yıllara Göre Finansal
Oranlara Etkisi

RÉSUMÉ

Aujourd'hui, les entités doivent trouver des sources de financement pour réaliser leurs activités, pour maintenir leur présence et pour avoir accès aux biens. Elles peuvent obtenir ces sources de financement en se référant à différentes alternatives telles que les emprunts, l'émission d'actions ou d'obligations ou encore en se référant aux contrats de location. Dans cette situation, en utilisant des contrats de location, les entreprises peuvent avoir de nombreux avantages. En particulier, les contrats de location, en permettant aux entreprises d'évaluer leur capital dont ils doivent se séparer pour l'acquisition de ces actifs pour d'autres activités leur offrent un avantage considérable. Si nous regardons l'histoire des contrats de location, celle-ci remonte à 2000 avant notre ère mais a commencé à réellement se développer à partir des années 1930 aux États-Unis, 1960 en Europe, 1970 dans les pays en voie de développement et enfin dans la seconde moitié des années 1980 en Turquie.

Différents types de contrats de location peuvent être examinés tels que ceux de « cession suivie d'un bail », « sous-location », « location privée », « location simple » ou encore « location financement ». Cependant, il existe deux types de contrats les plus largement utilisés aussi bien dans la littérature que dans les normes: la « location simple » et la « location financement ».

Dans le cadre de notre travail, nous mettrons l'accent sur ces deux types des contrats de location en particulier. Comme on le sait, la « location financement » se définit comme le transfert du droit d'utiliser un actif du bailleur dont il a la propriété au locataire pour une durée spécifique. En outre, la norme comptable internationale 17 des contrats de location spécifie qu' « Un contrat de location est un accord par lequel le bailleur cède au preneur, pour une période déterminée, le droit d'utilisation d'un actif en échange d'un paiement ou d'une série de paiements. ». Il décrit le contrat de location-financement ainsi : « Un contrat de location-financement est un contrat de location ayant pour effet de transférer au preneur la quasi-totalité des

risques et des avantages inhérents à la propriété d'un actif. Le transfert de propriété peut intervenir ou non, in fine. ». Le contrat de location simple est défini ainsi : « Un contrat de location simple désigne toute location autre qu'un contrat de location-financement. ». Un contrat de location est classé en tant que contrat de location simple s'il ne transfère pas au preneur la quasi-totalité des risques et des avantages inhérents à la propriété.

Au cours de notre travail de thèse, d'une part, il sera discuté des activités de location qui ont été définies ci-dessus, selon les autorités de régulation et de surveillance. Cela sera dans le cadre de la législation fiscale de la réglementation et de la surveillance des institutions bancaires, des notes des normes comptables au marché des capitaux, les normes comptables internationales et les normes comptables en Turquie.

Après avoir discuté en détail de ces autorités de régulation et de surveillance, on examinera la norme IFRS 16 des Contrats de Location qui est à jour et qui apporte une nouvelle approche de la comptabilité et du « reporting » des opérations de location.

Dans ce contexte, il existe des raisons fondamentales pour la formation de cette nouvelle norme. La norme liée aux contrats de location IAS 17, comme nous l'avons dit précédemment, distingue le contrat de location-financement et le contrat de location simple et distingue leur différence pour les deux cas. Le modèle comptable actuel a été critiqué d'être incomplet pour répondre aux besoins des utilisateurs des états financiers et le modèle comptable actuel préconisé ne reflète pas adéquatement la réalité. Surtout, dans le modèle comptable actuel, les registres comptables des locataires en termes de transactions de contrats de location simple ne reconnaissent pas les actifs et les passifs, donc ce sont les aspects les plus critiqués. En bref, la résolution de ce problème est revendiquée par les utilisateurs des états financiers et il proposerait que le modèle comptable actuel reconnaisse les actifs et les passifs pour les opérations de location simple.

Après avoir discuté en détail des principales raisons ci-dessus, on se concentrera sur le développement historique des normes. Ensuite, les propositions de

base de la norme seront examinées séparément pour le locataire et le bailleur. Par la suite, les exemples d'application sont donnés afin de faciliter la compréhension de ces changements. En particulier, les modifications comptables impliquant le preneur et le statut des entreprises publiques qui subiront l'effet de ces changements seront discutés.

Avec la mise en œuvre de l'IFRS 16 presque tous les contrats de location seront capitalisés. De cette façon, cela permettra d'améliorer la comparabilité, la qualité et la transparence, la clarté, la fiabilité, la pertinence des rapports financiers et on dressera plus précisément la liste des risques de l'entreprise.

Le principe de base proposé par l'IFRS 16, est de l'enregistrement systématique des contrats de location dans les actifs et les passifs du bilan. Ainsi, le modèle actuel qui ne nécessite pas la reconnaissance d'actifs et des passifs pour les contrats de location simple sera amélioré.

On apprend que pour les IFRS 16 : les Contrats de Location entraînent des différences principalement dans le « reporting » des contrats de location simple pour les locataires. Avec l'IFRS 16, le locataire comptabilise et enregistre toutes les transactions en termes de contrat de location simple dans les actifs et les passifs. Au début du contrat de location, le locataire obtient le droit d'utiliser un actif sur la durée du contrat. Ainsi, cela implique l'obligation de payer un loyer pour ce droit. Si on résume les effets de l'IFRS 16 Contrats de Location sur le bilan du locataire, on peut dire que cela augmentera les actifs et les passifs découlant de la location.

Ensuite, il a été procédé à une revue de la littérature sur les effets des IFRS 16 sur le bilan et le compte de résultat pour le locataire dont on a déjà parlé précédemment. Cette revue de la littérature en général comprend les études sur l'impact de la location de capitalisation sur les ratios comptables et les états financiers. Ces études ont commencé tout d'abord aux États-Unis en 1963 et continuent d'être faites sur divers pays avec divers échantillons.

Deux méthodes de capitalisation principale sont utilisées dans ces études. Ce sont la méthode de capitalisation constructive qui est développée par Imhoff et al.

1991, 1997 et la méthode du facteur qui est préférée par les analystes financiers. Dans notre étude, nous avons utilisé la méthode de capitalisation constructive qui est largement préférée par les études universitaires. Nous avons adapté cette méthode pour la Turquie et amélioré les hypothèses utilisées par cette méthode.

Pour mieux expliquer les calculs liés à la méthode de la capitalisation constructive, nous avons fait un exemple d'application sur Turkcell Iletisim Hizmetleri et ses Filiales. Après avoir examiné en détail les exemples de calculs sur cette société, nous avons abordé la section principale de la recherche de notre thèse.

Dans notre recherche, nous examinons principalement les changements causés par la nouvelle norme de location qui a été délivrée par le FASB et l'IASB, sur la reconnaissance par le locataire de location simple et ses effets sur les états financiers et les ratios financiers.

Le but de notre recherche est de montrer les changements dus à la nouvelle norme des contrats de location dans les rapports financiers et les effets sur les états financiers et les ratios financiers des sociétés cotées à la Bourse d'Istanbul. Dans notre recherche, nous examinerons 110 entreprises opérant dans les secteurs d'automobile, de boisson, des produits chimiques, des télécommunications fixes, de la nourriture et des médicaments au détail, de la production alimentaire, du commerce général en détail, des télécommunications mobiles, des logiciels et services informatiques, du secteur des voyages et du tourisme.

On a examiné les états financiers et les annexes aux comptes consolidés des 110 sociétés cotées à la Bourse d'Istanbul en 2014 et 2015. La distributions des ces sociétés, selon la classification sectorielle de la Bourse est ainsi : 12 entreprises de l'automobile, 6 entreprises de boissons, de nourriture et de médicaments au détail, 19 entreprises de produits chimiques, une entreprise de télécommunications fixes, les communications mobiles, 31 entreprises de la production alimentaire, 9 entreprises du commerce de détail en général, 4 entreprises en logiciels et services informatiques, et enfin 21 entreprises du secteur de voyage, tourisme et transport. Certaines de leurs données sont retirées de la base de données Thomson Reuters « Datastream ». On a trouvé 24 entreprises correspondant à ces nouvelles normes.

En déterminant les variables de notre recherche, nous avons examiné les études que nous passons en revue au préalable (Imhoff et al 1991, 1993, 1997; Beattie et al 1998; Bennett et Bradbury 2003; Duke et al 2009; Singh 2011) afin d'examiner les effets des états financiers, on a sélectionné actif total, passif total et le total des capitaux propres. De l'autre côté, afin d'examiner les effets des ratios financiers, on a sélectionné le rendement des actifs, la dette aux capitaux propres, le rendement des capitaux propres et le ratio d'endettement (Nelson 1963; Ashton 1985; Imhoff et al 1991, 1993, 1997; Ely 1995; Beattie et al 1998; Durocher 2008; Fülbier et al 2008; Duke et al 2009; Wong et Joshi 2015).

Notre recherche a tenté d'examiner s'il y a une différence de signification avant et après la capitalisation constructive pour les paiements minimum de contrat de location simple du locataire sur l'actif total, le passif total et le total des capitaux propres, le rendement des actifs, la dette aux capitaux propres, le rendement des capitaux propres et le ratio d'endettement.

On a recueilli les informations financières nécessaires de l'échantillon sur la base de données Thomson Reuters « Datastream ». Toutes ces informations et les calculs ont été transférés à Statistique IBM 20 pour analyse. Ensuite, on a appliqué les techniques d'analyse t-tests paramétriques et statistiques descriptives aux données. Dans ce contexte, nous examinons si oui ou non il y a une différence de signification avant et après la capitalisation constructive des contrats de location simple. Par conséquent, le résultat de notre hypothèse varie dans un intervalle de 95 pour cent de confiance, année après année. Nous avons constaté que tous les résultats ne présentent pas de différences significatives.

ABSTRACT

Today, companies have to find the sources of funding to perform their activities maintain their presence and gain access to assets. They can obtain these funding sources by referring to the various financing alternatives such as borrowing, issuing of shares or bonds or they can provide it through leasing. Using of the leasing can provide many advantages for companies. The history of leasing dates back to B.C. 2000, and it began to develop 1930s in the United States, 1960s in Europe, 1970s in developing countries and 1985s in Turkey. Throughout, leasing enables a great benefit for companies as they can assess their capital which they, otherwise, have to allocate for the acquisition of these assets for other activities.

When we examine the leasing, there are a variety of leases such as “sale and lease back”, “sub-leasing”, “private hire”, “operating lease” and “finance lease”. However, there are two types of leases considered to be the most emphasized and widely used both in the literature and in the norms.

As part of our work, we will focus on these two types of leasing. As known, financial leasing has been identified as being the transfer of the right to use of an asset from the lessor who has the ownership of the asset to the lessee within the specified period of time. In addition, the International Accounting Standard 17 Leases identified that “A lease is an agreement whereby the lessor conveys to the lessee in return for a payment or series of payments the right to use an asset for an agreed period of time.”. It described finance lease as “A financial lease is a lease that transfers substantially all risks and rewards incidental to the ownership of an asset. Title may or not eventually be transferred.”. The operating lease is defined as a lease other than a financial lease in the International Accounting Standard 17 Leases. A lease is classified as an operating lease if it does not transfer substantially all risks and rewards incidental to ownership.

During our thesis work, firstly the leasing activities which were defined above will be discussed in terms of regulatory and supervisory authorities. It will be analyzed within the scope of tax legislation, regulation and supervision of banking institutions, as well as accounting standards in capital market, International Accounting Standards and Turkish Accounting Standards compliant with international accounting standards.

After discussing these regulatory and supervisory authorities in detail, we pass the International Financial Reporting Standard 16: Leases, which will enter into force on January 2016, will be examined. This new standard brings a new approach to accounting and reporting of leasing transactions.

In this context, there are some fundamental reasons for the formation of this new standard. Related standard about lease IAS 17, as we stated previously, is classified as a finance lease or an operating lease and is recognized differently for both cases. Current accounting model has been criticized for being incomplete to meet the needs of users of financial statements and advocated as not being adequately reflecting the reality. Especially, in current accounting model, the accounting records of lessees under operating lease transactions are not recognized in assets and liabilities, so this is one of the most criticized aspects. In summary, solving this problem is claimed by financial statement users and it should have been proposed that the current accounting model has to recognize the operational lease transactions in assets and liabilities.

After discussing the details of the main reasons above, we will focus on the historical development of standards. Then, the basic proposals of the standard will be examined separately for both lessee and lessor. After, the applications example will be given in order to facilitate the understanding of these changes. In particular, accounting changes involving the lessee and the status of public companies that could be affected by such changes will be discussed.

With the implementation of IFRS 16 almost all leases will be capitalized. By doing so, it will improve comparability, quality and transparency, clarity, reliability,

relevance of the financial reports and it will bring up risks related of business more accurately.

The basic principle proposed by IFRS 16 Standard, is the recognition of assets and liabilities for all of the records arising from the lease. Thus, the current model which do not require of recognition assets and liabilities for the operating leases will be improved.

IFRS 16: Leases may cause differences mostly the reporting of operational leases for the lessees. With IFRS 16, the lessee recognizes assets and liabilities for all transactions in terms of lease contract. At the beginning of the lease agreement, lessee obtains the right to use an asset over the lease term. Thus, it bears the obligation to pay rent for this right. If we summarize the effects of IFRS 16 Leases on the lessee's balance sheet, we can say that it will increase the assets and liabilities arising from the lease.

Then, a literature review was conducted about the effects of IFRS 16: Leases on the lessee's balance sheet and income statement discussed previously. Overall this literature review consists of the studies about the impact of lease capitalization on accounting ratios and financial statements. These studies firstly began in the United States in 1963 and still continue to be applied on various countries with various samples.

Two main capitalization methods are used under these studies. These are constructive capitalization method which is developed by Imhoff et al. 1991, 1997 and the factor method which is preferred by financial analysts. In our study we used the constructive capitalization method which is widely preferred by academic studies. We adapted this method for Turkey and improved the assumptions used by this method.

For better clarifying of the calculations related to constructive capitalization method, we carried out a sample application on Turkcell Iletisim Hizmetleri As And Its Subsidiaries. After examining the calculations in detail over the company, we passed to the main section of research of our thesis.

In our research, we mainly examine the changes caused by the new lease standard which issued by FASB and the IASB, on the lessee's alterations concerning operating lease and their effects on the financial statements and financial ratios.

The aim of our research is to show the changes of new lease standard in financial reporting and the effects on financial statement and financial ratios of the companies listed in Istanbul Stock Exchange. The scope of our research will cover up to 110 companies operating in automotive and automotive parts, beverages, chemicals, fixed-line telecommunications, food and drug retail, food production, general retail, mobile telecommunications, software and computer services, travel and tourism sectors.

We examined consolidated financial statements and footnotes of 110 companies of Istanbul Stock Exchange for the years 2014 and 2015. Our sample contains 12 firms in automotive and automotive parts, 6 firms in beverages, food and drug retail, 19 firms in chemicals, one firm in fixed-line telecommunications, mobile telecommunications, 31 firms in food production, 9 firms in general retail, 4 firms in software and computer services, and finally 21 firms in travel and tourism sector are carefully examined in our research. Sectorial classification of the companies listed in Istanbul Stock Exchange and some of their relevant data from the Thomson Reuters Datastream Database are manipulated for this purpose.

For determining the variables of our research, in order to look at the effects of the financial statements we selected total assets, total liabilities and total shareholders' equity with the help of studies which we reviewed previously (Imhoff et al. 1991, 1993, 1997; Beattie et al. 1998; Bennett et Bradbury. 2003; Duke et al. 2009; Singh. 2011). On the other side, in order to examine the effects of the financial ratios return on assets, debt to equity, return on equity and debt to asset ratio (Nelson. 1963; Ashton. 1985; Imhoff et al. 1991, 1993, 1997; Ely. 1995; Beattie et al. 1998; Durocher. 2008; Fülbier et al. 2008; Duke et al. 2009; Wong et Joshi. 2015) are opted.

Our research tried to examine whether the following is significant: the difference before and after the constructive capitalization for the lessee's minimum operational lease payments on total assets, total liabilities and total shareholders' equity, return on assets, debt to equity, return on equity and debt to asset ratio.

The financial information required for our study is collected through sample companies' financial statements and footnotes and Datastream Database. All of these information and calculations were transferred to IBM Statistics 20 for analysis. Then were applied the parametric t-test analysis techniques and descriptive statistics to the data. In this context we examine whether the difference before and after the constructive capitalization of operating lease is significant.

As a result, the finding of our hypothesis varies in 95 percent confidence interval in consecutive years. We observed that all results do not have the significant differences.

ÖZET

Şirketler günümüzde faaliyetlerini gerçekleştirip, varlıklarını sürdürebilmek ve ihtiyaç duydukları varlıkları bünyelerine katabilmek için fon kaynakları bulmak zorundadırlar. Bu fon kaynaklarını borçlanma, hisse senedi veya tahvil ihracı gibi finansman çeşitlerine başvurarak sağlayabilecekleri gibi kiralama yoluyla da sağlayabilmektedir. Burada kiralama işlemlerinin kullanılması işletmelere birçok avantaj sağlayabilmektedir. Özellikle kiralama, işletmelere bu varlıkların edinimi için ayıracakları finansmanı başka yerlerde değerlendirebilmeleri gibi büyük bir fayda sağlamaktadır. Kiralama tarihine bakacak olursak, M.Ö. 2000'lere kadar uzanmakla beraber Amerika Birleşik Devletleri'nde 1930'lu, Avrupa'da 1960'lı, gelişmekte olan ülkelerde 1970'li ve Türkiye'de 1985'li yıllardan itibaren gelişmeye başlamıştır.

Kiralama işlemleri incelendiğinde “satış ve geri kirala”, “alt kiralama”, “özel kiralama”, “faaliyet kiralaması” ve “finansal kiralama” gibi birçok çeşit kiralama işleminin varlığı söz konusudur. Ancak en yaygın olarak kullanılan, literatürde ve standartlarda üzerinde durulan iki tip kiralama vardır. Bunlar “finansal kiralama” ve “faaliyet kiralaması” olarak sayılabilir.

Çalışmamız kapsamında bu iki tip kiralama işlemi üzerinde durulacaktır. Bilindiği gibi finansal kiralama; bir varlığın kullanım hakkının, belirlenen süre dâhilinde varlığın mülkiyetine sahip olan kiraya verenden kiracıya geçmesi olarak tanımlanmıştır. Ayrıca Uluslararası Muhasebe Standardı 17: Kiralama İşlemleri Standardı kiralamayı “Kiraya verenin bir varlığın kullanım hakkını, bir ödeme veya ödeme planı karşılığında, taraflarca kararlaştırılmış bir zaman süresinde kiracıya devrettiği sözleşme” olarak tanımlamış. Finansal kiralamayı da “Bir varlığın mülkiyetine sahip olmaktan kaynaklanan her türlü risk ve yararların devredildiği

sözleşme” olarak tanımlamış. Mülkiyet ile ilgili “Sözleşme süresi sonunda mülkiyet devredilebilir veya devredilmeyebilir.” şeklinde not düşmüştür.

Faaliyet Kiralaması ise Türkiye Muhasebe Standartları 17’de finansal kiralama dışındaki kiralama olarak tanımlanmıştır. Ayrıca, bir varlığın mülkiyetine sahip olmaktan kaynaklanan risk ve yararın tamamının devredilmediği kiralamalar, faaliyet kiralaması olarak sınıflandırılmıştır.

Tez çalışmamız boyunca ilk olarak yukarıda tanımlanan kiralama işlemleri Türkiye’de finansal kiralama işlemlerine ilişkin yapılan düzenlemeler kapsamında ele alınacaktır. Burada söz konusu olan düzenleyici ve denetleyici otoriteler kapsamında, kiralama işlemlerinin Vergi Mevzuatı, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Kiralama İşlemleri Uluslararası Muhasebe Standartları ve Türkiye Muhasebe Standartları açısından irdelenmesi söz konusudur.

Söz konusu düzenleyici ve denetleyici otoriteler detaylı olarak ele aldıktan sonra kiralama işlemlerinin raporlanmasına ve muhasebeleştirilmesine yeni yaklaşım getiren ve 1 Ocak 2019 tarihinde yürürlüğe girecek olan Uluslararası Finansal Raporlama Standardı 16: Kiralama İşlemleri Standardı incelenecektir. Bu çerçevede standardın oluşmasında bazı temel nedenler vardır. Kiralama ile ilgili mevcut Uluslararası Muhasebe Standartları 17: Kiralama İşlemleri Standardı, daha öncede belirtildiği üzere kiralama işlemlerini finansal kiralama ya da faaliyet kiralaması olarak ikiye ayırmakta ve muhasebe kayıtlarını her iki durum için farklı yapılmasını öngörmektedir. Bu mevcut muhasebe modeli, akademik ve araştırmacı çevrelerce finansal tablo kullanıcılarının ihtiyaçlarını karşılamakta eksik kaldığı konusunda eleştirilmekte ve mevcut modelin gerçeği yeterince yansıtamadığı savunulmaktadır. Özellikle faaliyet kiralaması işlemlerinin kiracı taraf açısından doğurduğu muhasebe kayıtlarının, mevcut modelde aktif ve pasif hesaplarda raporlanmaması en çok eleştirilen husustur. Özetle finansal tablo kullanıcıları tarafından bu sorunun çözülmesi talep edilmekte ve mevcut muhasebe modelinin kiracı taraf açısından, faaliyet kiralaması işlemleri ile ilgili kayıtların aktif ve pasif hesaplarda raporlanması gerektiği öne sürülmektedir.

Temel nedenlerden detaylıca bahsettikten sonra standardın tarihsel gelişimi üzerinde durulacaktır. Daha sonra standardın getirdiği bu temel öneriler kiracı taraf ve kiraya veren taraflar açısından ayrı ayrı incelenecektir. Daha sonra bu değişikliklerin kavranmasını kolaylaştırmak açısından örnek uygulamalar verilecek ve özellikle kiracı tarafı ilgilendiren muhasebe değişiklikleri ile söz konusu değişimlerden etkilenecek halka açık firmaların durumu irdelenecektir.

UFRS 16 ile hemen hemen tüm kiralama işlemleri aktifleştirilmiş olacaktır. Bu sayede yapılan raporlamanın karşılaştırılabilirlik, kalite ve şeffaflık, anlaşılabilirlik, güvenilirlik, ihtiyaca uygunluk açısından iyileştirilmesine ve işletmelerin ilgili alanlardaki risklerinin daha doğru ortaya konulmasına fayda sağlayacaktır.

UFRS 16 Standardının önerdiği temel ilke, şirketlerin kiralama işlemlerinden kaynaklanan kayıtlarının bilanço aktif ve pasif hesaplarında raporlanmasıdır. Böylece faaliyet kiralaması işlemlerine aktif ve pasif raporlamasını gerektirmeyen ve bu yüzden eleştirilen mevcut model iyileştirilmiş olacaktır.

UFRS 16: Kiralama İşlemleri Standardı büyük ölçüde kiracı tarafın faaliyet kiralaması raporlamasında değişikliklere neden olacağı söylenebilir. UFRS 16 ile birlikte kiracı taraf, kiralama sözleşmelerinin doğurduğu tüm kiralama işlemlerini bilançoda varlık ve yükümlülük olarak raporlayacaktır. Standardın öngördüğü temel neden, kiralama sözleşmesinin başlangıcında, kiracı taraf söz konusu sözleşmeden kaynaklı varlığın kullanım hakkını kiralama süresi boyunca elde etmektedir. Dolayısıyla bu hak için kira ödeme yükümlülüğü taşımasından kaynaklanmaktadır. UFRS 16: Kiralama İşlemleri Standardının kiracı tarafın bilançosuna etkilerini özetleyecek olursak, kiralama işlemlerinden kaynaklı varlıkların ve kiralama işlemlerinden kaynaklı borçların artacağını söyleyebiliriz. Mevcut UMS 17: Kiralama İşlemleri Standardında kiracı taraf için bilanço dışı açıklanan kiralama işlemlerinden kaynaklı varlık ve yükümlülükler artık bilançoda muhasebeleştirilecektir.

Daha sonra yukarıda bahsettiğimiz kiracı taraf açısından gerçekleşmesi beklenen değişiklikler üzerine yapılan araştırmalar bulunarak bir literatür taraması yapılmıştır. Bu literatür taraması genel olarak faaliyet kiralaması işlemlerinin

aktifleştirilmesinin finansal oranlara ve finansal tablolara olan etkisini inceleyen araştırmalardan oluşmaktadır. Araştırmalar ilk olarak 1963 tarihinde Amerika’da başlamış ve günümüzde çeşitli ülkeler ve çeşitli şirket grupları üzerinde yapılmaya devam etmektedir.

İncelediğimiz araştırmalar kapsamında iki temel aktifleştirme yöntemi kullanılmıştır. Bunlar Imhoff ve diğ. 1991 ve 1997 yılında geliştirmiş oldukları yapısal aktifleştirme yöntemi ve daha çok analistler tarafından tercih edilen faktör yöntemidir. Çalışmamız kapsamında akademik çalışmalarda yaygın olarak kullanılan yapısal aktifleştirme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem kullanılırken Türkiye’ye uyarlanmış ve varsayımları geliştirilmiştir.

Söz konusu yöntem ile ilgili hesaplamaların daha iyi anlaşılması için İstanbul Borsası’nda faaliyet gösteren Turkcell İletifim Hizmetleri A.ř. ve Bağlı Ortakları şirketi üzerinden örnek bir uygulama yapılmıştır.

rnek şirket üzerinden hesaplamalar detaylıca incelendikten sonra asıl araştırma bölümüne geçilmiştir. Araştırmamızda, temel olarak FASB ve UMSK’nın yayınladıkları söz konusu yeni kiralama işlemleri standardının, kiracı tarafın faaliyet kiralaması raporlamasında yol açtığı değişiklikler ve söz konusu değişikliklerin finansal tablolara ve finansal oranlara olan etkisi incelenmiştir.

Araştırmanın amacı yeni kiralama işlemleri standardının finansal raporlamaya getireceği değişikliklerin Borsa İstanbul’da faaliyet gösteren şirketlerin finansal tablolarına ve finansal oranlarına etkisini göstermektir.

Araştırma kapsamında Borsa İstanbul’da otomotiv ve otomotiv parçaları, içecek, kimya, sabit hat telekomünikasyon, gıda ve ilaç perakende, gıda üretim, genel perakende, mobil telekomünikasyon, yazılım ve bilgisayar hizmetleri, seyahat, taşımacılık ve turizm sektörlerinde faaliyet gösteren 110 firma incelenecektir. Otomotiv ve otomotiv parçaları sektörü kapsamında 12, içecek, gıda ve ilaç perakende sektörleri kapsamında altışar, kimya sektöründe 19, sabit hat ve mobil telekomünikasyon sektörleri kapsamında birer, gıda üretim sektöründe 31, genel perakende sektöründe 9, yazılım ve bilgisayar sektöründe 4 ve seyahat taşımacılık ve

turizm sektöründe 21 firmanın 2014 ve 2015 yıllarına ait konsolide finansal tabloları ve finansal tablo dipnotları incelenmiştir. Borsa İstanbul'da faaliyet gösteren bu firmaların sektörel sınıflandırılmasına ait verilere ve ilgili diğer verilerin bir kısmına Datastream veri tabandan ulaşılmıştır.

Araştırma değişkenlerini belirlerken daha önce incelediğimiz çalışmalardan (Imhoff ve diğ. 1991, 1993, 1997; Beattie ve diğ. 1998; Bennett ve Bradbury. 2003; Duke ve diğ. 2009; Singh. 2011) yola çıkarak finansal durum tablolarını incelemek amacıyla toplam varlıklar, toplam yükümlülükler ve toplam özkaynaklar seçilmiştir. Diğer yandan finansal oranlara etkisini incelemek için en çok etkilendiğine inandığımız ve daha önceki çalışmalarda (Nelson. 1963; Ashton. 1985; Imhoff ve diğ. 1991, 1993, 1997; Ely. 1995; Beattie ve diğ. 1998; Durocher. 2008; Fülber ve diğ. 2008; Duke ve diğ. 2009; Wong ve Joshi. 2015) en çok incelenen toplam varlık kârlılığı, borç özkaynak oranı, özkaynak kârlılığı ve borç varlık oranı seçilmiştir.

Araştırma temel olarak kiracı taraf şirketler tarafından açıklanan gelecekteki asgari faaliyet kiralaması işlemlerinden kaynaklanan kira ödemelerinin, yapısal aktifleştirme modeliyle aktifleştirilmesinin; toplam varlıklar, toplam yükümlülükler ve toplam öz kaynaklar ile toplam varlık kârlılığı, borç öz kaynak oranı, öz kaynak kârlılığı ve borç varlık oranı değişkenlerinin üzerinde aktifleştirme öncesi ve sonrasında gerçekleştirdiği farkların anlamlı olup olmadığı incelenmeye çalışılmıştır.

Çalışmamız için gereken finansal bilgi, örnekleme oluşturan şirketlerin yıllık konsolide finansal tabloları ve dipnotlarını içeren denetimden geçmiş halka açık yayınlanan raporlarından ve Thomson Reuters tarafından sağlanan Datastream veri tabanından toplanmıştır.

Tüm bu bilgi ve hesaplamalar analiz için IBM SPSS Statistics 20 yazılımına aktarılmıştır. Daha sonra bu verilere tanımlayıcı istatistikler ile parametrik analiz tekniklerinden t-testi uygulanmıştır. Bu bağlamda örneklem dahilindeki şirketlerin kiralama işlemlerinin aktifleştirme öncesi ve sonrası arasında anlamlı farklar olup olmadığı araştırılmıştır. Sonuç olarak yapmış olduğumuz hipotez testleri yüzde 95 güven aralığına göre yıllara göre değişim göstermektedir. Tüm sonuçların anlamlı farklar içermediği gözlenmiştir.

GİRİŞ

İşletmeler, operasyonlarını gerçekleştirip, varlıklarını sürdürebilmek ve ihtiyaç duydukları varlıkları bünyelerine katmak için fon kaynakları bulmak zorundadır. Borçlanma, hisse senedi veya tahvil ihracı gibi finansman çeşitlerine başvurarak sağladıkları bu fon kaynaklarını yatırıma dönüştürebildikleri gibi kiralama yoluyla da varlık edinebilmektedirler. Burada kiralama işlemlerinin kullanılması işletmelere birçok avantaj sağlamaktadır. Özellikle kiralama, işletmelere bu varlıkların edinimi için ayıracakları finansmanı başka yerlerde değerlendirebilmeleri gibi büyük bir fayda sağlar. Bazı kaynaklara göre kiralama M.Ö. 2000'lere kadar uzanmakla beraber Amerika Birleşik Devletleri'nde 1930'lu, Avrupa'da 1960'lı, gelişmekte olan ülkelerde 1970'li ve Türkiye'de 1985 yılından itibaren gelişmeye başlamıştır.

Kiralama işlemleri çoğu firma için önemli bir finansal faaliyet olarak görülmekle beraber işletmelerin değer yaratmasında etkili olan aktif varlıkları oluşturma, finansal edinimler elde etme ve mülkiyet hakkının doğurduğu riskleri azaltma gibi sebeplerden ötürü önemlilik arz etmektedir. Ayrıca kiralama işlemlerinin raporlanması ve finansal tablolara doğru yansıtılması ile finansal tablo kullanıcılarının doğru bilgi edinimi açısından da önemli olduğu söylenebilir.

Kiralama ile ilgili mevcut Uluslararası Muhasebe Standardı 17: Kiralama İşlemleri Standardı, kiralama işlemlerini finansal kiralama ve faaliyet kiralaması olarak ikiye ayırmakta ve muhasebe kayıtlarını her iki durum için farklı yapmaktadır. Bu muhasebe modeli, finansal tablo kullanıcılarının ihtiyaçlarını karşılamakta eksik kaldığı konusunda eleştirilmekte ve mevcut modelin gerçeği yeterince yansıtamadığı savunulmaktadır. Özellikle faaliyet kiralaması işlemlerinin kiracı taraf açısından doğurduğu muhasebe kayıtlarının, mevcut modelde aktif ve pasif hesaplarda raporlanmaması en çok eleştirilen hususlar arasında başı çekmektedir.

Finansal tablo kullanıcıları tarafından bu sorunun çözülmesi talep edilmekte ve mevcut muhasebe modelinin kiracı taraf açısından, faaliyet kiralaması işlemleri ile ilgili kayıtların aktif ve pasif hesaplarda raporlanması gerektiği öne sürülmektedir.

Çalışma kapsamında ilk olarak kiralama işlemleri türleri açısından değerlendirilecek, daha sonra Türkiye’de finansal kiralama işlemlerine ilişkin yapılan düzenlemelere yer verilecektir. Bu kapsamda kiralama işlemlerinin vergi mevzuatı, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Kiralama İşlemleri Uluslararası Muhasebe Standartları ve Türkiye Muhasebe Standartları açısından irdelenecektir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde kiralama işlemlerinin raporlanması ve muhasebeleştirilmesinde yeni yaklaşım olarak gündeme gelen ve yayınlanan Uluslararası Finansal Raporlama Standardı 16: Kiralama İşlemleri Standardı incelenecektir. Bu çerçevede standardın oluşmasındaki temel nedenler, standardın tarihsel gelişimi ve standardın getirdiği temel öneriler, kiracı ve kiraya veren taraflar açısından ayrı ayrı incelenecektir. Daha sonra bu değişikliklerin kavranmasını kolaylaştırmak açısından örnek uygulamalar verilecek ve özellikle kiracı tarafı ilgilendiren muhasebe değişiklikleri ve söz konusu değişimlerden etkilenecek halka açık firmaların durumu irdelenecektir.

Üçüncü bölümde yeni standardın beraberinde getirdiği kiracı taraf işletmeleri ilgilendiren bilanço dışı faaliyet kiralaması işlemlerinin aktifleştirilmesinin finansal oranlara ve finansal tablolara etkisini inceleyen çalışmalar açıklanacaktır. Bu çalışmaların kullandığı aktifleştirme yöntemleri, aktifleştirme sonrasında incelenen oranlar ve bu oranların nasıl değişim gösterdiği tartışılacaktır. Akademik çalışmalarda yaygın olarak kullanılan aktifleştirme yöntemi olan İmhoff, Lipe ve Wright (1991, 1997) geliştirdiği aktifleştirme yöntemi incelenecek ve Türkiye’de faaliyet gösteren şirketlere nasıl uyarlanması gerektiği tartışılacaktır. Bu çerçevede izah edilen tüm hesaplamalar ve yapısal aktifleştirme yöntemi örnek olarak seçilen Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş. hesaplarına uygulanacaktır. Böylelikle araştırmamızın oturduğu temeller ve varsayımlar detaylıca açıklanmış olacaktır.

Dördüncü bölümde söz konusu yeni yaklaşımın kiracı taraf işletmeler için getirmiş olduğu gereklilikler tartışılacaktır. Araştırmamızda, Amerikan Finansal

Muhasebe Standartları Kurulu ve Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'nun yayınladıkları söz konusu yeni kiralama işlemleri standardının, kiracı tarafın faaliyet kiralaması raporlamasında yol açtığı değişiklikler ve söz konusu değişikliklerin finansal tablolara ve finansal oranlara olan etkisi incelenecektir. Araştırmanın amacı ise yeni kiralama işlemleri standardının finansal raporlamaya getireceği değişikliklerin Borsa İstanbul'da faaliyet gösteren şirketlerin finansal tablolarına ve finansal oranlarına etkisini göstermektir.

Araştırma kapsamında Borsa İstanbul'da faaliyet gösteren şirketler arasından yer aldıkları sektörlerin faaliyet kiralaması işlemlerini yaygın kullanılması bakımından seçimi yapılmış ve bu sektör şirketleri incelenmiştir. Söz konusu sektörler otomotiv ve otomotiv parçaları, içecek, kimya, sabit hat telekomünikasyon, gıda ve ilaç perakende, gıda üretim, genel perakende, mobil telekomünikasyon, yazılım ve bilgisayar hizmetleri, seyahat, taşımacılık ve turizm sektörleri olarak sayılabilir. Bu sektörlerde faaliyet gösteren toplam 110 firmanın 2014 ve 2015 yıllarına ait konsolide finansal tabloları ve finansal tablo dipnotları incelenmiştir. Araştırma kapsamında bilanço dışı açıklanan faaliyet kiralaması işlemlerinin aktifleştirilmesinin; toplam varlıklar, toplam yükümlülükler ve toplam öz kaynaklar üzerinde ne oranda değişimlere yol açtığı ve bu değişimlerin anlamlı farklar içerip içermediği tanımlayıcı istatistikler ile parametrik analiz tekniklerinden t-testi tekniğiyle irdelenmiştir.

Analiz sonuçları kapsamında, faaliyet kiralaması işlemlerinden kaynaklanan yükümlülüklerin toplam varlıklar ve toplam yükümlülükler içindeki yeri, yapısal aktifleştirme sonrası verilerin yıllara göre finansal durum kalemlerine etkisi ve söz konusu verilerin yıllara göre finansal oranlara etkisi incelenmiştir. Bu bağlamda 2014 yılı için toplam öz kaynaklar, toplam varlık kârlılığı, borç / öz kaynak oranı ve borç / varlık oranı aktifleştirme sonrası değişimlerinde anlamlı farklar olduğu görülmüş. Ve 2015 yılında ise toplam öz kaynaklar, toplam varlık kârlılığı, öz kaynak kârlılığı ve borç / varlık oranı aktifleştirme sonrası değişimlerinde anlamlı farklar olduğu görülmüştür. Araştırmanın son aşamasında ise araştırmamızın geçerlik ve güvenilirlik açısından tartışılması yapıp, araştırma kapsamında elde edilen sonuçlar paylaşılmıştır. Son bölümde ise genel sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

1. KİRALAMA İŞLEMLERİ

İşletmeler, operasyonlarını gerçekleştirip, varlıklarını sürdürebilmek ve ihtiyaç duydukları bina, makine, teçhizat gibi ekonomik varlıkları bünyelerine katmak için fon kaynakları bulmak zorundadır. Bu fon kaynaklarını borçlanma, hisse senedi veya tahvil ihracı gibi finansman çeşitlerine başvurarak sağlayabilecekleri gibi söz konusu varlıkları kiralama yoluyla da edinebilirler. Burada kiralama işlemlerinin kullanılması işletmelere birçok avantaj sağlayabilmektedir. Özellikle kiralama, işletmelere bu varlıkların edinimi için ayıracakları finansmanı başka yerlerde değerlendirebilmeleri gibi büyük bir fayda sağlamaktadır (Gökgöz, 2013: 107). Kiralama M.Ö. 2000'lere kadar uzanmakla beraber Amerika Birleşik Devletleri'nde 1930'lu, Avrupa'da 1960'lı, gelişmekte olan ülkelerde 1970'li ve Türkiye'de 1985'li yıllardan itibaren gelişmeye başlamıştır (Kırılıoğlu ve Öztaş, 2015: 2).

Kiralama işlemleri incelendiğinde “satış ve geri kiralama”, “alt kiralama”, “özel kiralama”, “faaliyet kiralaması” ve “finansal kiralama” gibi birçok farklı kiralama işleminin var olduğu görülür (Köksal ve Beller, 2013: 152). Ancak, literatürde ve standartlarda üzerinde durulan ve yaygın olarak kullanılan iki tip kiralama vardır. Bunlar “finansal kiralama” ve “faaliyet kiralaması” olarak sayılabilir.

Finansal kiralama; bir varlığın kullanım hakkının, belirlenen süre dâhilinde varlığın mülkiyetine sahip olan kiraya verenden kiracıya geçmesi olarak tanımlanmıştır (Gökgöz, 2013: 107). Faaliyet kiralaması ise bir varlığın mülkiyetine sahip olmaktan kaynaklanan risk ve yararın tamamının devredilmediği kiralamalar olarak sınıflandırılmıştır (TMS 17, md 8).

Kiralama işlemlerine ilişkin tanımlara yer verilen bu bölümde öncelikle işletmelerde kiralama ve satın alma kararları verilmesindeki esas etkenler tartışılacaktır. Daha sonra kiralama işlemleri türleri olan finansal kiralama ve faaliyet

kiralaması işlemleri açıklanacaktır. Bu bölümün son kısmında ise kiralama işlemleri Türkiye’de finansal kiralama işlemlerine ilişkin yapılan düzenlemeler kapsamında incelenecektir. Bu bağlamda kiralama işlemleri vergi mevzuatı, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu ve Uluslararası Muhasebe Standartları ile Türkiye Muhasebe Standartları açısından incelenecektir.

1.1. İşletmelerde Kiralama ve Satın Alma Kararları

Bu kısımda kiralama ve satın alma kararının verilmesinde işletmelerin göz önüne aldığı hususlardan bahsedilecektir. İncelediğimiz çalışmalarda, şirketlerin borçlanma ile kiralamayı seçmelerindeki temel etkenler araştırılmaktadır. Bazı çalışmalar kiralamanın finansman sağlamada, borçlanmaya nasıl bir alternatif olduğunu araştırırken, diğer çalışmalar kiralamanın, borçlanmanın ikamesi ya da tamamlayıcısı olup olmayacağını tartışmışlardır (Morais, 2013: 433). Kiralama işlemlerinin tercih edilmesinin birçok nedeni vardır. Satın alma veya kiralama kararları işletmeler açısından çok önemlidir.

Finansman bulmada yaşanan zorluğu gidermek amacıyla kiralama işlemlerinin cazip hale geldiği söylenebilir. Şirketler, yabancı kaynak borçlanma maliyetlerinin yüksek olduğu durumlarda kiralama yoluyla toplam maliyetleri düşürebilmektedir (Spencer ve Webb, 2015: 1009).

Muhasebe uygulamaları da bazı araştırmalara göre finansman kararlarında etkili olmaktadır. Mevcut muhasebe uygulamaları ve Uluslararası Muhasebe Standardı 17: Kiralama İşlemleri sadece finansal kiralama işlemlerinin aktifleştirilmesini gerekli görmektedir. Dolayısıyla faaliyet kiralaması işlemleri bilanço dışında açıklanarak, kira giderleri gelir tablosunda gider olarak muhasebeleştirilmektedir. Bilançoda kira varlığı ve kira yükümlülüğü raporlaması yapılmamaktadır. Tüm bu gereklilik ve hükümler faaliyet kiralaması veya finansal kiralama tercihlerine dolayısıyla şirket borçlanma ve satın alma kararlarına etki etmektedir (Thomson, 2005: 4, Phillips ve diğ., 2002: 25).

Şirketler riski dağıtmak amacıyla da kiralama işlemlerine yönelmektedir. Teknolojinin hızla gelişmesi ile birlikte şirketler, kullandıkları makine ve teçhizat

altyapısını sürekli güncel tutmak zorunluluğu taşımaktadır. Faaliyet kiralaması işlemleri, kiralanan varlığın eskime riskini en aza indirebilme ve yeni, güncel varlık kullanma esnekliğini sağlayabilmesi açısından tercih edilmektedir (Thomson, 2005: 6, Phillips ve diğ., 2002: 25).

Kiraya veren taraf açısından bakıldığında ise kiralama işlemleri, yüksek miktarlarda satın alım yaptığı durumlarda maliyetleri düşürebilmesi ve kiralama süresi sonunda varlığı uygun fiyatlara satabilmesi açısından yarar sağlamaktadır (Henraat ve diğ. 2013). Aynı zamanda kiraya veren tarafın birçok kiracısı olduğu ve kiraladığı varlıkları satın alırken toplu pazarlık ederek düşük fiyata ve avantajlı satın alma imkânının olduğu durumlar maliyetleri düşürmede etken rol oynamaktadır (Thomson, 2005: 6). Ayrıca kiraya veren tarafın kira konusu olan varlığı edinirken katlandığı faiz oranının avantajlı olması ve bu sayede kiralama işleminin diğer alternatiflere göre daha tercih edilebilir olması da diğer bir avantaj olarak sayılabilir (Phillips ve diğ., 2002: 25).

İşletmeler diğer yandan, vergi tasarrufu sağlamak amacıyla kiralama işlemlerine yönelmektedir (Henraat ve diğ. 2013). Vergi politikaları da kiralama ve satın alma kararında önemli bir etken olarak sayılabilir. Eğer şirketler vergi teşviklerinden yararlanarak satın alma ve yatırım yapma pozisyonuna sahipler ise, satın alma ve borçlanma yoluna giderek hem finansman maliyetlerini düşürüp, hem de vergi indirimlerinden yararlanma kararı verebilir (Cornaggia ve diğ., 2013: 347, Morais. 2013: 440, Thomson, 2005: 5).

Kiralama işlemlerinin bir diğer faydası, borçlanma şartları ile ilgili oluşabilecek sorunlarla ilişkilendirilebilir. Şirketlerin borçlanmada tavan seviyeye ulaşmaları ve yeni borçlanma yapmaları durumunda, maliyetlerin çok yüksek olacağı nedeniyle kiralama alternatifine yönelmektedir. Yatırımcılara yönelik olarak düşünüldüğünde, şirketler faaliyet kiralaması yoluyla elde ettikleri varlıkları bilanço dışında açıklar ve dolayısıyla bu durumun kredi puanlamalarında kimi zaman göz ardı edilmesi, söz konusu şirketlerin yatırımcı gözünde yüksek kredi puanına sahip olarak gözükmeleri diğer bir fayda olarak gösterilebilir (Henraat ve diğ. 2013). Ayrıca yüksek kaldıraç oranına sahip şirketler, düşük borçlanma kapasitelerinden dolayı faaliyet kiralaması alternatifine diğer seçeneklere kıyasla daha yatkındır

(Morais. 2013: 438, Thomson, 2005: 5). İşletmelerin nakit akışlarının düzenlenmesinde ve esnek sözleşme şartları ilgili faydalar sebebiyle şirketler kiralama işlemlerini tercih etmektedir (Thomson, 2005: 6). Phillips ve diğ., (2002: 24) buna örnek olarak kiralama sayesinde, çoğu durumda kiracı taraf hiçbir peşin ödeme yapmadan, sadece dönemsel ödemeler yaparak varlığı kullanmaya başlayabilmesi ve dolayısıyla kiracı tarafın küçük bir başlangıç yatırım maliyetiyle varlığı işletme sürecine dâhil edebilmesini vermektedir. Bu durum işletmenin sermayesini diğer alanlarda değerlendirebilmesine imkân sağlar.

Ayrıca, kiralama sözleşmesinin diğer alternatiflerden doğacak olan sözleşmelere göre daha esnek olması ve kiracı ile kiraya veren taraf arasında anlaşarak belirlenebilmesi açısından bir diğer avantajı oluşturabilir. Kiralama sözleşmeleri kapsamında değişken kira ödemeleri ve vergi avantajları her iki taraf açısından maksimum fayda sağlanacak şekilde düzenlenebilmektedir (Phillips ve diğ., 2002: 25).

Hizmet, bakım ve sigorta gibi finansal ve işlemsel diğer nedenler de kiralama işlemlerine yönelmede bir diğer başlığı oluşturmaktadır. Kiralama sözleşmeleri ile birlikte kazanılan hizmet, bakım ve sigorta ile ilgili bazı faydalar şirketleri cezbetmektedir. Buna en iyi örnek otomotiv sektörü olarak gösterilebilir. Mevcut standart sayesinde şirketler faaliyet kiralaması yaptıklarında finansal oranlarını borçlanma alternatifine nazaran daha iyi gösterebilmeleri ve yönetici ücretlendirilmesi ile yönetici performanslarının yüksek gösterilebilmesi diğer nedenlere örnek verilebilir. Kiralama alternatifi bu gibi durumlarda daha az maliyetli ve avantajlı bir seçenek olarak görülmektedir (Henraat ve diğ. 2013).

Şirket büyüklüğü de kiralamanın seçilmesinde ve kullanılmasında önemli bir değişken olarak görülmektedir. İlk olarak dış borçlanma maliyetlerinin oluşmasında şirket büyüklüğünün önemli etkisi olduğu söylenebilir. Asimetrik bilgi dolayısıyla küçük şirketler yüksek dış borçlanma maliyetlerine katlanma eğilimindedir. Kiraya veren tarafın kiralama yolunu seçmesinin nedenleri arasında, küçük boyutlu kiracı taraf şirketten kaynaklanan belirsizlikler örnek gösterilebilir. Çeşitlilik ve yeniden düzenleme imkânı da şirket büyüklüğü ile ilişkili olup, kiralama yapılmasında etkilidir. Araştırmalara göre büyük ölçekli ve faaliyet alanı çeşitliliği çok olan

şirketler daha fazla kiralama yapmaya meyillidir. Ayrıca politik maliyetler ve aracı maliyetleri şirket büyüklüğüne göre değişebilmekte ve bu maliyetler de kiralama kararı verilmesinde etkili olmaktadır (Morais. 2013: 436).

Şirketin faaliyet gösterdiği sektör kiralama kararında etkili olan bir diğer etkidir. Araştırmalara göre bazı sektörlerde diğer sektörlerle kıyasla daha fazla kiralama işleminin yapıldığı görülmektedir. Havacılık ve perakendecilik sektörü bu konuda yoğun kiralama yapan sektörlerdir. Bunun başlıca nedenleri bu sektörlerin sahip olduğu ve kullandığı varlık yapısı, bu sektörler için has yatırım ve vergi özellikleri, ikincil piyasaların özellikleri, marjinal vergi oranları ve borçlanma kapasiteleri olarak sayılabilir (Morais. 2013: 437).

Şirketlerin sahip olduğu varlıkların yapısı kiralama seçiminde etkili olan bir diğer değişken olarak sayılabilir. Yapılan araştırmalara göre şirketler az özellikli ve genel kullanıma uygun varlıkları kiralamaya daha yatkındır. Kiralama piyasasında maddi duran varlıklar kolay el değiştirilebildikleri için daha fazla yer almaktadır (Morais. 2013: 438).

Yöneticilere verilen ücretler ve teşvikler (*management compensation*) konusu da bir diğer önemli başlık olarak sayılabilir. Morais (2013: 441) yöneticilere verilen ücretler ve teşviklerin, işletmelerin bu konudaki politikaları, seçilecek muhasebe yöntemlerini etkilediğini öne sürer. Faaliyet kiralaması yapıp yapılmama kararını şirketin bu yönde aldığı teşvik politikaları etkilemektedir. Örneğin sermaye getiri oranına bağlı olarak teşvik verme kararı alan bir şirket kiralama tercihini değiştirecektir. Buna paralel olarak yöneticiler faaliyet kiralamasını, finansal kiralamaya veya satın almaya tercih edecektir. Çünkü faaliyet kiralaması yapılması durumunda toplam varlıklar değişmeden yüksek kâr elde edilebilecektir.

Ayrıca kiralama işlemlerinin esnek ve geniş alanlarda uygulanabilmesi de işletme kararlarında etkilidir. Kiralama işlemleri tüm boyutlardaki operasyonlar veya varlık edinimleri, küçük ölçekli operasyonlardan büyük ölçekli alımlara kadar tercih edilebilirken, orta uzun vadeli borçlanmalar genellikle büyük ölçekli işlemler için tercih edilmektedir. Daha öncede belirttiğimiz gibi kiralama işlemlerinin

uygulanması diğer finansman kaynaklarına göre daha kolay olması da diğer bir tercih nedenidir (Thomson, 2005: 6).

Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu üyesi olan Gary Kabureck (2015)'e göre UFRS 16 ile birlikte kiralama işlemlerinin şirketlere sağladığı faydalarda değişiklik olmayacaktır. Yukarıda da bahsedildiği gibi kiralama işlemleri birçok değerli fayda sağlamaktadır. Bunlara örnek olarak kiralanın varlığı yalnızca kullandığı süre ve kullanılan kısmı için ödeme imkânı, öngörülebilir ödemeler, varlığa sahip olmadan kullanabilme, alternatif bir finansman kaynağı olması, değişen teknolojiye göre varlığı güncelleyebilme imkânı, kiraya verenin sağlayabildiği ek hizmetler, vergi avantajları gibi birçok neden sayılabilir. Tüm bu operasyonel faydalar muhasebe standartları değişse de var olmaya devam edecektir. Yani faaliyet kiralaması işlemlerinin bilançoda raporlanmaya başlanması ile tüm bu faydalar ortadan kalkacak gibi yanlış bir algıya kapılmamak gerekmektedir.

1.2. Kiralama İşlemleri Türleri

Kiralama işlemleri incelendiğinde “satış ve geri kirala”, “alt kiralama”, “özel kiralama”, “faaliyet kiralaması” ve “finansal kiralama” gibi birçok çeşit kiralama işleminin varlığı söz konusudur (Köksal, Beller. 2013: 152). Ancak en yaygın olarak kullanılan, literatürde ve standartlarda üzerinde durulan iki tip kiralama vardır, bunlar “finansal kiralama” ve “faaliyet kiralaması” olarak sayılabilir. Bu bölümde kiralama işlemleri türleri arasındaki finansal kiralama işlemleri ve faaliyet kiralaması işlemleri açıklanacaktır.

1.2.1. Finansal Kiralama İşlemleri

Finansal kiralama; bir varlığın kullanım hakkının, belirlenen süre dâhilinde varlığın mülkiyetine sahip olan kiraya verenden kiracıya geçmesi olarak tanımlanmıştır (Gökgöz, 2013: 107). Avrupa Kiralama Derneği (*European Leasing Association*) finansal kiralama sözleşmesini belli bir süre için kiraya veren ile kiracı arasında imzalanan kiracı tarafından seçilip kiraya veren tarafından satın alınan bir malın mülkiyetini kira verende, kullanımını belli bir bedel karşılığında kiracıda bırakan sözleşme olarak tanımlamıştır (Köksal ve Beller, 2013: 152).

Türkiye Muhasebe Standardı 17 (TMS 17)'de kiralamayı “Kiraya verenin bir varlığın kullanım hakkını, bir ödeme veya ödeme planı karşılığında, taraflarca kararlaştırılmış bir zaman süresinde kiracıya devrettiği sözleşme” olarak tanımlamıştır. Finansal kiralamayı da “Bir varlığın mülkiyetine sahip olmaktan kaynaklanan her türlü risk ve yararların devredildiği sözleşme ve sözleşme süresi sonunda mülkiyet devredilebilir veya devredilmeyebilir.” şeklinde tanımlamıştır.

1.2.2. Faaliyet Kiralaması İşlemleri

Faaliyet kiralaması TMS 17'de finansal kiralama dışındaki kiralama olarak tanımlanmıştır (TMS 17, md 4). Bir varlığın mülkiyetine sahip olmaktan kaynaklanan risk ve yararın tamamının devredilmediği kiralamalar, faaliyet kiralaması olarak sınıflandırılmıştır (TMS 17, md 8). Mevcut muhasebe standardı TMS 17'ye göre faaliyet kiralamasında kira konusu olan varlık kiraya veren işletmenin varlıkları arasında yer alır ve kira konusu varlık kiracı tarafın bilançosunda raporlanmaz. Kiracı taraf yaptığı kira ödemelerini daha iyi bir yaklaşım olmadığı takdirde doğrusal olarak kira süresi boyunca gider olarak muhasebeleştirir. Ayrıca kiracı taraf faaliyet kiralaması işlemlerinden kaynaklanan gelecekte taahhüt ettiği kira ödemelerini finansal tablo dipnotlarında açıklar.

Kiraya veren taraf ise faaliyet kiralamasına konu olan varlığı bilançosunda raporlamaya devam eder. Faaliyet kiralamasından dolayı elde ettiği kira gelirleri, kiraya konu olan varlıktan elde edilen faydadaki azalmanın zamanlamasını daha iyi gösteren bir yaklaşım olmadığı takdirde, kiralama süresi boyunca doğrusal yöntem ile gelir olarak ve katlanılan maliyet ve amortismanlar gider olarak raporlanır. Benzer şekilde gerekli açıklamalar finansal tablo dipnotlarında yapılır (Yılmaz, 2009: 192).

1.3. Türkiye’de Finansal Kiralama İşlemlerine İlişkin Yapılan Düzenlemeler

Türkiye’de finansal kiralama ilk olarak 10 Haziran 1985 Tarihli ve 18795 Sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 3226 Sayılı Finansal Kiralama Kanunu’nu ile yasal olarak başlamıştır. Bu kanun, finansal kiralamanın amacı, kapsamı, finansal kiralama sözleşmesinin konusunu, finansal kiralama bedelini, sözleşmenin şekli ve

tescili, finansal kiralama konusu malın satın alınmasını, kiralayan şirketin hukuki yapısını, kiracının ve kiralayan şirketin hak ve borçlarını, sözleşmenin sona ermesi ile ilgili hükümleri ve sözleşmenin tabi olduğu hükümler ile teşvik ve vergiye dair hükümleri beş bölüm olarak sıralamıştır.

Finansal Kiralamanın ile ilgili olarak diğer düzenleme 1994 yılında Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odaları Birliği bünyesinde kurulan Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu'nun (TMUDESİK) Uluslararası Muhasebe Standartları 17: Kiralama İşlemlerini çevirerek Türkiye Muhasebe Standardı 17: Kiralama İşlemleri olarak yayınlamasıyla yapılmıştır.

Daha sonra, 2499 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ile kurulmuş ve 2003 yılında faaliyetlerine başlamış olan Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMSK), TMUDESİK'in yayınladığı içinde TMS 17: Kiralama İşlemleri Standardının da bulunduğu standartları gözden geçirerek tekrar yayınlamış ve 2006 yılında TMS 17: Kiralama İşlemleri Standardını yürürlüğe koymuştur.

1.3.1. Kiralama İşlemlerinin Vergi Mevzuatı Açısından İncelenmesi

Daha önce de belirttiğimiz gibi, Türkiye'de finansal kiralama ilk olarak 10 Haziran 1985 Tarihli ve 18795 Sayılı Resmi Gazete'de, 3226 Sayılı Finansal Kiralama Kanunu'nun yayınlanması ile yasal olarak uygulanmaya başlamıştır. 2003 yılından önce VUK ile TMS 17 Kiralama İşlemleri Standardı arasında önemli farklar vardı. Kanun'da eksiklikler mevcuttu ve finansal kiralama işlemlerinin muhasebeleştirilmesi Uluslararası Muhasebe Standartlarıyla paralel değildi. 2003 yılında Maliye Bakanlığı'nın çıkardığı 4842 Sayılı Kanun 25. Maddesiyle Vergi Usul Kanuna "Finansal Kiralama İşlemlerinde Değerleme" başlığıyla mükerrer 290. Madde ilave edilmiştir. İlave edilen bu madde ile birlikte 1 Temmuz 2003 Tarihli ve 25155 Sayılı Resmi Gazete'de 319 Seri No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği yayınlanmıştır. Bu sayede vergi mevzuatı ile TMS 17 standardının getirdikleri hükümler büyük ölçüde paralel hale gelmiştir (Köksal, Beller. 2013: 151).

VUK "Finansal Kiralama İşlemlerinde Değerleme" başlığıyla mükerrer 290. maddede işlemlerin finansal kiralama sayılması için gerekli şartlar aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- İktisadi kıymetin mülkiyetinin kira süresi sonunda kiracıya devredilmesi,
- Kiracıya kira süresi sonunda iktisadi kıymeti rayiç bedelinden düşük bir bedelle satın alma hakkının tanınması,
- Kiralama süresinin iktisadi kıymetin ekonomik ömrünün %80'inden daha büyük bir bölümünü kapsaması,
- Sözleşmeye göre yapılacak kira ödemelerinin bugünkü değerlerinin toplamının iktisadi kıymetin rayiç bedelinin %90'ından daha büyük bir değeri oluşturması.

Bir kiralama işlemi Finansal Kiralama Kanunu kapsamına göre finansal kiralama olarak kabul edilmiyorsa 4842 Sayılı kanunun hükümlerine de uygun değilse yapılan işlem vergi mevzuatı açısından finansal kiralama kapsamına girmez. 4842 Sayılı kanun hükümlerini sağlayan işlemler finansal kiralama şartlarını sağladığı takdirde vergi uygulamaları açısından finansal kiralama kabul edilir (VUK Genel Tebliğ, 2003, Seri: 319).

Doğal kaynakların araştırılması ve kullanılmasına yönelik yapılan kiralama sözleşmeleri, sinema filmleri, patentler, video kayıtları, kopyalama hakları gibi kıymetlerle ilgili lisans sözleşmeleri finansal kiralama olarak değerlendirilemeyeceği kanunda belirtilmiştir.

Arazi, arsa ve binalarla ilgili kiralama sözleşmeleri, sadece, sözleşmede kira süresi bitiminde mülkiyet hakkının kiracıya devri öngörülmüş veya kiracının söz konusu gayrimenkulü düşük bir bedel ile satın alma hakkı varsa finansal kiralama çerçevesine girebileceği belirtilmiştir. Yine 4842 Sayılı kanun ile üretim işletmelerine finansal kiralama yapabilme yetkisi tanınmıştır (Gökgöz, 2013: 108).

Finansal kiralamaya konu olan iktisadi kıymet ile sözleşmeden doğan hak, borç ve alacakların değerlemesi ve amortisman ayrılmasına ilişkin şartlar VUK Mükerrer 290. Madde 319 Sıra No.lu Genel Tebliğ'ine göre yapılacaktır (VUK Mükerrer 290. Md).

Kiraya veren taraf ile ilgili hükümler:

— Kiralama süresi boyunca kira ödemelerinin toplam tutarı anapara ve faiz alacak olarak bilanço aktifinde raporlanacaktır.

— Kiralama konusu iktisadi kıymet, net bilanço aktif değerinden kira ödemelerinin bugünkü değerinin düşürülmesi sonucu oluşan tutar ile değerlendirilecektir.

— İktisadi kıymet net bilanço aktif değerinden kira ödemelerinin bugünkü değeri çıkarıldığı bulunan tutar pozitif ise kiralayan taraf bu fark üzerinden amortisman ayırır. Negatif veya sıfır ise, iktisadi kıymet iz bedeli ile değerlendirilir ve fark iktisadi kıymetin elden çıkarılmasından kaynaklı kazanç gelir olarak raporlanır.

— Kiralayan taraf, söz konusu iktisadi kıymetin üretimini veya ticaretini yapıyorsa, iktisadi kıymetin net bilanço aktif değeri rayiç bedeli üzerinden hesaplanır.

Kiracı taraf ile ilgili hükümler:

— Kiracı tarafın, finansal kiralama işlemine konu olan iktisadi kıymeti kullanım hakkını ve sözleşmeden doğan borcunu değerlemesinde kabul edeceği değer, varlığın rayiç bedeli yada kira ödemelerinin bugünkü değerinden düşük olanıdır.

— Kiracı taraf, aktifleştirdiği finansal kiralamaya konu olan iktisadi kıymetin kullanım hakkı, yeniden değerlendirme ve amortismanına tabi tutması gerekmektedir.

— Kira ödemeleri, her bir dönem bitiminde kalan borç tutarına sabit bir dönemsel faiz oranı ile anapara borcu ödemesi ve faiz gideri olarak ayırması gerekmektedir.

1.3.2. Kiralama İşlemlerinin Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Düzenlemeleri Açısından İncelenmesi

Türkiye’de finansal kiralama işlemlerinin muhasebeleştirilmesi ile ilgili düzenlemelerde etkin olan diğer bir otorite de Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK)’dır. BDDK tarafından 22 Haziran 2002 Tarihli ve 24793 Sayılı

Resmi Gazete’de yayınlanan 4 Sayılı tebliğ “Kiralama İşlemlerine İlişkin Muhasebe Standardı” ile 17 Mayıs 2007 Tarihli ve 26525 Sayılı Resmi Gazete’de “Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerince Uygulanacak Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi ile Kamuya Açıklanacak Finansal Tabloların Biçim ve İçeriği Hakkında Tebliğ” yayınlanmıştır (Köksal ve Beller, 2013: 151). 13 Aralık 2012 Tarihli ve 28496 Sayılı Resmi Gazete’de 6361 Sayılı “Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu” yayınlanmıştır. Bu kanunun amacı; finansal kuruluş olarak faaliyet gösteren finansal kiralama, faktoring ve finansman şirketlerinin kuruluş ve çalışma esaslarını ile finansal kiralama, faktoring ve finansman sözleşmelerine ilişkin usul ve esasları düzenlemek olarak belirtilmektedir.

1.3.3. Kiralama İşlemlerinin TMS 17 Açısından İncelenmesi

TMS 17’ye göre bir kiralamanın finansal kiralama mı yoksa faaliyet kiralaması mı olduğunun tespitinde, sözleşmenin şeklinden ziyade işlemin özü esas alınır. Aşağıda yer alan kriterlerin birlikte ya da tek başlarına var oldukları kiralama işlemleri finansal kiralama olarak kabul edilir (TMS 17, md 10):

- Kiralama sözleşmesinde, kiralanan varlığın mülkiyetinin kiralama süresi sonunda veya daha önce kiracıya geçeceğinin öngörülmesi;
- Kiracıya, kiralanan varlığı buna ilişkin opsiyonun kullanım tarihinde oluşması beklenen gerçeğe uygun değerinden çok daha düşük bir bedelle satın alma opsiyonu verilmesi nedeniyle, kiralama sözleşmesinin başlangıcı itibariyle kiracı tarafından bu opsiyonun kullanılacağı beklenmesi;
- Mülkiyet kiracıya geçmeyecek dahi olsa, kira süresinin kiralanan varlığın ekonomik ömrünün büyük bir bölümünü kapsamaması;
- Kiralama sözleşmesinin başlangıcı itibariyle, asgari kira ödemelerinin bugünkü değerlerinin, en az, kiralanan varlığın gerçeğe uygun değerine eşit olması; ve
- Kiralanan varlığın, üzerinde büyük değişiklikler yapılmadığı sürece, sadece kiracı tarafından kullanılacak özel bir yapıda olması.

Aşağıda yer alan kriterlerin birlikte veya tek başlarına var oldukları durumlar, yine ilgili kiralama işleminin finansal kiralama olarak nitelendirilmesi sonucunu doğurur (TMS 17 md 11):

- Kiracının kiralama işlemini feshedebilmesi durumunda, kiraya verenin fesih işleminden kaynaklanan zararlarının kiracı tarafından karşılanması;
- Kalıntı değerın gerçeğe uygun değerindeki değışmelerden kaynaklanan kazanç ya da kayıpların kiracıya ait olması (örneğin kiralama süresi sonundaki satış gelirlerinin tamamına eşit bir kira indirimi şeklinde);
- Kiracının, piyasa fiyatının çok daha altında bir bedelle bir dönem daha kiralamayı sürdürme hakkının bulunması.

Yukarıda sayılan ilk beş şarttan her biri finansal kiralama göstergelerinden birisi olarak kabul edilir. Ardından gelen diğer üç şart ise finansal kiralamayı destekleyici unsurlardır. Bir kiralama sözleşmesi tüm bu şartlara haiz olsa dahi, kiralama sözleşmesine konu olan varlığın mülkiyetine sahip olmaktan doğan tüm risk ve faydaların kiracıya devri mümkün değil ise, bu kiralama faaliyet kiralaması olarak kabul edilir.

Kiracı taraf ile ilgili hükümler:

Kiracı taraf, finansal kiralama işlemlerini, kiralama sözleşmesinin başı itibariyle tespit edilmiş, gerçeğe uygun değer ya da asgari kira ödemelerinin bugünkü değerinden düşük olanı üzerinden bilançoda varlık ve borç olarak raporlar. Asgari kira ödemelerinin bugünkü değerinin hesaplanmasında kullanılacak iskonto oranı; tespit edilebiliyorsa kiralama işleminde zımnen yer alan faiz oranı, tespit edilemiyorsa, kiracı tarafın ilave borçlanma faiz oranıdır (TMS 17, md 20).

Kiralanan varlık, faaliyet kiralamasından farklı olarak kiracı işletmenin varlıkları arasına girdiği için, varlık üzerinden hesaplanan amortisman kiracı tarafından gider olarak raporlanır. Kira ödemeleri anapara ödemesi ve faiz ödemesi olarak raporlanır (Yılmaz, 2009: 191). Kiracı taraf amortismanına tabi varlığın amortismanın, işletme mülkiyetinde yer alan amortismanına tabi varlıklarla uyumlu

olarak TMS 16 Maddi Duran Varlıklar ve TMS 38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar Standartlarına uygun olarak hesaplar (TMS 17, md 27)

Kiraya veren taraf ile ilgili hükümler:

Kiraya veren taraf, finansal kiralama işlemlerinde, söz konusu varlıkları bilançolarına yansıtıp, net kiralama yatırımı tutarında alacak kaydederler. TMS 17’de belirtilen bir varlığın mülkiyetine sahip olmaktan kaynaklanan risk ve faydanın tamamının devredilmesi nedeniyle, kiraya veren alacaklı taraf olup, alacağı kira ödemelerini anaparanın geri dönüşü ve finansman geliri olarak raporlar. Amortisman kiracı tarafından yapıldığı için kiraya verenin finansal kiralama işlemleriyle ilgili varlık üzerinden amortisman gösteremez (Yılmaz, 2009: 192).

1.3.4. Kiralama İşlemlerinin UMS 17 Açısından İncelenmesi

Uluslararası Muhasebe Standardı (UMS) 17: Kiralama İşlemleri, ilk olarak 1982 yılında kiracı ve kiraya veren tarafların uygulaması gereken muhasebe politikaları ve yapılması gereken açıklamaları belirtmek için oluşturulmuştur. Standart bir kiralamanın faaliyet kiralaması mı yoksa finansal kiralama mı olduğunu, kiralama sözleşmesinin başında belirler (UMS 17, md. 10).

Finansal kiralama olarak tanımlanan kiralama işlemleri bir varlığın mülkiyetine sahip olmaktan kaynaklanan her türlü risk ve faydanın kiracıya devredildiği sözleşme olarak ifade edilmiştir (UMS 17, md. 4). Diğer kiralama işlemleri ise faaliyet kiralaması olarak tanımlanmıştır. UMS 17: Kiralama İşlemleri (1997) ve UMS 17: Kiralama İşlemleri (2003) standartları da benzer yaklaşımı korumuşlardır (Morais, 2013a: 4).

Faaliyet kiralamasında, finansal kiralamadan farklı olarak, başka bir sistematik yaklaşım kiracının beklediği faydayı daha iyi yansıtmadıkça, yapılan kira ödemeleri doğrusal olarak kiralama süresi boyunca gider olarak muhasebeleştirilir (UMS 17, md. 33).

Kiraya veren taraf, finansal kiralamaya konu olan varlıkları finansal durum tablolarında yani bilançoda raporlar ve net kiralama yatırımı tutarına eşit tutarda bir alacak gösterirler (UMS 17, md. 36).

Tablo1.1. UMS 17 Kiralama İşlemleri Standardının Tarihsel Gelişim Süreci

Tarih	Gelişme
Ekim 1980	Taslak Standart E19: Kiralama İşlemleri için Raporlama Yayınlanması
Eylül 1982	UMS 17 Kiralama İşlemleri için Raporlama Standardı
1 Ocak 1984	1982 Kiralama İşlemleri Standardının Yürürlüğe Girmesi
1994	UMS (1982) tekrar düzenlenmesi
Nisan 1997	Taslak Standart E56, Kiralama İşlemleri
Aralık 1997	UMS 17 Kiralama İşlemleri Standardı
1 Ocak 1999	1997 Kiralama İşlemleri Standardının Yürürlüğe Girmesi
18 Aralık 2003	UMSK tarafından UMS 17 Gözden Geçirilmiş Versiyonu
1 Ocak 2005	UMS 17 (2003 gözden geçirilmiş) Yürürlüğe Girmesi
16 Nisan 2009	UMS 17 düzeltilmiş halinin yayınlanması
1 Ocak 2010	UMS 17 (2009) Yürürlüğe Girmesi
1 Ocak 2019	UMS 17 Standardının yürürlükten kalkıp, UFRS 16: Kiralama İşlemleri Standardının Yürürlüğe Girmesi

Kaynak: <http://www.iasplus.com/en/standards/ias/ias17>, 15 Şubat 2016

Tablo 1.1'den da görüldüğü gibi yeni UFRS 16: Kiralama İşlemleri Standardının 1 Ocak 2019'da yürürlüğe girmesi ile birlikte UMS 17 Standardı ve diğer ilişkili yorumlar yürürlükten kalkacaktır. UMS 17 Standardı ile ilgili olup 2019 yılında yürürlükten kalkacak olan yorumlar aşağıdaki gibidir.

- IFRIC 4: Bir Anlaşmanın Kiralama İşlemi İçerip İçermediğinin Belirlenmesi,
- SIC 15: Faaliyet Kiralamaları – Teşvikler ve
- SIC 27: Yasal Açıdan Kiralama Görünümündeki İşlemlerin Özünün Değerlendirilmesi.

2. KİRALAMA İŞLEMLERİNİN FİNANSAL RAPORLANMASI VE MUHASEBELEŞTİRİLMESİNDE YENİ YAKLAŞIM: UFRS 16 KİRALAMA İŞLEMLERİ STANDARDI

1960'lardan itibaren faaliyet kiralaması işlemlerinin finansal tablo dipnot açıklamasının veya muhasebeleştirilmesinin etkileri üzerine tartışmalar yapılmaktadır. Bu konu finansal tablo kullanıcıları, finansal tablo hazırlayanlar ve kural koyucu otoriteler açısından oldukça önemli bulunmaktadır. Faaliyet kiralaması işlemlerinin aktifleştirilmesi üzerine birçok araştırma yapılmıştır. 20 yüzyıla gelindiğinde kiralama işlemlerin hızla artış göstermesine paralel olarak bu konuda yapılan çalışmalarda artmıştır. UMSK ve FASB'nin ortaklaşa gerçekleştirdikleri yeni kiralama işlemleri standardı projesi ile birlikte, faaliyet kiralaması işlemlerinin aktifleştirilmesinin finansal oranlar üzerindeki etkisini anlamak daha da önemli hale gelmiştir (Henraat ve diğ. 2013).

UFRS 16 Kiralama İşlemleri Standardı, kiralama işlemlerinin muhasebeleştirilmesi, ölçülmesi, sunumu ve açıklanması ile ilgili temelleri açıklamaktadır. Standardın amacı, kiraya veren ve kiracı taraflara kiralama işlemleri ile ilgili doğru bilgileri aktarmaktır. Standart ile birlikte kiralama işlemleri ile ilgili sağlanacak olan bilgiler finansal tablo kullanıcılarına şirketlerin finansal durumları, finansal performansları ve nakit akışlarını değerlendirmelerinde katkı sağlayacaktır (UFRS 16, 2016: IN1).

UFRS 16, 1 Ocak 2019'da ve sonrasında başlayan yıllık raporlama dönemleri için aktif olacaktır. UFRS 16'nın yürürlüğe geçmesi ile birlikte yürürlükten kalkacak standartlar aşağıdaki gibidir (UFRS 16, 2016: IN2,3).

— UMS 17: Kiralama İşlemleri Standardı;

- IFRIC 4: Bir Anlaşmanın Kiralama İşlemi İçerip İçermediğinin Belirlenmesi (*Determining Whether An Arrangement Contains A Lease*);
- SIC 15: Faaliyet Kiralamaları – Teşvikler (*Operating Leases-Incentives*); ve
- SIC 27: Yasal Açıdan Kiralama Görünümündeki İşlemlerin Özünün Değerlendirilmesi (*Evaluating The Substance Of Transactions Involving The Legal Form Of A Lease*)

Bu bölümün hedefi öncelikle kiralama işlemleri standardının yenilenmesindeki temel nedenleri açıklamak, UFRS 16: Kiralama İşlemleri Standardı oluşana kadar olan süreçte yapılan çalışmalara dikkat çekmektir. Bu çalışmalar bir yandan akademisyenler ve araştırmacılar tarafından yayınlanan makaleler ile yapılmakta, bir diğer taraftan muhasebe meslek örgütlerinden finansal tablo kullanıcılarına kadar geniş çevrelerden yapılan yorumlar ile genişlemektedir. Daha sonra UFRS 16: Kiralama İşlemleri Standardının getirdiği temel öneriler kiracı ve kiraya veren taraflar açısından irdelenecektir. Bu bağlamda yeni standardın bilanço ve gelir tablosuna olan etkileri mevcut standart ile karşılaştırmalı olarak anlatılacaktır. Ayrıca söz konusu etkilerin daha iyi kavranması açısından değişikliklerden en çok etkilenen taraf olan kiracı taraf açısından UFRS 16 Standardının beklenen muhasebe kayıtları örneği yapılacak ve bu örnek mevcut durum ile karşılaştırılacaktır. Ardından Yeni standart ile beraber oluşacak olan kiracı tarafı ilgilendiren muhasebe değişikliklerinden etkilenecek halka açık firmaların durumu UMSK'nın yaptığı araştırma çerçevesinde incelenecektir. Bu bağlamda Dünya genelinden sektör ortalamaları ve mevcut duruma etkileri rakamsal veriler yorumlanarak irdelenecektir.

2.1. Kiralama İşlemleri Standardının Yenilenmesindeki Temel Nedenler

Kiralama işlemleri çoğu firma için önemli bir finansal faaliyet olarak görülmektedir. İşletmenin değer yaratmasında etkili olan aktif varlıkları oluşturma, finansal edinimler elde etme ve mülkiyet hakkının doğurduğu riskleri azaltma gibi sebeplerden ötürü önemlilik arz etmektedir. Ayrıca kiralama işlemlerinin raporlanması ve finansal tablolara doğru yansıtılması ve finansal tablo kullanıcılarının doğru bilgi edinimi açısından da önemlidir (UFRS 16, 2016: IN4).

Kiralama ile ilgili mevcut UMS 17: Kiralama İşlemleri Standardı, kiralama işlemlerini finansal kiralama ya da faaliyet kiralaması olarak ikiye ayırmakta ve muhasebe kayıtlarını her iki durum için farklı yapmaktadır. Mevcut muhasebe modeli, finansal tablo kullanıcılarının ihtiyaçlarını karşılamakta eksik kaldığı konusunda eleştirilmekte ve mevcut modelin gerçeği yeterince yansıtamadığı savunulmaktadır. Özellikle faaliyet kiralaması işlemlerinin kiracı taraf açısından doğurduğu muhasebe kayıtlarının, mevcut modelde aktif ve pasif hesaplarda raporlanmaması en çok eleştirilen husustur. Özetle finansal tablo kullanıcıları tarafından bu sorunun çözülmesi talep edilmekte ve mevcut muhasebe modelinin kiracı taraf açısından, faaliyet kiralaması işlemleri ile ilgili kayıtların aktif ve pasif hesaplarda raporlanması gerektiği öne sürülmektedir (UFRS 16, 2016: IN5).

UMSK (Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu, *International Accounting Standards Board, IASB*) ve FASB, Amerikan Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (*US Financial Accounting Standards Board, FASB*) 2006 yılında bu taleplerin giderilmesi için yeni bir yöntem oluşturacak ortak bir proje başlatmışlardır. Haziran 2013 tarihli Taslak Standardın (*Exposure Draft/2013/6, 2013 ED*) oluşturulmasında göz önünde tutulan standartlar aşağıdaki gibidir:

- Mart 2009 tarihli Kiralama İşlemleri Tartışma Metni: Ön Görüşleri (*Discussion Paper Leases: Preliminary Views*),
- Ağustos 2010 tarihli Kiralama İşlemleri Taslak Standardı,
- Amerikan Finansal Muhasebe Standartları Kurulu'nun Başlık 840 Güncellemesi (FASB Accounting Standards Update Leases, Topic 840).

Mevcut kiralama işlemleri standardı kiralama işlemlerini faaliyet ile finansal kiralama işlemi olarak sınıflandırmakta ve bu şekilde bir raporlamayı uygun görmektedir. Faaliyet kiralaması sınıfına giren işlemler bilançoda kira varlığı ve kira yükümlülüğü raporlaması gerektirmemektedir. UFRS 16 ile birlikte kiralama işlemleri üzerine önerilen değişimler kiracı tarafın kira süresi 12 aydan fazla olan kiralama işlemleri için varlık ve yükümlülük raporlamasını gerektirecektir. Ayrıca bu durumun finansal raporlamanın kalitesini ve karşılaştırılabilirliğini artıracığı savunulmaktadır.

Kiralama işlemleri standardı uygunluk projesi FASB ve UMSK'nın ortaklaşa yürüttükleri başlıca projelerden biridir. 2006 yılından beri, UMSK ve FASB ortaklaşa olarak kiralama işlemleri üzerine tek yaklaşım (*single approach*) geliştirmek için çalışmaktadır. Bu proje ile kiralama işlemlerini bilançoda varlık ve yükümlülük olarak raporlanması ve finansal durum tablolarında açıklanması amaçlanmaktadır (UFRS 16, 2016: IN6).

Yeni Kiralama Standardı UFRS 16 ile kiraya veren ve kiracı tarafların finansal tablo kullanıcılarına kiralama işlemlerinden kaynaklanan nakit akışlarının tutar, zamanlama ve güvenilirlik esaslarına dayalı faydalı bilgi raporlamaları hedeflenmektedir (ED 2013/6 :13). Kiralama işlemleri ile ilgili mevcut model kiraya veren ve kiracı tarafın yaptıkları kiralama işlemlerini finansal veya faaliyet kiralaması olarak sınıflandırması ve ayrı esaslara göre raporlanmasına dayanmaktadır. Mevcut standartta sadece finansal kiralama işlemleri için varlık ve yükümlülük raporlaması yapılmaktadır.

Yeni standart ile hemen hemen tüm kiralama işlemleri aktifleştirilmiş olacaktır. Bu sayede sağlanacak en önemli faydalar yapılan raporlamanın karşılaştırılabilirlik, kalite ve şeffaflık, anlaşılabilirlik, güvenilirlik, ihtiyaca uygunluk açısından iyileştirilmesi ve işletmelerin ilgili alanlardaki risklerinin daha doğru ortaya konulmasıdır (ED/2013/6: 5).

Mayıs 2013 tarihinde UMSK ve FASB ortaklaşa Kiralama İşlemleri Taslak Standardı (*ED 2013/6 Leases*) yayınlamışlardır. Taslak Standart ile ilgili yorumların kabulü ise 13 Eylül 2013 tarihinde sona ermiştir. İşletmeler, sivil toplum kuruluşları, muhasebe standardı kurulları, devlet düzenleyici otoriteleri, muhasebe meslek odaları, muhasebe firmaları, akademisyenler ve bireyler taslak standart ile ilgili yorumlarını göndermişlerdir (Barone ve diğ., 2014). Yorumların büyük bir kısmı kiralama işlemlerinin raporlanmasındaki söz konusu değişikliklere olumsuz olarak gelmiştir. UMSK'ya gelen yorumların yarısından fazlası Amerika Birleşik Devletleri'nden, geri kalan kısmı ise Avrupa, Afrika, Latin Amerika, Avustralya, Kanada, İngiltere ve Asya ülkelerindedir. Olumsuz görüşlerin temel sebepleri standardın yorumlanmasından kaynaklanan gereksiz karışıklıklar, standardın uygulamasındaki yüksek maliyetler, paydaşların çoğunluğu için gereksiz bilgi olarak

görülmesi, küçük işletmeler ve küçük ve orta büyüklükteki işletmeler için fayda getirmemesi, var olan standartlar ile uyum eksikliği ve uygulamadan kaynaklanan maliyetlerin faydalardan daha fazla olması olarak sıralanabilir.

Genel olarak literatürde araştırılan başlıklar ise kiralama işleminin tanımı, ilk ölçüm yöntemi, gerçeğe uygun değer muhasebesiyle tekrar değerlendirme, yeni standarda göre uygulanacak kiralama işlemleri raporlamasının bilanço, gelir tablosu ve finansal oranlara etkisinin değerlendirilmesi olarak sıralanabilir.

Araştırmamızda, FASB ve UMSK'nın yayınladıkları söz konusu yeni taslak standardın, kiracı tarafın faaliyet kiralaması raporlamasındaki değişiklikler ve söz konusu değişikliklerin finansal tablolara ve finansal oranlara etkisini incelenecektir.

2.2. UFRS 16 Kiralama İşlemleri Standardı Tarihsel Gelişimi

Temmuz 1996 yılında, G4+1 olarak adlandırılan Avustralya Muhasebe Standartları Kurulu, Kanada Muhasebe Standartları Kurulu, Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi, Yeni Zelanda Muhasebe Standartları Gözden Geçirme Kurulu, Yeni Zelanda Finansal Raporlama Standartları Kurulu, İngiltere Muhasebe Standartları Kurulu ve Amerikan Finansal Muhasebe Standartları Kurulu'ndan oluşan grup, başyazarlığını Warren McGregor'un yaptığı "Kiralama İşlemleri için Muhasebe: Yeni Yaklaşım" ("*Accounting For Leases: A New Approach*") adlı rapor yayınlamıştır. Bu rapor dikkatleri kiralama işlemleri ile ilgili üç ana probleme çekmektedir. Bu problemleri sayacak olursak faaliyet kiralama işlemlerinden kaynaklanan önemli tutarlardaki varlık ve yükümlülüklerin bilançoda muhasebeleştirilmemesi, finansal ve faaliyet kiralaması olarak sınıflandırmadan dolayı benzer işlemler sözleşmelerde yer alan ufak farklılıklardan dolayı farklı sınıflara dahil edilmekte ve farklı muhasebeleştirilmekte olması, kiralama işlemlerinin aktifleştirilmesinin doğru şekilde yapılamaması olarak sıralanabilir.

Tablo 2.1. UFRS 16 Kiralama İşlemleri Standardının Tarihsel Gelişim Süreci

Tarih	Gelişme	Açıklama
Temmuz 2006	UMSK'nın takvimine giriş	
19 Mart 2009	Tartışma Metni DP/2009/1 Kiralama İşlemleri Ön Görüşlerin yayınlanması	Yorum gönderim son tarihi 17 Temmuz 2009
17 Ağustos 2010	Taslak Standart ED/2010/9 Kiralama İşlemleri yayınlanması	Yorum gönderim son tarih 15 Aralık 2010
21 Temmuz 2011	UMSK/FASB birlikte tekrar taslak standart açıklanması için önerisi	Taslak standardın 2012 ilk yarısında açıklanması tahmini
16 Mayıs 2013	Taslak Standart ED/2013/6 Kiralama İşlemleri yayınlanması	Yorum gönderim son tarih 13 Eylül 2013
13 Ocak 2016	UFRS 16 Kiralama İşlemleri Standardının yayınlanması	1 Ocak 2019'da ve sonrasında başlayan yıllık raporlama dönemleri için aktif olacaktır

Kaynak: <http://www.iasplus.com/en/standards/ifrs/ifrs-16>, 15 Şubat 2016

Yine aynı grup 2000 yılı Şubat ayında “Kiralama İşlemleri: Yeni Yaklaşımın Uygulanması” (*Leases: Implementation of a New Approach*) adıyla bir rapor yayınlamıştır. Bu raporda kiralama sözleşmesinin başlangıcından itibaren, kira sözleşmesinden doğan, kiracı tarafın kiralama süresi boyunca varlık kullanım hakkı üzerinden varlık ve gelecekte ödenmesi gereken kira ödemelerinin gerçeğe uygun değeri üzerinden yükümlülük raporlaması gerektiğini belirtmiştir. Dolayısıyla bu rapor ve ileride değineceğimiz araştırmalar, Tablo 2.1.'de tarihsel gelişim süreci açıklanan ve 2006 yılında UMSK ve FASB'nin ortaklaşa yürütüp, 13 Ocak 2016'da yayınlanarak, 1 Ocak 2019'da yürürlüğe girmesi beklenen UFRS 16: Kiralama İşlemleri Standardının gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır.

2.3. UFRS 16 Kiralama İşlemleri Standardının Getirdiği Temel Öneriler

Standardın önerdiği temel ilke, şirketlerin kiralama işlemlerinden kaynaklanan varlık ve yükümlülüklerin, bilanço aktif ve pasif hesaplarında raporlanmasıdır. Böylece faaliyet kiralaması işlemlerine aktif ve pasif raporlamasını gerektirmeyen ve bu yüzden eleştirilen mevcut model iyileştirilmiş olacaktır.

Standarda göre 12 aylık süreyi aşan kiralama işlemleri, şirket bilanço aktif ve pasif hesaplarında raporlanacaktır. Kiracı taraf söz konusu kiralama işlemi sonucunda doğan kira yükümlülüklerini pasif hesaplarda ve kiralamaya konu olan varlığın kullanım hakkı değeri kira süresi boyunca aktif hesaplarda gösterilecektir.

Kiralama işlemlerinden kaynaklanan gider ve nakit akışlarının muhasebeleştirilmesi, ölçülmesi ve sunumu ise kiracının kiralama işlemlerine konu olan varlığın kullanımından sağlanacak ekonomik faydanın belli bir orandan fazla olup olmamasına bağlı olarak yapılacaktır. Uygulamada, bu sınıflandırma söz konusu varlığın özüne bağlı olarak değişim göstermektedir (ED/2013/6, UFRS, Mayıs 2013).

2.3.1. Kiracı Taraf İle İlgili Standardın Getirdikleri

Kiralama işlemlerine konu olan emlak varlıklarının dışında kalan birçok varlık için (teçhizat, uçak, araç, otomobil gibi), **kiracı taraf** söz konusu kiralamayı A Sınıfı Kiralama (*Type A Lease*) olarak sınıflandırır. Bu durumda aşağıdaki şartlar dikkate alınır;

- Başlangıçta kira ödemelerinin bugünkü değeri hesaplanarak bulunan varlık kullanım hakkı değeri üzerinden varlık ve yükümlülük raporlanması,
- Kira yükümlülüğü iskontosunu faiz miktarından ayrı olarak hesaplanan amortisman üzerinden raporlanması yapılır.

Kiralama işlemlerine konu olan birçok emlak varlığı için (arazi ve/veya bina veya bunların belli bir kısmı), kiracı taraf söz konusu kiralamayı B Sınıfı Kiralama (*Type B Lease*) olarak sınıflandırır. Bu durumda aşağıdaki şartlar dikkate alınır;

- Başlangıçta kira ödemelerinin bugünkü değeri hesaplanarak bulunan varlık kullanım hakkı değeri üzerinden varlık ve yükümlülük raporlanması,
- Eşit paylı amortisman yöntemi ile hesaplanan kullanım hakkı varlığı ve iskonto edilmiş kira yükümlülüğü üzerinden tek kira maliyeti raporlanması yapılır.

Benzer olarak, kiraya veren tarafından uygulanacak raporlama kiracının kiralama işlemlerini konu olan varlığı kullanımından sağlanacak ekonomik faydanın belli bir orandan fazla olup olmamasına bağlı olarak yapılacaktır. Yine aynı şekilde uygulamada, bu sınıflandırma söz konusu varlığın özüne bağlı olarak değişim göstermektedir.

2.3.2. Kiraya Veren Taraf İle İlgili Standardın Getirdikleri

Kiralama işlemlerine konu olan emlak varlıklarının dışında kalan birçok varlık için **kiraya veren taraf** söz konusu kiralamayı A Sınıfı Kiralama (*Type A lease*) olarak sınıflandırır. Bu durumda aşağıdaki şartlar dikkate alınır:

- Esas varlığın bilançodan çıkarılarak, kira ödemeleri alacaklarının (kira alacaklarının) alacak raporlanması ve kiraya verenin esas varlıktan edindiği diğer hakları gösteren arta kalan varlık raporlanması,
- Kira alacakları ve arta kalan varlıklar üzerinden yapılacak iskontonun kira süresi boyunca faiz geliri olarak raporlanması,
- Başlangıç tarihinde kira ile ilgili herhangi bir kar raporlanmasıdır.

Kiralama işlemlerine konu olan birçok emlak varlığı için kiraya veren taraf söz konusu kiralamayı B Sınıfı Kiralama (*Type B lease*) olarak sınıflandırır. Bu sınıflandırma mevcut faaliyet kiralama işlemleri standardına benzer bir yöntemdir. Bu durumda aşağıdaki şartlar dikkate alınır;

- Esas varlığı bilanço aktifinde gösterilmeye devam edilmesi,
- Kira süresi boyunca kira geliri raporlanmasıdır.

Kiralama işleminden doğan varlık ve yükümlülüklerin ölçümünde, kiraya veren taraf ve kiracı taraf değişken kira ödemelerini hariç tutacaktır. Ayrıca her iki taraf, isteğe bağlı yapılan ödemeleri sadece kiracı tarafın kiralama işlemini genişletme için kullanacağı bir ekonomik teşvik veya kiralama işlemini sonlandırmak için bir alternatifi uygulamaması durumunda dâhil edebilir.

En fazla 12 ay veya daha az olan kiralama işlemleri için, kiraya veren ve kiracı tarafa uygulayacakları muhasebe yöntemi seçmesine izin verilir. Dolayısıyla, işletmeler kiralama işlemine konu olan esas varlığın sınıflandırılması için mevcut faaliyet kiralaması raporlamasına benzer olan basitleştirilmiş yöntemi tercih edebilirler.

Özetle, UFRS 16: Kiralama İşlemleri Standardı temel olarak bir işletmenin, finansal tablo kullanıcılarının kiralama işlemlerinden kaynaklanan nakit akımlarının tutarını, süresini ve güvenilirliğini anlamalarına yönelik açıklamalar yapmasını amaçlamaktadır.

Standardın gereklilikleri neticesinde gerçekleşmesi gereken değişim ve dönüşüm, kiraya veren ve kiracı tarafın kiralama işlemlerini muhasebeleştirilmesi ve ölçmesi için ya değiştirilmiş geriye dönük yöntem ya da tamamen geriye dönük yöntem kullanılacak ve kiralama dönem başından itibaren uygulanacaktır.

2.3.3. UFRS 16: Kiralama İşlemi Standardı ile İlişkili Standartlar

UFRS 16: Kiralama İşlemi Standardı ile ilişkili iki standart vardır. Bunlar, UFRS 9 Finansal Araçlar ve UFRS 15 Müşteri Sözleşmelerinden Hasılat Standardı'dır. Güncel olarak UFRS 9 Finansal Araçlar ve UFRS 15 Müşteri Sözleşmelerinden Hasılat Standardının yürürlüğe girme tarihi 1 Ocak 2018 olarak belirlenmiştir.

Bu standartlardan ilk olarak UFRS 9 Finansal Araçlar Standardı, yeni Kiralama İşlemleri Standardı ile birlikte kiraya veren tarafın raporlamasını etkileyecektir. Buna göre yeni Kiralama İşlemleri Standardına göre kiraya veren taraf finansal kiralama net yatırımları için UFRS 9 standardının finansal durum tablosu dışı bırakma ve değer düşüklüğü hükümlerine başvuracak ve bazı durumlarda, finansal kiralama değişimlerini UFRS 9 standardına uygun olarak muhasebeleştirecektir.

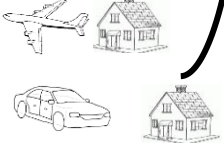
UFRS 15 Müşteri sözleşmelerinden hasılat standardı aşağıdaki durumlarda yeni Kiralama İşlemleri standardını etkileyecektir.

Kiraya veren tarafın fikri mülkiyet hakları, yeni Kiralama İşlemleri Standardına göre değil UFRS 15 standardına göre raporlanacaktır. Kiraya veren taraf sözleşmede yer alan bedel paylaşımlarını UFRS 15 standardına uygun olarak yapacaktır. Üretici veya satıcı işletmelerin kiraya veren taraf olması durumunda finansal kiralama işlemleri içine giren satış karının muhasebeleştirilmesinde UFRS 15 standardı esasları uygulanacaktır. Ayrıca bir malın satış olarak mı yoksa satıp geri kiralama işlemi olarak mı muhasebeleştirileceğine karar verirken UFRS 15 standardı uygulanacaktır (UFRS, Staff Paper, Effective Date, Leases, REG IASB Meeting, October 2015).

2.4. Değişikliklerin Kiracı Taraf Açısından İrdelenmesi

UFRS 16: Kiralama İşlemleri standardı büyük ölçüde kiracı tarafın raporlama faaliyet kiralaması raporlamasında değişikliklere neden olacağı söylenebilir. Şekil 2.1'den de görülebileceği gibi UFRS 16 ile birlikte kiracı taraf, kiralama

sözleşmelerinin doğurduğu tüm kiralama işlemlerini bilançoda varlık ve yükümlülük olarak raporlayacaktır. Standardın öngördüğü, kiralama sözleşmesinin başlangıcında, kiracı taraf söz konusu sözleşmeden kaynaklı varlığın kullanım hakkını kiralama süresi boyunca elde etmektedir. Dolayısıyla bu hak için kira ödeme yükümlülüğü taşımaktadır. UFRS 16: Kiralama İşlemleri Standardının kiracı tarafın bilançosuna etkilerini özetleyecek olursak, kiralama işlemlerinden kaynaklı varlıkların ve kiralama işlemlerinden kaynaklı borçların artacağını söyleyebiliriz. Mevcut UMS 17: Kiralama İşlemleri Standardında kiracı taraf için bilanço dışı açıklanan kiralama işlemlerinden kaynaklı varlık ve yükümlülükler artık bilançoda muhasebeleştirilecektir.

	UMS 17 / BAŞLIK 840		UFRS 16 / FASB
	Finansal Kiralama	Faaliyet Kiralaması	Kiralama İşlemleri
Varlıklar		---	
Yükümlülükler	七七	---	七七七七七七
Bilanço Dışı Haklar & Yükümlülükler		 七七 七七	

Şekil 2.1: UFRS 16 Kiralama İşlemleri Standardının Bilançoya Etkileri

Kaynak: UFRS 16 Leases, Effects Analysis, Ocak 2016: 4

UFRS 16: Kiralama İşlemleri standardı ile birlikte şekil 2.2’de görülen değişimler kiracı tarafın gelir tablosunda gerçekleşecektir. Mevcut işleyişte yüksek bilanço dışı kiralama raporlaması yapan veya diğer bir deyişle faaliyet kiralaması işlemi gerçekleştiren işletmelerin, UFRS 16 uygulanmaya başlandığında faiz, amortisman ve vergi öncesi kâr raporlamalarında artış olacaktır. Bunun nedeni mevcut UMS 17 standardında tek gider olarak raporlanan ve faaliyet gideri kalemine yazılan faaliyet kiralaması giderleri, UFRS 16: Kiralama İşlemleri Standardı ile birlikte kiralama işlemlerinden kaynaklı varlıkların amortismanı ve kiralama işlemlerinden kaynaklı borçların faizi olarak raporlanacaktır. Söz konusu faaliyet kârı ve faiz, amortisman ve vergi öncesi kâr artışı, faaliyet kârı ve finansal giderlere bağlı olarak değişim gösterecektir.

	UMS 17 / BAŞLIK 840 / FASB		UFRS 16
	Finansal Kiralama	Faaliyet Kiralaması	Kiralama İşlemleri
Gelir	X	X	X
Faaliyet Giderleri (İtfa payları ve amortisman hariç)	---	Tek Gider	---
FAVÖK			↑↑↑
İtfa payları ve amortisman	Amortisman	---	Amortisman
Faaliyet Kârı			↑
Finansal Giderler	Faiz	---	Faiz
Vergi Öncesi Kâr			↔

Şekil 2.2: UFRS 16 Kiralama İşlemleri Standardının Gelir Tablosuna Etkileri

Kaynak: UFRS 16 Leases, Effects Analysis, Ocak 2016: 4

2.4.1. Kiracı Taraf Açısından UFRS 16 Standardına Göre Uygulanacak Muhasebe Kayıtları Örneği ve Bu Örneğin TMS 17 Standardı ile Karşılaştırılması

A şirketi kiralama sözleşmesinde kiracı taraf olan bir şirkettir. Makine kiralaması yapmak üzere kiralama süresi üç yıl olan bir makineyi kiralamıştır. A şirketi yılsonlarında olmak üzere birinci yıl için 10.000 TL, ikinci yıl için 12.000 TL ve üçüncü yıl 14.000 TL ödemek üzere anlaşmıştır. Başka hiçbir ek ödeme olmayacaktır, kiralama sözleşmesinin başlangıcından önce hiçbir ödeme yapılmamıştır, kiraya veren taraftan kaynaklı kiralama teşviki yoktur ve başlangıç direkt maliyetleri sıfır olarak kabul edilmiştir.

Kiralama konusu olan varlık kullanım hakkının ve yükümlülüğünün başlangıç ölçümü 33.000 TL'dir (kira ödemelerinin yaklaşık %4.235 iskonto oranından bugünkü değeri hesaplanarak bulunmuştur.). Şirket bu iskonto oranı üzerinden faiz ödemesi gerçekleştirecektir. A şirketi kiralama konusu olan varlık kullanım hakkı üzerinden kira süresi boyunca düz amortisman yöntemi uygulamaya karar vermiştir. Faydalı ömrü 3 yıl olarak kabul edilmiştir. Söz konusu kiralaması yapılan makine pazarlama faaliyetlerinde kullanılacaktır.¹

TMS/IFRS'ye uygun olarak yapılacak kayıtların aşağıdaki gibi olması önerilebilir. Hesap kodları ve isimleri ile ilgili yeni standardın yürürlüğe gireceği 1 Ocak 2019 tarihine kadar Tek Düzen Hesap Planı'nda ilgili düzenlemelerin yer alacağı düşünülmektedir. Yeni düzenlemeye kadar finansal kiralamaya ilişkin hesap kod ve isimlerinin kullanılması kanaatimizce uygun olmayacağından aşağıdaki hesap kod ve isimleri kullanılmıştır. Aşağıdaki kayıtlar TMS/IFRS'ye göre düzenleme önerisi olarak yapılmış olup Vergi Usul Kanunu ile ilgili oluşabilecek farklar ayrıca açıklanmaktadır. 2019 tarihinde yürürlüğe girecek yeni standart için öneri sunabilmek açısından ilgili hesap isimlerinden "finansal" çıkartılmış ve hesap kodlarının sonuna X konulmuştur.

¹ Bu kısımdaki örnek, "Applying IFRS Leases, New Standard on Leases Is Taking Shape", EY Nisan 2015 tarihli dokümandan yararlanılarak hazırlanmıştır.

Dönem Başı Kaydı:

-----/-----		
253 TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR	33.000	
302X ERTELENMİŞ KİRALAMA BORÇLANMA MALİYETİ	1.398	
402X ERTELENMİŞ KİRALAMA BORÇLANMA MALİYETİ	1.602	
301X KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR		10.000
401X KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR		26.000
<i>Makinenin devri kaydı</i>		
-----/-----		

Birinci Yıl Sonu Kayıtlar:

-----/-----		
301X KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR	10.000	
100 KASA		10.000
<i>Kira Taksiti Ödemesi</i>		
-----/-----		

-----/-----		
780 FİNANSMAN GİDERLERİ	1.398	
302X ERTELENMİŞ KİRALAMA BORÇLANMA MALİYETİ		1.398
<i>Faiz giderinin dönem gideri olarak muhasebeleştirilmesi (33.000 TL x 4.235%)</i>		
-----/-----		

-----/-----		
401X KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR	12.000	
301X KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR		12.000
<i>Vade aktarma kaydı</i>		
-----/-----		

-----/-----		
302X ERTELENMİŞ KİRALAMA BORÇLANMA MALİYETİ	1.033	
402X ERTELENMİŞ KİRALAMA BORÇLANMA MALİYETİ		1.033
<i>Faiz vade aktarım kaydı</i>		
-----/-----		

-----/-----		
760 PAZARLAMA SATIŞ VE DAĞITIM GİDERLERİ	11.000	
257 BİRİKMiŞ AMORTİSMANLAR		11.000
<i>Varlık kullanım hakkı üzerinden düz amortisman hesaplanmıştır. (33.000 TL / 3 yıl)</i>		
-----/-----		

Faaliyet kiralamasının UFRS 16'ya göre muhasebeleştirilmesini örnek vermek için finansal kiralama işlemlerinin mevcut durumdaki uygulaması esas alınmıştır. Vergi Usul Kanunu uygulamasında ve TMS 17 Kiralama İşlemleri hükümlerinde finansal kiralama işleminin kiracı açısından muhasebeleştirilmesi durumunda VUK açısından 260 HAKLAR (Finansal Kiralamadan Haklar) hesabı ve TMS 17 açısından 253 TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR hesabı kullanılmaktadır. VUK açısından 302 ve 402 ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA FAİZ GİDERİ hesapları kullanılırken, TMS 17'de 302 ve 402 ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA BORÇLANMA MALİYETLERİ hesapları kullanılmaktadır (Kırlioğlu ve Öztaş, 2015: 16).

Finansal kiralamayla kiralanan makine, TMS 17'de 253 TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR hesabında gösterilirken, VUK'ta kiralama konusu malın devri alınmasında 253 TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR hesabı kullanılmaktadır. Dönem başı kaydında ise 260 HAKLAR hesabı borçlandırılmaktadır.

Faiz gideri muhasebeleştirilmesinde TMS 17'ye göre finansal kiralama işlemleri çerçevesinde 780 FİNANSMAN GİDERİ hesabı kullanılmaktadır. Ayrıca VUK açısından 302 ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA FAİZ GİDERİ, TMS 17'de 302 ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA BORÇLANMA MALİYETLERİ hesapları alacaklandırılmaktadır.

VUK açısından dönem sonu amortisman kaydı kiralanan varlığın fonksiyonuna göre ilgili gider hesabına örnekte 770 PAZARLAMA SATIŞ DAĞITIM GİDERLERİ ve amortisman için 268 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (TMS 17'ye göre 257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR) hesabı kullanılır. TMS 17: Kiralama İşlemleri Standardı amortisman kaydını ve hesaplamasını TMS 16 Maddi Duran Varlıklar Standardına göre yapmaktadır.

Aşağıda kiralanan varlık için kira süresi boyunca yeniden değerlendirme yapılmadığı varsayılarak üç yıllık kiralama sözleşmesinden kaynaklanan bilgiler özetlenmiştir.

Tablo 2.2.: Örnek İşletmenin 3 Yıllık Kiralama Sözleşmesi İle İlgili Bilgiler

	Başlangıç	1. Yıl	2. Yıl	3. Yıl
Nakit Kira Ödemeleri		10.000 TL	12.000 TL	14.000 TL
Kira Giderleri				
Faiz Gideri		1.398 TL	1.033 TL	569 TL
Amortisman Gideri		11.000 TL	11.000 TL	11.000 TL
Toplam Dönem Gideri		12.398 TL	12.033 TL	11.569 TL
Bilanço				
Kullanım Hakkı	33.000 TL	22.000 TL	11.000 TL	---
Kiralama Varlığı				
Kira Yükümlülüğü	(33.000) TL	(24.398) TL	(13.431) TL	---

Yukarıdaki kayıtlardan da görüldüğü gibi ilk yıllarda faiz gideri daha fazla, son yılda daha az çıkmaktadır. Bunun yanında düz amortisman yöntemi kullanıldığından amortisman gideri yıllara eşit olarak dağıtılmıştır. Faaliyet kiralama işlemleri için UFRS 16 ile uygulanacak bu muhasebe kayıtları ve değerlendirme yöntemleri UMS 17 Kiralama İşlemleri Standardı finansal kiralama işlemlerinin ölçüm ve muhasebeleştirilmesi ile benzerlik göstermektedir.

Eğer bu örnekteki işlem mevcut TMS 17: Kiralama İşlemleri Standardına uygun olarak kiracı taraf açısından faaliyet kiralaması olarak kabul edilseydi, muhasebeleştirme yıllara göre aşağıdaki gibi olacaktır.

-----/-----		
KİRA GİDERİ	10.000	10.000
100 KASA		
<i>Birinci Yıl Kira Ödemesinin Yapılması</i>		
-----/-----		

Kira gideri hesabı için kiralanan varlığın kullanıldığı alana göre hesap kodu ve ismi belirlenir. (730 GENEL ÜRETİM GİDERLERİ, 760 PAZARLAMA SATIŞ VE

DAĞITIM GİDERLERİ, 770 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ gibi...). İzleyen yıllar benzer şekilde muhasebeleştirilir.

Kiracı taraf ayrıca aşağıdaki açıklamaları yapmakla yükümlü olacaktır.

— İptal edilemeyen faaliyet kiralaması işlemleri kapsamında bir yıldan az, bir yıldan fazla beş yıldan az, beş yıldan fazla olmak üzere her bir dönem itibariyle ödenecek asgari kira ödemelerinin toplamını açıklaması,

— Bilanço tarihine kadar olan, iptal edilemeyen kiralama kapsamında yapılan alt kiralamalar ile ilgili olarak elde edilmesi beklenen asgari tutarlar toplamını açıklaması,

— Dönem boyunca asgari kira ödemeleri, koşullu kiralar ve alt kira ödemeleri şeklinde ayrı olarak gider raporlanan ilk kiralamaya ilişkin ödemeler ve alt kiralamaya ilişkin ödemeleri açıklaması

— Koşullu kira ödemelerini belirleme esasları, yenileme yada satın alma opsiyonları ile fiyat ayarlama hükümlerinin varlığı ve şartlarını, temettü ödemeleri, ilave borçlanma ve yeni kiralamalar gibi konularda kira sözleşmelerinde yer alan sınırlamaları içeren kiralama işlemlerinin genel bir tarifini yapması gerekecekti (Yılmaz, 2009: 193-194).

2.5. UFRS 16 İle Birlikte Kiracı Tarafı İlgilendiren Muhasebe Değişikliklerinden Etkilenecek Halka Açık Firmaların Durumu

UMSK, UFRS 16 ile birlikte kiracı taraf muhasebe değişikliklerinden etkilenecek firmaları, mevcut muhasebe standardı olan UMS 17'nin sağladığı faaliyet kiralaması işlemleri ile ilgili bilanço dışı verileri kullanarak analiz etmiştir.

Analiz için gerekli tüm verilerin ulaşılabilir olmaması ve kısıtlar barındırması açısından, kiracı taraf şirketleri üzerindeki sayısal etki tahminleri yapılırken varsayımlar yapılmıştır.

Tablo 2.3. UFRS / US GAAP'a Uygun Olarak Bilanço Dışı Kiralama İşlemi Açıklaması Yapan Halka Açık Şirketlerin Yüzdeleri ve Toplam Tutarlar

UFRS / US GAAP'a uygun olarak bilanço dışı kiralama işlemi açıklaması yapan halka açık şirketlerin yüzdeleri²

Kuzey Amerika	%62
Avrupa	%47
Asya / Pasifik	%43
Latin Amerika	%23
Afrika / Orta Doğu	%23
Bilanço dışı kiralama işlemleri için toplam gelecekteki minimum kira ödemeleri (iskonto edilmemiş)	2,86 trilyon Amerikan Doları
Bilanço dışı kiralama işlemleri için gelecekteki minimum kira ödemelerinin bugünkü tahmini değeri	2,18 trilyon Amerikan Doları

Kaynak: UFRS 16 Leases, Effects Analysis, Ocak 2016: 14

UMSK incelediği yaklaşık 30.000 halka açık firmadan 14.000'den fazlasının son yıllık finansal raporlarında bilanço dışı kiralama işlemleri ile ilgili açıklama yapmış olduğunu tespit etmiştir. Bu 14.000'den fazla halka açık firmanın yapmış oldukları bilanço dışı kiralama işlemleri için iskonto edilmemiş toplam gelecekteki minimum kira ödemeleri 2,86 trilyon Amerikan Doları olarak bulunmuştur. Bu kira ödemelerinin bugünkü değeri ise 2,18 trilyon Amerikan Doları olarak tahmin edilmiştir.

UMSK'nın yaptığı detaylı araştırmada halka açık şirketlerin bilanço dışı kiralama işlemleri üzerinde UMSK tarafından yapılan detaylı bir başka analiz sonuçlarına aşağıda yer verilmiştir. Bu kapsamda 1.145 halka açık firma incelenmiş ve seçilen her bir firmanın bilanço dışı faaliyet kiralaması işlemlerinin bugünkü tahmin edilen değeri yaklaşık 300 milyon Amerikan dolarıdır.

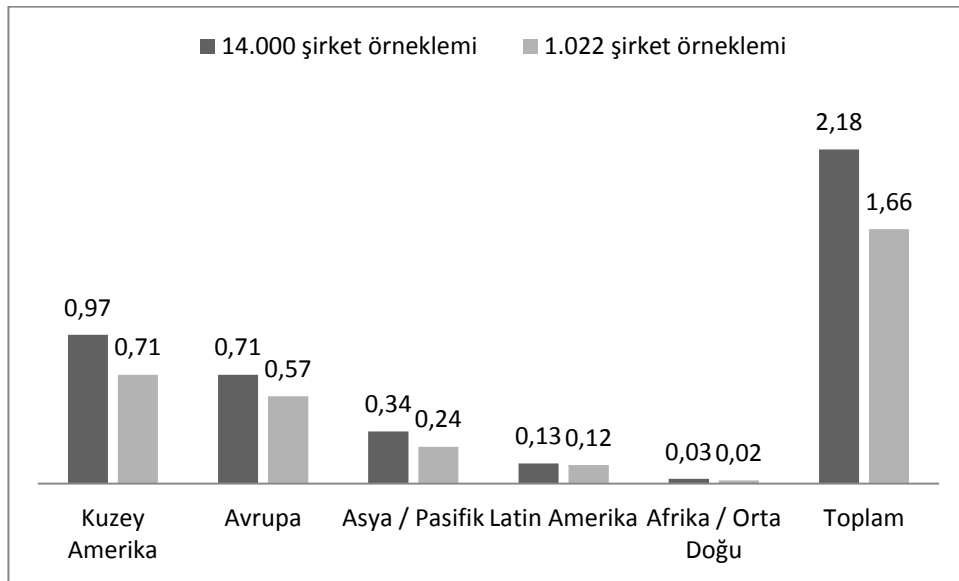
Analiz için seçilen 1.145 firmadan banka ve sigorta şirketleri çıkarılmıştır. Çünkü banka ve sigorta şirketlerinin bilanço büyüklükleri diğer şirketlere göre

² UFRS ve US GAAP kullanan halka açık 30.000 firmayı kapsamaktadır.

orantısız olduğundan örneklem dışı tutulmuştur. Nihai örnekleme 1.022 şirket dâhil edilmiştir.

Seçilen 1.022 şirketin bilanço dışı kiralama işlemleri için gelecekteki minimum kira ödemelerinin bugünkü tahmini değeri 1.66 trilyon Amerikan dolarıdır. Bu rakam yukarıdaki Tablo 2.3’de gösterilen 30.000 halka açık şirketin 2.18 trilyon Amerikan doları olan bilanço dışı kiralama işlemleri için gelecekteki minimum kira ödemelerinin bugünkü tahmini değerinin yüzde 76’sını oluşturmaktadır.

Toplam bilanço dışı kiralama işlemlerinin gelecekteki minimum kira ödemelerinin bugünkü tahmini değeri bölgesel bazda oranları aşağıdaki gibidir.

Şekil 2.3: Bölgelere Göre Bilanço Dışı Kiralama İşlemlerinin İskonto Edilmiş Gelecekteki Kira Ödemeleri Tutarları (Trilyon Amerikan Doları)
Kaynak: UFRS 16 Leases, Effects Analysis, Ocak 2016: 15

UMSK bilanço dışı kiralama işlemlerinin toplam varlık içindeki yerini bölgesel anlamda karşılaştırmak ve dünyadaki önemini gösterebilmek için 1.022 şirketi seçmiştir. Ayrıca bu şirketler farklı sektörlerde faaliyet gösteren şirketlerdir. Bilanço dışı faaliyet kiralaması işlemlerinden kaynaklanan ve bilanço dışı raporlaması yapılan toplam rakamlar önemli boyutlardadır. Ayrıca bilanço dışı faaliyet kiralaması raporlaması kullanımı sektörel olarak farklılık göstermektedir.

Tablo 2.4.'te sektör bazında şirketlerin bilanço dışı kiralama işlemleri ile ilgili veriler milyon Amerikan doları olarak gösterilmiştir. Toplamda örnekleme seçilen 1022 şirket vardır. Bu şirketlerin toplam varlığı 30.943.502 milyon Amerikan dolarıdır. Perakendecilik sektöründe yer alan 204 firmanın raporladığı toplam varlık 2.019.958 milyon Amerikan doları olarak görülmektedir. Bu sektördeki firmaların bilanço dışı açıklanan kiralama işlemleri için toplam gelecekteki minimum kira ödemeleri iskonto edilmemiş rakamlar üzerinden 571.812 milyon Amerikan doları olup, bu değer şirket toplam varlıklarının yüzde 28,3'ünü oluşturmaktadır. Eğer aynı sektörün bilanço dışı açıklanan kiralama işlemleri için gelecekteki minimum kira ödemelerinin bugünkü tahmini değeri yani iskonto edilmiş değeri 431.473 milyon dolar olup, bu değer şirket toplam varlıklarının yüzde 21,4'ünü oluşturmaktadır. Havacılık sektörü yüzde 22,7 ile ilk sırada yer alırken, seyahat ve eğlence sektörü yüzde 20,7 ile üçüncü, ulaştırma ve lojistik sektörü yüzde 11,6 ile dördüncü sıradadır. Dünya genelinde toplam rakamlara bakılacak olursa 2.195.510 milyon Amerikan doları firmaların bilanço dışı açıklanan kiralama işlemleri için toplam gelecekteki iskonto edilmemiş minimum kira ödemeleri olduğu görülmekte ve iskonto edilmiş değer ile toplam varlık oranı yüzde 5,4 olarak bulunmaktadır.

Tablo 2.5'te ise şirket sayılarına göre bilanço dışı kiralama işlemleri için gelecekteki minimum kira ödemelerinin bugünkü tahmini değeri ile toplam varlık oranı verilmektedir. Buna göre perakendecilik sektörünün bilanço dışı kiralama işlemleri için gelecekteki minimum kira ödemelerinin bugünkü tahmini değeri ile toplam varlık oranı yüzde 21,4 iken aynı oranın yüzde 50'den büyük olduğu firmaların sayısının 73 olduğu ve bu firmaların toplam perakendecilik sektörü firmalarının yüzde 36'sını oluşturduğu görülmektedir. Yani perakendecilik sektörü firmalarının büyük çoğunluğu önemli derecede bilanço dışı faaliyet kiralaması açıklaması yapmakta olup yeni standarttan en çok etkilenecek sektörler arasındadır diyebiliriz.

Tablo 2.4. Sektör Bazında Şirketlerin Bilanço Dışı Kiralama İşlemleri ile İlgili Veriler**Kaynak: UFRS 16 Leases, Effects Analysis, Ocak 2016: 16**

Sektör ³	Şirket sayıları	Toplam Varlık	Min Kira ⁴ (iskonto edilmemiş)	Min Toplam Kira / Varlık (%)	Min Kira B.D. ⁵	Min Kira Toplam Varlık (%) / B.D.
Havacılık	50	526.763	151.549	28,8	119.384	22,7
Perakendecilik	204	2.019.958	571.812	28,3	431.473	21,4
Seyahat ve Eğlence	69	403.524	115.300	28,6	83.491	20,7
Ulaştırma ve Lojistik	51	585.964	90.598	15,5	68.175	11,6
İletişim Teknolojileri	56	2.847.063	219.178	7,7	172.644	6,1
Enerji	99	5.192.938	400.198	7,7	287.858	5,5
Medya	48	1.020.317	71.743	7,0	55.764	5,5
Dağıtım	26	581.503	31.410	5,4	25.092	4,3
Bilgi Teknolojileri	58	1.911.316	69.870	3,7	56.806	3,0
Sağlık	55	1.894.933	72.149	3,8	54.365	2,9
Diğer	306	13.959.223	401.703	2,9	306.735	2,2
Toplam	1.022	30.943.502	2.195.510	7,1	1.661.787	5,4

³ Tutarlar Milyon Amerikan Doları olarak verilmiştir.⁴ Bilanço dışı kiralama işlemleri için toplam gelecekteki minimum kira ödemeleri⁵ Bilanço dışı kiralama işlemleri için gelecekteki minimum kira ödemelerinin bugünkü tahmini değeri

Tablo 2.5. : Bilanço Dışı Kiralama İşlemleri İçin Gelecekteki Minimum Kira Ödemelerinin Bugünkü Tahmini Değeri / Toplam Varlık (Şirket Sayılarına Göre)

Kaynak: UFRS 16 Leases, Effects Analysis, Ocak 2016: 17

Sektör	<1%	1% - 5%	5% - 10 %	10% 20%	- 20% 50%	- 50% 100%	- >100%	Toplam									
Havacılık	22,7	---	---	2	4%	4	8%	13	26%	17	34%	8	16%	6	12%	50	100%
Perakendecilik	21,4	---	---	6	3%	11	5%	37	18%	77	38%	60	30%	13	6%	204	100%
Seyahat ve Eğlence	20,7	---	---	5	7%	11	16%	11	16%	16	23%	15	22%	11	16%	69	100%
Ulaştırma ve Lojistik	11,6	---	---	10	20%	5	10%	17	33%	14	27%	3	6%	2	4%	51	100%
İletişim	6,1	3	5%	21	38%	17	30%	10	18%	5	9%	---	---	---	---	56	100%
Teknolojileri																	
Enerji	5,5	7	7%	43	44%	22	22%	16	16%	8	8%	2	2%	1	1%	99	100%
Medya	5,5	---	---	14	29%	13	27%	8	17%	5	10%	8	17%	---	---	48	100%
Dağıtım	4,3	1	4%	6	23%	9	35%	5	19%	5	19%	---	---	---	---	26	100%
Bilgi Teknolojileri	3,0	3	5%	31	54%	10	17%	8	14%	6	10%	---	---	---	---	58	100%
Sağlık	2,9	8	15%	20	36%	7	13%	4	7%	10	18%	2	4%	4	7%	55	100%
Diğer	2,2	35	11%	159	52%	51	17%	26	9%	29	9%	4	1%	2	1%	306	100%
Toplam	5,4	57	5%	317	31%	160	16%	155	15%	192	19%	102	10%	39	4%	1022	100%

3. FAALİYET KİRALAMASI İŞLEMLERİNİN AKTİFLEŞTİRİLMESİNİN FİNANSAL ORANLARA ETKİSİNİ İNCELEYEN ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde ilk olarak G4+1'in 1996 yılında yayınladıkları raporla önem kazanan ve sonrasında UMSK ve FASB'nin ortaklaşa çalıştıkları taslak standart çerçevesinde ilerleyen ve UFRS 16: Kiralama İşlemleri Standardının çıkmasıyla nihayetlenen tasarının, kiracı tarafın gerçekleştirdiği faaliyet kiralaması işlemlerine olan etkisini tahmin etmeye yönelik literatürdeki araştırmalar incelenmiştir. Bu çalışmalar faaliyet kiralaması işlemlerinin kiracı tarafın bilanço aktif ve pasifine olan muhtemel etkilerini ve finansal oranlara olan etkileri değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Çalışmalar çoğunlukla kiralama işlemlerinin aktifleştirilmesinin işletme finansal durum tablolarına ve finansal oranlarına önemli ölçüde anlamlı bir etkisi olduğunu göstermektedir.

3.1. Literatürdeki Araştırmalar

Imhoff ve diğ. faaliyet kiralaması işlemlerinin aktifleştirilmesi için oluşturdukları yapısal aktifleştirme yöntemini, diğer bir deyişle faaliyet kiralamasından kaynaklı nakit akışlarının bugünkü değer yöntemini 1991 ve 1997 yıllarında yayınladıkları makalelerde açıklamışlardır.

Yöntem temel olarak Amerikan raporlama yasaları gereğince Amerikan şirketlerinin finansal tablo dipnotlarında açıkladıkları gelecekteki ödenecek toplam minimum faaliyet kiralaması işlemlerinin listesine (*schedule of minimum total future operating lease payments*) dayanmaktadır. Toplam taahhüt edilen faaliyet kiralaması ile ilgili miktarlar zamana ve iskonto oranına göre bugünkü değere indirgenmektedir.

Tablo 3.1.'de yapısal aktifleştirme yönteminin gelişmesine katkı sağlayan makaleler kronolojik sırayla, araştırmanın amacı, kapsamı, etkisi araştırılan finansal oranlar ve araştırmanın bulguları başlıkları altında incelenmiştir.

Kiralama işlemlerinin artış göstermesiyle beraber finansal problemler ve muhasebe sorunları ortaya çıkmıştır. Uzun dönemli faaliyet kiralaması işlemlerinin kayda alma yöntemleri ve finansal tablolarda raporlanması ile ilgili tartışmalar ortaya çıkan temel sorunlara kaynak teşkil etmektedir. Bu konunun önemli hale gelmesi ilk olarak Amerikan Sertifikalı Kamu Muhasebecileri Enstitüsü'nün (*American Institute of Certified Public Accountants, AICPA*) muhasebe araştırmaları bölümüne bu konuyu eklemesiyle olmuştur. Kiralama işlemleri çalışmaları çoğunlukla aktifleştirme ile ilgili tartışmaları ve düşünceleri içermektedir (Nelson, 1963: 49). Aktifleştirme yapılırken kullanılacak değerlendirme yöntemleri ve hangi kriterlerin seçilmesi gerektiği tartışılmaktadır. Ayrıca kiralama işlemlerinin özellikle faaliyet kiralaması işlemlerinin aktifleştirilerek raporlanması sonucunda ortaya çıkacak değişimlerin mevcut raporlamaya kıyasla daha gerçekçi ve güvenilir olup olmadığı da tartışılmaktadır. Söz konusu aktifleştirme önerisi sonucunda ortaya çıkacak finansal tabloların mevcut sistemi iyileştirici etkisi olup olmadığı tartışılmıştır (Nelson, 1963: 50).

Tablo 3.1. Kiralama İşlemlerinin Aktifleştirilmesinin Finansal Oranlara Etkisini İnceleyen Ampirik Çalışmalar

Kiralama İşlemlerinin Aktifleştirilmesinin Finansal Oranlara Etkisini İnceleyen Ampirik Çalışmalar		
Nelson, A. T. (1963). Capitalizing Leases--the Effect On Financial Ratios. <i>Journal of Accountancy (Pre-1986)</i>, 116(000001), 49.		
Araştırmanın Amacı	Kiralama işlemleri üzerinde yapılacak aktifleştirmenin finansal oranları daha anlamlı hale getirip getirmediğinin tespiti ve karar alma sürecinde aktifleştirmenin olumlu iyileştirici etkisinin olup olmadığının incelenmesi.	
Araştırmanın Kapsamı	11 şirketin finansal tablo verilerinin incelenmesi.	
Etkisi Araştırılan Finansal Oranlar	<p>Cari Oran (Dönen Varlık / Kısa Vadeli Borç)</p> <p>Kaldıraç Oranı (Toplam Borç / Toplam Varlık)</p> <p>Toplam Borç / Öz Sermaye</p> <p>Öz Sermaye Devir Hızı (Satışlar / Öz Sermaye)</p> <p>Faiz Karşılama Oranı (F.V.Ö.K / Faiz)</p> <p>Çalışma Sermayesi Karlılığı (Net Kâr / Net Çalışma Sermayesi)</p> <p>Net Satışlar / Net Çalışma Sermayesi</p> <p>Duran Varlıklar / Maddi Net Değer</p>	<p>Cari Borç / Maddi Net Değer</p> <p>Stok / Net Çalışma Sermayesi</p> <p>Cari Borç / Stok</p> <p>Uzun Vadeli Borç / Net Çalışma Sermayesi</p> <p>Uzun Vadeli Borç / Net Maddi Duran Varlık (<i>net plant</i>)</p> <p>Net Çalışma Sermayesi / Net Maddi Duran Varlık</p> <p>Net Maddi Duran Varlık / Satışlar</p>
Araştırmanın Bulguları	Uzun vadeli kiralama işlemlerinin aktifleştirilmesi sonucunda duran varlıklar, kısa vadeli borçlar, uzun vadeli borçlar ve faiz giderleri artarken faaliyet giderleri azalmıştır. Araştırmaya göre geleneksel yöntemle hazırlanan finansal tablolar üzerinden analiz	

	yapıldığında yanlış sonuçlar elde edileceği sonucuna varılmıştır.	
Ashton, R. (1985). Accounting For Finance Leases: A Field Test. <i>Accounting & Business Research (Wolters Kluwer UK)</i>, 15(59), 233-238.		
Araştırmanın Amacı	Kiralama işlemlerinin aktifleştirilmesinin finansal performans göstergeleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olup olmadığının ve örneklemdaki isteğe bağlı olarak kiralama işlemlerini aktifleştiren şirketlerin incelenmesi.	
Araştırmanın Kapsamı	Araştırma kapsamında yeterli veriye ulaşılan 23 şirket seçilmiştir.	
Etkisi Araştırılan Finansal Oranlar	Faiz ve Vergi Öncesi Kâr Adi Hisse Senetleri için Mevcut Kâr Hissedarların Fon Getirileri İşletilen Sermaye Getirileri	Kâr Marjı Aktif devir hızı (<i>Asset Turnover</i>) Faiz Karşılama Oranı Borç İşletilen Sermaye Oranı
Araştırmanın Bulguları	Kiralama işlemlerinin aktifleştirilmesi ile ilgili taslak standartlar ve önerilen görüşler zorunlu hale gelmeden geniş çapta kapsamlı bir araştırmanın gerekli olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca yapılacak araştırmanın amortisman, şerefiye ve stok değerlendirme konularıyla beraber ele alınmasını önermiştir.	
Imhoff, Eugene A., Jr, Lipe, R. C., & Wright, D. W. (1991). Operating leases: Impact of constructive capitalization. <i>Accounting Horizons</i>, 5(1), 51.		
Araştırmanın Amacı	Uzun vadeli faaliyet kiralaması işlemlerinin şirket risk ve performans göstergeleri üzerindeki önemini göstermeyi ve faaliyet kiralaması işlemlerinin aktifleştirilmesine ve finansal oranlara etkiyi test etmeyi sağlayacak yapısal aktifleştirme yöntemi geliştirmek, faaliyet kiralaması işlemlerinin şirket risk ve getirileri üzerinde anlamlı bir etkisi olup olmadığının incelenmesi.	

Araştırmanın Kapsamı	McDonald's Şirketinin 1988 yılına ait bilanço ve gelir tablosu üzerinden mevcut uygulamanın getirdiği faaliyet kiralaması işlemlerinden kaynaklı kaydedilmemiş borçların tahmini, kaydedilmemiş varlıkların tahmini, faaliyet kiralaması işlemlerinin net gelir üzerindeki etkisi ve 7 farklı endüstriden ikişer şirket olmak üzere toplam 14 şirketin finansal tablolarının incelenmesi.
Etkisi Araştırılan Finansal Oranlar	Toplam Varlık Kârlılığı Toplam Borç Öz Sermaye Oranı
Araştırmanın Bulguları	Faaliyet kiralaması işlemleri için önerilen yapısal aktifleştirme yöntemi birçok kısıt içermesine rağmen söz konusu kısıtların yöntemin genel tahmin yapmasına engel olmadığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca bu yöntemi kullanacak olanlar tahminleri güçlendirmek için faiz oranı ve varlık ömrü değişkenlerini şirketlerden toplanacak ek veriler ile sağlamlaştırabilirler. Bu yöntemin faaliyet kiralaması işlemleri gerçekleştiren nispeten küçük şirket gruplarının karşılaştırılmasında ve şirketlerin bilanço verileri üzerinde yapılacak araştırma ve analizler için oldukça faydalı olacağı sonucuna varılmıştır.
Imhoff Jr., E. A., Lipe, R., & Wright, D. W. (1993). The Effects of Recognition Versus Disclosure on Shareholder Risk and Executive Compensation. <i>Journal Of Accounting, Auditing & Finance</i>, 8(4), 335-368.	
Araştırmanın Amacı	Muhasebeleştirilmenin zorunlu tutulmadığı işlemlerde işletmeler finansal tablo dipnotlarında açıklama yapmaktadır. Uzun vadeli iptal edilemeyen faaliyet kiralaması işlemlerinden kaynaklanan kayıtların finansal tablo dipnotlarında açıklanmasının hissedarlar ödeneklerinin ve yöneticilere verilen ücretler ve teşviklerinin belirlenmesine olan etkisinin incelenmesi.
Araştırmanın Kapsamı	Imhoff, Lipe ve Wright'ın 1991'de oluşturduğu faaliyet kiralaması işlemleri için yapısal

	aktifleştirme yöntemi ve faaliyet kiralaması işlemlerinin yapısal aktifleştirilmesine yönelik analistler tarafından uygulanan keşfedici yöntem (<i>Heuristic Method of Constructively Capitalizing Operating Leases</i>) kullanılmıştır. Havayolu ve market sektörü şirketleri yoğun olarak uzun vadeli faaliyet kiralaması işlemleri gerçekleştirdikleri için araştırma kapsamına alınmış ve bu bağlamda 51 market şirketi ve 29 havayolu şirketi incelenmiştir.
Etkisi Araştırılan Finansal Oranlar	Toplam Varlık Kârlılığı Öz Sermaye Kârlılığı Toplam Borç Öz Sermaye Oranı
Araştırmanın Bulguları	Araştırma faaliyet kiralaması işlemlerinin muhasebeleştirilmesi ve açıklanması ile ilgili yapılan tartışmalardan ilham alınarak yapılmıştır. Amerikan Finansal Muhasebe Standartları Kurulu ile Amerikan Sermaye Piyasası Kurulu'nun dikkat çektiği konular üzerinde bir araştırma yapmayı amaçlamıştır. Faaliyet Kiralaması İşlemleri yapısal aktifleştirmesinin hissedar risk değerlemesi üzerindeki etkisi, yöneticilere verilen ücretler ve teşvik kararlarına etkisi araştırma kapsamındaki iki yöntem uygulanarak incelenmiştir.
Ely, K. M. (1995). Operating Lease Accounting and the Market's Assessment of Equity Risk. <i>Journal Of Accounting Research</i>, 33(2), 397-415.	
Araştırmanın Amacı	Yatırımcı tarafın şirketlerin öz sermaye riskini değerlendirirken faaliyet kiralaması işlemlerini mülkiyet hakları açısından incelemesi, benzer şekilde yatırımcı tarafın şirketlerin öz sermaye riskini değerlendirirken faaliyet kiralaması işlemlerini genel kabul görmüş muhasebe standartlarına göre incelemesi.
Araştırmanın Kapsamı	1987 yılında faaliyet kiralaması işlemlerini açıklamış üretici, toptan satış ve perakende satış faaliyeti gösteren 212 şirketi kapsamaktadır.

Etkisi Araştırılan Finansal Oranlar	Toplam Borç Öz Sermaye Oranı Toplam Varlık Kârlılığı	
Araştırmanın Bulguları	Faaliyet kiralaması işlemleri ile öz sermaye riski arasında belirgin bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Faaliyet kiralaması işlemlerinin aktifleştirilmesi ile hesaplanan borç öz sermaye oranı ve öz sermaye riski arasında belirgin bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca düzeltilmiş faaliyet kiralaması işlemleri rakamları sonucunda öz sermaye riski ve varlık riski ile toplam varlık kârlılığı açıklayıcı gücünde belirgin bir artış gözlenmiştir.	
Imhoff Jr., E. A., Lipe, R. C., & Wright, D. W. (1997). Operating Leases: Income Effects of Constructive Capitalization. <i>Accounting Horizons</i>, 11(2), 12-32.		
Araştırmanın Amacı	Faaliyet Kiralaması İşlemlerinin Imhoff ve diğerlerinin 1991’de açıkladıkları yapısal aktifleştirme yöntemiyle aktifleştirildikten sonra bulunan düzeltilmiş aktif ve pasif değerlerinin toplam varlık kârlılığına ve borç öz sermaye oranına olan etkisinin incelenmesi ve 1991’de ihmal edilebilir olarak gösterilen gelir tablosu, net kâr ve faaliyet kârının incelenmesi.	
Araştırmanın Kapsamı	SouthWest Havayolu Şirketinin 1990, 1994 yılları arasındaki finansal tablolarını ve finansal tablo dipnotlarını kapsamaktadır.	
Etkisi Araştırılan Finansal Oranlar	Toplam Varlık Kârlılığı Öz Sermaye Kârlılığı Net Kâr	Faaliyet Kârı Satışların Kârlılığı
Araştırmanın Bulguları	Finansal tablolarda raporlanan açıklamalar performans ölçümlerine yardımcı olmaktadır. Söz konusu yapısal aktifleştirme yöntemi ile elde edilen düzeltilmiş değerler yardımıyla alınan kararlar daha etkili hale gelmektedir. Bu kararlara şirket değerlemesi ile ilgili yapılan araştırmalar, yöneticilere verilen ücretler ve teşvik hesaplamaları ile gelir tahmini	

	ve bütçelemesi kararları örnek verilebilir. Dolayısıyla bilanço dışında yer alan faaliyet kiralaması işlemleri şirket kârlılığı ve şirket finansal durumu üzerinde önemli bir rol oynamaktadır.	
Beattie, V., Edwards, K., & Goodacre, A. (1998). The Impact Of Constructive Operating Lease Capitalisation On Key Accounting Ratios. <i>Accounting & Business Research (Wolters Kluwer UK)</i>, 28(4), 233-254.		
Araştırmanın Amacı	Faaliyet Kiralaması işlemlerinin yapısal aktifleştirme yöntemi ile aktifleştirilmesinin finansal oranlara etkisinin incelenmesi.	
Araştırmanın Kapsamı	1981 ile 1994 arası yılları kapsayan 300 şirket incelenmiştir.	
Etkisi Araştırılan Finansal Oranlar	Kâr Marjı Öz Sermaye Kârlılığı Toplam Varlık Kârlılığı Kullanılan Sermaye Kârlılığı	Aktif Devir Hızı Faiz Karşılama Oranı Borç Öz Sermaye Oranı
Araştırmanın Bulguları	Kiralama İşlemleri ile ilgili olarak gerçekleşmesi muhtemel olan değişimler, birçok ekonomik sonuçlar doğuracaktır. Önceki çalışmaların da doğruladığı gibi finansal tablo kullanıcılarının kararlarında, pazar değerlemelerinde, şirket nakit akışlarında, yöneticilerin davranışlarında ve karar alma süreçlerinde bu değişim etkili olacaktır.	
Durocher, S. (2008). Canadian Evidence on the Constructive Capitalization of Operating Leases. <i>Accounting Perspectives</i>, 7(3), 227-256.		
Araştırmanın Amacı	Çalışma yapısal aktifleştirme yöntemini geliştirerek ve şirket bazlı varsayımlar yaparak faaliyet kiralaması işlemlerinin aktifleştirilmesinin anahtar finansal göstergeler üzerindeki etkilerini Kanada halka açık firmaları üzerinden gözlemlemeyi ve tespit etmeyi amaçlamaktadır.	
Araştırmanın Kapsamı	Kanada da faaliyet gösteren halka açık ilk 100 firma belirlenmiş. Son örnekleme ise 68	

	<p>firma verilerine ulaşıldığı için bu 68 firma detaylıca incelenmiştir. Lesaffaires.com sitesindeki sıralama dikkate alınmıştır. 2002, 2003 yılları verileri incelenmiştir.</p>
Etkisi Araştırılan Finansal Oranlar	<p>Finansal oranlar seçilirken finansal güçlülük, yönetim performansı ve yatırım performansı olmak üzere üç temel başlığa dikkat edilmiştir. Finansal güçlülüğü değerlendirmek için borç varlık oranı (kaldıraç seviyesinin tespiti) ve cari oran (likidite seviyesinin belirlenmesi) seçilmiştir. Yönetim performansını değerlendirmek için öz sermaye kârlılığı (net gelir/öz sermaye) ve toplam aktif kârlılığı (faiz gideri öncesi vergi sonrası faaliyet kârı/ortalama toplam aktif) hesaplanmıştır. Yatırım performansı değerlendirilmesi için hisse başına düşen kazanç değerlendirilmiştir. Kısaca kaldıraç oranı, cari oran, öz sermaye kârlılığı, toplam aktif kârlılığı ve hisse başına düşen kazanç oranı seçilmiştir.</p>
Araştırmanın Bulguları	<p>Araştırmanın sonuçlarına göre Kanada firmaları önemli derecelerde bilanço dışı kira varlığı ve yükümlülüğüne sahip olup, bunları finansal tablo dipnotlarında açıklamaktadır. Bu varlık ve yükümlülüklerin firma bazlı varsayımlarla (faiz oranı, ortalama ve kalan kira ömrü, vergi oranı) aktifleştirilmesi tüm endüstrilerdeki firmaların finansal oranlarını etkilediği görülmüştür. Ancak gelir tablolarına daha az etkilediği gözlenmiştir. Aktifleştirmeden önce yönetim performansı ve yatırım performansı ile ilgili oranlar yalnızca birkaç endüstri için göze çarparken, aktifleştirme sonrası tüm endüstri oranları belirgin şekilde değişim göstermiştir.</p>
<p>Fülbier, R. U., Silva, J. L., & Pferdehirt, M. H. (2008). Impact of Lease Capitalization on Financial Ratios of Listed German Companies. <i>Schmalenbach Business Review : ZFBF</i>, 60(2), 122-132,134-136,138-144.</p>	
Araştırmanın Amacı	<p>Çalışmada, kiralama işlemlerinin aktifleştirilmesinin Alman şirketleri üzerindeki etkilerini göstermek amaçlanmıştır.</p>

Araştırmanın Kapsamı	Çalışma kapsamında DAX 30, MDAX ve SDAX alman endekslerindeki 90 şirket incelenmiştir.
Etkisi Araştırılan Finansal Oranlar	Bilançodaki yapısal değişimleri gözlemlemek için; duran varlıklar / toplam aktif, kısa vadeli ve uzun vadeli borçlar / Öz kaynak, Öz kaynak / Toplam Aktif oranları incelenmiştir. Şirket kârlılığı ve gelir tablosu değişimlerini gözlemlemek için; Faiz vergi öncesi kâr / satışlar, faiz vergi öncesi kâr / toplam aktif, faiz vergi öncesi kâr / öz kaynak, net gelir / öz kaynak, faiz vergi öncesi kâr / faiz gideri ve satışlar / öz kaynak oranları incelenmiştir. Sermaye piyasaları ve şirket değerlendirme açısından hisse başı kazanç, defter değeri piyasa değeri oranı ve çalışma sermayesi oranı incelenmiştir.
Araştırmanın Bulguları	Araştırmanın sonuçlarına göre aktifleştirme şirketleri önemli ölçüde etkilemiştir. Özellikle moda ve perakendecilik sektörü şirketleri finansal oranlarında en belirgin etki gözlenmektedir. Finansal oranlardaki değişimler öncelikle varlık ve yükümlülük ile ilişkili olan finansal oranlarda gözlenmiş, kârlılık oranlarında daha az değişim gözlenmiştir.
Duke, J. C., Hsieh, S., Su, Y. (2009). Operating and synthetic leases: Exploiting financial benefits in the post-Enron era. <i>Advances in Accounting, incorporating Advances in International Accounting</i>, 25(1), 28-39.	
Araştırmanın Amacı	Yapısal aktifleştirme yöntemini S&P 500 endeksindeki firmalara uygulayarak, yöntemin ve kiralama işlemlerindeki yeni yaklaşımın finansal oranve finansal tablolara olan etkisini ortaya koymayı amaçlamıştır.
Araştırmanın Kapsamı	2003 yılında S&P 500 endeksindeki firmalar araştırma kapsamına dahil edilmiştir. 144 firma faaliyet kiralaması ile ilgili dipnot verisi bulunmadığından örneklemden çıkarılmış. Ve farklı sektörlerden toplam 366 firma üzerinden çalışma yürütülmüştür.

Etkisi Araştırılan Finansal Oranlar	Borç öz kaynak oranı, borç toplam varlık oranı, varlık getirisi, faiz ve kira gideri karşılama oranı ve cari oran olmak üzere temel 5 oran üzerinden aktifleştirmenin etkisi incelenmiştir.
Araştırmanın Bulguları	Araştırmanın sonuçlarına göre incelenen yılda firmalar ortalama 582 milyon amerikan doları tutarındaki faaliyet kiralaması işlemlerinden kaynaklı yükümlülüğü ve 450 milyon amerikan doları tutarındaki varlığı bilanço dışında açıklamıştır. Aktifleştirmenin likidite, kaldıraç ve performans oranlarını etkilediği görülmüştür.
Wong, K., & Joshi, M. (2015). The Impact of Lease Capitalisation on Financial Statements and Key Ratios: Evidence from Australia. <i>Australasian Accounting Business & Finance Journal</i>, 9(3), 27-44.	
Araştırmanın Amacı	Araştırma, kiralama işlemleri taslak standardı ile ilgili bilgi vermeyi ve bu standardın finansal tablolar ile finansal oranlar üzerindeki etkilerini Avustralya şirketleri üzerinden göstermeyi amaçlamaktadır.
Araştırmanın Kapsamı	Araştırma kiralama işlemlerinin aktifleştirilmesinin finansal tablolar ve finansal oranlar üzerindeki etkisini incelemek için 2010 yılı Avusturalya Borsası (ASX) şirketlerini incelemiştir. İlk 170 şirket enerji, sağlık ve bio teknoloji, bilişim teknolojileri, telekomünikasyon, finans gibi farklı sektörleri temsil ettikleri ve piyasa aktifleştirme değerinin bir milyar dolardan yüksek olduğu için seçilmiştir. Eksik bilgi nedeniyle bir firma ve faaliyet kiralaması ile ilgili eksik açıklamalar nedeniyle 62 firmanın çıkartılmasıyla toplamda 107 firma incelenmiştir.
Etkisi Araştırılan Finansal Oranlar	Kiralama işlemlerinin aktifleştirilmesinin finansal güce etkisi açısından borç varlık oranı, borç öz kaynak oranı performans yönetimi ve yatırım kârlılığı açısından öz sermaye kârlılığı ve aktif kârlılığı incelenmiştir.
Araştırmanın Bulguları	Sonuçlara göre tüm kiralama işlemleri varlık ve yükümlülük olarak raporlandığında ve

	<p>aktifleştirildiğinde finansal tablolar üzerinde belirgin bir değişim olmaktadır. Çalışma kiralama işlemlerinin aktifleştirilmesinin bilanço ve gelir tablosu üzerinde önemli etki yarattığı ve aynı zamanda kârlılık ve kaldıraç oranlarında belirgin değişimlere neden olduğu gözlenmiştir. Ayrıca kâr ve zarar eden şirketlerin oluşturduğu alt grup karşılaştırılması sonucunda her iki alt grubun da finansal oranlarında belirgin değişimler olmuştur. Kâr eden şirket alt grubunda borç öz kaynak oranı diğer gruba göre daha yüksek çıkarken, toplam varlık kârlılığına bakıldığında kâr alt grubunda düşüş, zarar alt grubunda artış gözlenmiştir.</p>
--	---

Tablo 3.1’de görüldüğü gibi, kiralama işlemlerinin aktifleştirilmesinin finansal oranlara etkisi ile ilgili ilk çalışma Nelson tarafından 1963 yılında Amerika Birleşik Devletleri’nde yapılmıştır. Bu çalışmada kiralama işlemlerinin aktifleştirilmesinin 11 şirketin borç öz sermaye oranlarına etkisini incelenmiştir. Çalışmada aktifleştirme öncesi ve sonrası oranları karşılaştırılmış ve şirketlerin oranlarında belirgin değişiklikler görülmüştür. Her bir şirket için 15 finansal oran hesaplaması yapılmıştır ve yüzde 56 oranla şirket oran sıralamalarında iki ila üç sıra değişiklik görülmüştür.

1985 yılında Ashton, Nelson’un yaptığı araştırmayı İngiltere’ye uyarlayarak genişletmiştir. Ashton, bu çalışmada kiralama işlemlerinin aktifleştirilmesinin temel olarak beş muhasebe konusunu etkileyeceğini ifade etmiştir. Bu beş temel muhasebe konusunu faiz giderleri, amortisman, sabit varlıklar, birikmiş amortisman ve ödenmemiş borçlar olarak saymıştır. Ayrıca bu değişikliğin, gelir tablosu ve bilançoyu ve buna bağlı olarak finansal oranları etkileyeceğini belirtmiştir. Bununla birlikte kiralama işlemlerindeki kira geliri ile kiralanan varlık üzerinden yapılan amortismanın doğurduğu sonuçların finansal oranları etkilediği söylenmiştir. Ayrıca varlığın tahmini ömrü, kullanılacak amortisman yöntemi, esas kiralama süresinin de önemine dikkat çekmiştir (Ashton, 1985: 233).

Ashton iki temel durum üzerinden ilerlemiştir. İlk durum, kiralama işlemine konu olan varlığın esas kiralama süresi, bu varlığın tahmini ömründen kısa olduğunda amortisman, kira gelirlerinden daha az olacak ve raporlanan kâr ile kullanılan sermaye başlangıçta artış gösterecektir. Ancak bu durum sadece amortismanın varlığın tahmini ömrü esas alınarak hesaplandığı durumlarda geçerlidir. Eğer standartlar gereği varlık ömrü, kiralama döneminden daha kısa tutulursa, amortisman kira gelirlerinden fazla olacak ve raporlanan kâr başlangıçta düşüş gösterecektir. İkinci durum da ise esas kiralama süresi varlığın ömrüne eşit kabul edildiği durumdur.

Ashton kiralama işlemlerinin aktifleştirilmesinin etkilerini 23 şirket üzerinden 6 finansal oranı inceleyerek test etmiştir. Buna göre sadece borç öz sermaye oranı belirgin ölçüde etkilenmiştir. Aktifleştirme öncesi ve sonrası oranlara Spearman sıra korelasyon testi uygulandığında tüm korelasyon yüzdelerinin 0,90’a eşit veya 0,90’dan büyük olduğu gözlenmiştir. Buna göre şirketler arasında yapılan

performans karşılaştırmalarında aktifleştirmenin belirgin etkisi olmadığı sonucuna varılmıştır. Ancak sonucun böyle çıkmasında örneklemin temsil gücünün olmadığı ve araştırmanın oldukça dar kapsamlı olduğundan kaynaklanacağına dikkat çekilmiştir.

Ashton'dan sonra Imhoff ve diğ. daha sonra yapılacak araştırmalara büyük ölçüde öncülük edecek olan faaliyet kiralaması işlemlerinin aktifleştirilmesi yönteminin geliştirildiği çalışmalarını 1991 yılında yayınlamışlardır. Bu çalışmada faaliyet kiralaması işlemlerinin aktifleştirilmesinin toplam varlık kârlılığı ve toplam borç öz sermaye oranı olmak üzere iki temel finansal orana olan etkisi incelenmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde faaliyet gösteren 7 farklı sektörden yüksek ve düşük faaliyet kiralaması yapan ikişer şirket olmak üzere toplam 14 şirket seçilmiştir. Buna göre şirketler arasında belirgin farklılıklar görülmüş ve faaliyet kiralaması işlemlerinin aktifleştirilmesi bu şirketlerin finansal oranlarını belirgin bir şekilde etkilemiştir.

1995 yılında Ely'nin yayınladığı araştırmaya göre kiralama işlemleri ile ilgili olarak mülkiyet hakkı konusuna dikkat çekilmiştir. Yatırımcı gözünden inceledikleri şirketlerin öz sermaye riskini değerlendirirken faaliyet kiralaması işlemlerini mülkiyet hakkı gereğince aktifleştirdikten sonra incelemiş ve diğer taraftan genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri gereğince hazırlanmış mevcut tablolar üzerinden karşılaştırmalar yapmıştır. Faaliyet kiralaması işlemlerini değerlendirirken genel kabul görmüş muhasebe ilkelerinin açıkladığı finansal kiralama işlemlerinin muhasebeleştirilmesi yöntemi ve koşullu ücret bileşenini baz alan katsayılı yöntemi kullanmıştır. Sonuçta faaliyet kiralaması işlemleri ile öz sermaye riski arasında belirgin bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca faaliyet kiralaması işlemlerinin aktifleştirilmesi ile hesaplanan borç öz sermaye oranı ve öz sermaye riski arasında belirgin bir ilişki bulunmuştur. Aktifleştirilmiş faaliyet kiralaması değerleri sonucunda öz sermaye riski ve varlık riski ile toplam varlık kârlılığı oranlarının açıklayıcı gücünde belirgin bir artışı gözlenmiştir (Ely, 1995: 412).

Durocher'in 2008'de yaptığı araştırmada yapısal aktifleştirme yöntemini geliştirerek ve şirket bazlı varsayımlar yaparak faaliyet kiralaması işlemlerinin aktifleştirilmesinin anahtar finansal göstergeler üzerindeki etkilerini Kanada halka

açık firmaları üzerinden gözlemlemeyi ve tespit etmeyi amaçlamaktadır. Öncelikle, Kanada'da faaliyet gösteren halka açık ilk 100 firma belirlenmiş. Son örnekleme ise 68 firma verilerine ulaşıldığı için bu 68 firma detaylıca incelenmiştir. Şirket sıralamalarını belirlemek için Lesaffaires.com sitesindeki sıralama dikkate alınmıştır. 2002, 2003 yılları verileri incelenmiştir. Imhoff ve diğerlerinin 1991 ve 1997'de geliştirdikleri yapısal aktifleştirme yöntemi şirket bazlı varsayımlar kullanılarak geliştirilip, sadeleştirildikten sonra uygulanmıştır. System for Elektronik Document Analysis ve Retrieval ile CanCorp finansal bilgi veritabanları ve yıllık raporlarda açıklanan şirket finansal tablo verileri kullanılmıştır. Oran analizleri ve karşılaştırması yapılmıştır.

Finansal oranlar seçilirken finansal güçlülük, yönetim performansı ve yatırım performansı olmak üzere üç temel başlığa dikkat edilmiştir. Finansal güçlülüğü değerlendirmek için borç varlık oranı (kaldıraç seviyesinin tespiti) ve cari oran (likidite seviyesinin belirlenmesi) seçilmiştir. Yönetim performansını değerlendirmek için öz sermaye kârlılığı (net gelir / öz sermaye) ve toplam aktif kârlılığı (faiz gideri öncesi vergi sonrası faaliyet kârı/ortalama toplam aktif) hesaplanmıştır. Yatırım performansı değerlendirilmesi için hisse başına düşen kazanç değerlendirilmiştir. Kısaca kaldıraç oranı, cari oran, öz sermaye kârlılığı, toplam aktif kârlılığı ve hisse başına düşen kazanç oranı seçilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre Kanada firmaları önemli derecelerde bilanço dışı kira varlığı ve yükümlülüğüne sahip olup, bunları finansal tablo dipnotlarında açıklamaktadır. Bu varlık ve yükümlülüklerin firma bazlı varsayımlarla (faiz oranı, ortalama ve kalan kira ömrü, vergi oranı) aktifleştirilmesi tüm endüstrilerdeki firmaların finansal oranlarını etkilediği görülmüştür. Ancak işletme gelir tablosuna bilançoya kıyasla daha az etkilediği gözlenmiştir. Aktifleştirmeden önce yönetim performansı ve yatırım performansı ile ilgili oranlar yalnızca birkaç endüstri için göze çarparken, aktifleştirme sonrası tüm endüstri oranları belirgin şekilde değişim göstermiştir.

Fülber ve diğerlerinin 2008'de yaptıkları çalışma, kiralama işlemlerinin aktifleştirilmesinin Alman şirketleri üzerindeki etkilerini göstermek amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında DAX 30, MDAX ve SDAX alman endekslerindeki 90 şirket incelenmiştir. Ölçüm yöntemi Imhoff ve diğerlerinin 1991 ve 1997 yıllarında

geliştirdikleri aktifleştirme yöntemidir. 2003 ve 2004 yıllarına ait şirket konsolide finansal tabloları Datastream / Worldscope veri tabanından indirilmiştir.

Çalışmada incelenen finansal oranlar; bilançodaki yapısal değişimleri gözlemek için; duran varlıklar / toplam aktif, kısa vadeli ve uzun vadeli borçlar / Öz kaynak, Öz kaynak / Toplam Aktif oranları incelenmiştir. Şirket kârlılığı ve gelir tablosu değişimlerini gözlemek için; Faiz vergi öncesi kâr / satışlar, faiz vergi öncesi kâr / toplam aktif, faiz vergi öncesi kâr / öz kaynak, net gelir / öz kaynak, faiz vergi öncesi kâr / faiz gideri ve satışlar / öz kaynak oranları incelenmiştir. Sermaye piyasaları ve şirket değerlendirme açısından hisse başı kazanç, defter değeri piyasa değeri oranı ve çalışma sermayesi oranı incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre aktifleştirme şirketleri önemli ölçüde etkilemiştir. Özellikle moda ve perakendecilik sektörü şirketleri finansal oranlarında en belirgin etki gözlenmektedir. Finansal oranlardaki değişimler öncelikle varlık ve yükümlülük ile ilişkili olan finansal oranlarda gözlenmiş, kârlılık oranlarında daha az değişim gözlenmiştir.

Duke ve diğerlerinin 2009 yılında yaptıkları çalışma yapısal aktifleştirme yöntemini S&P 500 endeksindeki firmalara uygulayarak, yöntemin ve kiralama işlemlerindeki yeni yaklaşımın finansal oranlara ve finansal tablolara olan etkisini ortaya koymayı amaçlamıştır. Çalışma kapsamında 2003 yılında S&P 500 endeksindeki firmalar araştırmaya dâhil edilmiştir. 144 firma faaliyet kiralaması ile ilgili dipnot verisi bulunmadığından örneklemeden çıkarılmış. Ve farklı sektörlerden toplam 366 firma üzerinden çalışma yürütülmüştür. Imhoff ve diğerlerinin 1991 yılında geliştirdikleri yapısal aktifleştirme yöntemini temel almıştır. Compustat veri tabanından gerekli verilere ulaşılmıştır. Borç öz kaynak oranı, borç toplam varlık oranı, varlık getirisi, faiz ve kira gideri karşılama oranı ve cari oran olmak üzere temel 5 oran üzerinden aktifleştirme etkisi incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre incelenen yılda firmalar ortalama 582 milyon Amerikan doları tutarındaki faaliyet kiralaması işlemlerinden kaynaklı yükümlülüğü ve 450 milyon Amerikan doları tutarındaki varlığı bilanço dışında açıklamıştır. Aktifleştirme likidite, kaldıraç ve performans oranlarını etkilediği görülmüştür.

Wong, K., ve Joshi, M. 2015'te yaptıkları çalışmada kiralama işlemleri taslak standardı ile ilgili bilgi vermeyi ve bu standardın finansal tablolar ile finansal oranlar üzerindeki etkilerini Avustralya şirketleri üzerinden göstermeyi amaçlamıştır.

Yaptıkları araştırmanın hipotezlerini sayacak olursak; "1. Kiralama İşlemleri taslak standardının önerdiği kiralama işlemlerinin aktifleştirilmesinin, bilanço toplam varlık, toplam borç ve toplam öz kaynaklar üzerinde belirgin bir etkisi ve toplam borçlar üzerinde toplam varlıklara göre daha fazla bir etkisi vardır. 2. Kiralama İşlemleri taslak standardının önerdiği kiralama işlemlerinin aktifleştirilmesinin borç öz kaynak, borç varlık ve öz sermaye karlılığı oranlarında belirgin bir artış etkisi ve toplam varlık kârlılığında belirgin bir azalış etkisi vardır. 3. Kiralama İşlemleri taslak standardının önerdiği kiralama işlemlerinin aktifleştirilmesinin borç öz kaynak, borç varlık oranları, kâr ve zarar eden şirket alt gruplarının her ikisinde de artış etkisi vardır. Toplam varlık kârlılığı zarar alt gruplarında azalış, kâr alt gruplarında ise artış etkisi vardır." şeklinde sayılabilir. Hipotezlerden de görüldüğü üzere kiralama işlemleri taslağının bilanço kalemleri ve kârlılık oranları üzerindeki etkisi araştırılmaya çalışılmıştır.

Araştırma kapsamında, kiralama işlemlerinin aktifleştirilmesinin finansal tablolar ve finansal oranlar üzerindeki etkisini incelemek için 2010 yılı Avustralya Borsası (ASX) şirketlerini incelemiştir. İlk 170 şirket enerji, sağlık ve bio teknoloji, bilişim teknolojileri, telekomünikasyon, finans gibi farklı sektörleri temsil etmeleri ve aktifleştirilen piyasa değerinin bir milyar dolardan yüksek olması dolayısıyla seçilmiştir. Eksik bilgi nedeniyle bir firma ve faaliyet kiralaması ile ilgili eksik açıklamalar nedeniyle 62 firmanın çıkartılmasıyla toplamda 107 firma incelenmiştir.

Araştırma, ölçüm yöntemi olarak yeni hükümlerin finansal oranlara ve finansal tablolara olan potansiyel etkisini göstermek için Imhoff ve diğerlerinin 1991'de geliştirdikleri yapısal aktifleştirme yöntemini kullanmıştır. Veriler şirketlerin internet sayfalarında yayınlanan yıllık raporlarından toplanmıştır. Analiz için SPSS yazılım programı kullanılmıştır. Tekli ve Bağımsız T-test yöntemleri uygulanmıştır.

Kiralama işlemlerinin aktifleştirilmesinin finansal güce etkisi açısından borç varlık oranı, borç öz kaynak oranı performans yönetimi ve yatırım kârlılığı açısından öz sermaye kârlılığı ve aktif kârlılığı incelenmiştir.

Araştırmanın sonuçlarına göre tüm kiralama işlemleri varlık ve yükümlülük olarak raporlandığında ve aktifleştirildiğinde finansal tablolar üzerinde belirgin bir değişim olmaktadır. Çalışma kiralama işlemlerinin aktifleştirilmesinin bilanço ve gelir tablosu üzerinde önemli etki yarattığı ve aynı zamanda kârlılık ve kaldıraç oranlarında belirgin değişimlere neden olduğu gözlenmiştir. Ayrıca kâr ve zarar eden şirketlerin oluşturduğu alt grup karşılaştırılması sonucunda her iki alt grubun da finansal oranlarında belirgin değişimler olmuştur. Kâr eden şirket alt grubunda borç öz kaynak oranı diğer gruba göre daha yüksek çıkarken, toplam varlık kârlılığına bakıldığında kâr alt grubunda düşüş, zarar alt grubunda artış gözlenmiştir. Faaliyet kiralaması aktifleştirmesinin, seçilen Avustralya şirketlerinin finansal tabloları üzerinde önemli etkileri olduğu görülmüştür. Ancak söz konusu toplam aktif, toplam borç ve toplam öz kaynakta olan değişimler önceki araştırmalara kıyasla daha az belirginlik göstermektedir. Borç öz kaynak, borç toplam varlık ve toplam varlık kârlılığı oranları kiralama işlemleri aktifleştirilmesi sonucunda belirgin değişim göstermiştir. Öz sermaye oluşan değişim ise önemsiz olarak gözlenmiştir. Kâr ve zarar eden şirketlerin oluşturduğu alt grup karşılaştırılması sonucunda borç öz kaynak ve toplam varlık kârlılığı oranlarında değişiklik gözlenmiştir.

3.1.1. Literatürde Kullanılan Aktifleştirme Yöntemleri

Faaliyet kiralaması işlemlerinin mevcut sisteme göre raporlanmasından kaynaklanan bilanço dışı borçların aktifleştirilmesi üzerine genel olarak bilinen iki temel yöntem vardır (Beattie et al., 2004).

Birinci yöntem Imhoff ve diğerlerinin 1991 ve 1997'de yayınladıkları makalelerinde açıkladıkları yapısal aktifleştirme yöntemidir. Bu yöntem faaliyet kiralaması işlemlerinden kaynaklanan iskonto edilmiş gelecekteki ödemelerin bugünkü değerini hesaplayarak bilançoya ve gelir tablosunda yansıtır. Yöntemde söz

konusu etkilerin tahmin edilmesi için işletmelerin yıllık faaliyet raporlarındaki açıklamalardan yararlanılmış ve bazı varsayımlar yapılmıştır.

İkinci yöntem ise akademik araştırmalarda nadiren kullanılan, genelde uluslararası kredi değerlendirme şirketleri ve analistler tarafından tercih edilen daha basit denebilecek faktör yöntemidir. Akademik araştırmalar büyük çoğunlukla daha doğru sonuçlar veren yapısal aktifleştirme yöntemini kullanmaktadır (Barone et al.2014).

Konuyla ilgili Henraat, D., Georgakopoulos, G., Kalantonis, P., ve Rodosthenous, M. 2013 yılında bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Bu araştırma faaliyet kiralamalarının aktifleştirmesinde yaygın olarak kullanılan yapısal aktifleştirme yöntemi ile faktör yönteminin açıklayıcı gücünü karşılaştırması bakımından önemlidir. Faaliyet kiralaması işlemlerinin aktifleştirilmesinin finansal tablolara ve finansal oranlara etkileri konusunda yapılan araştırmalar çerçevesinde ortak bir görüşe varılamamıştır. Bu fikir ayrılığının nedeni olarak yapısal aktifleştirme yöntemlerinin farklılıkları ve bunların farklı örneklere uygulanması olduğu söylenebilir. Bu çalışmada, yapısal aktifleştirme yöntemlerinden en çok kullanılan ikisi, hangi yöntemin daha açıklayıcı olduğunu tespit etmek amacıyla incelenmiştir. Araştırmalarda kullanılan aktifleştirme yöntemlerinden hangisinin açıklayıcı gücünün en fazla olduğunu araştırmaktadır.

Araştırma kapsamında 2005 ile 2009 yılları 50 Hollanda, 49 İngiltere ve 4422 Amerika Birleşik Devletleri şirket verileri incelenmiştir. Çalışma kullanılan aktifleştirme yöntemlerinden hangisinin açıklayıcı olduğunun tespiti için faktör yöntemi ve yapısal aktifleştirme yöntemini kullanmıştır. Araştırma verileri Compustat veri tabanı yardımıyla toplanmıştır. Regresyon analizi yöntemi kullanılmıştır. Hisse senedi getiri oranı ve borç varlık oranı incelenmiştir.

Araştırmaya göre İngiltere ve Hollanda şirketleri için yapısal aktifleştirme modeli ile hisse getirileri arasında olumlu bir ilişki gözlenirken faktör yöntemi belirgin bir şekilde hisse getirileri değişimleri ile negatif ilişki gözlenmiştir. Yani faktör yöntemini kullanan finansal tablo kullanıcıları bilanço dışı faaliyet kiralaması işlemlerinin oluşturduğu etkiyi daha fazla görmekte-dirler. Amerikan firmalarında da

benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Dolayısıyla yapısal aktifleştirme yönteminin, faktör yöntemine göre teorik olarak daha doğru olduğu söylenebilir.

Genel olarak gelecekteki kira ödemelerinin bugünkü değerlerinin hesaplanmasına dayanan ve 1991 yılında Imhoff ve diğerleri tarafından geliştirilen yapısal aktifleştirme yönteminin, kayıt edilmemiş borçları, cari dönemdeki kira ödemelerini 6 veya 8 katsayıları ile çarparak hesaplamayan dayanan faktör yönteminden daha doğru sonuçlar verdiği çıkarımı yapılabilir. Araştırmanın kısıtları ise yalnızca üç ülke şirketlerini incelemesi ve belirli bir dönem verilerini kapsamaması ve ülkeler bazında seçilen firma sayılarının farklı olması olarak belirtilebilir.

3.2. İmhoff Modeli ve Araştırmada Kullanılan Oranlar

Imhoff ve diğ. faaliyet kiralaması işlemlerinin aktifleştirilmesi için oluşturdukları yapısal aktifleştirme yöntemini, diğer bir deyişle faaliyet kiralamasından kaynaklı nakit akışlarının bugünkü değer yöntemini 1991 ve 1997 yıllarında yayınladıkları makalelerde açıklamışlardır.

Yöntem temel olarak Amerika Birleşik Devletleri raporlama yasaları gereğince Amerikan şirketlerinin finansal tablo dipnotlarında açıkladıkları gelecekte ödenecek toplam minimum faaliyet kiralaması işlemlerinin listesine (*schedule of minimum total future operating lease payments*) dayanmaktadır. Toplam taahhüt edilen faaliyet kiralaması ile ilgili miktarlar zamana göre analiz edilmektedir, burada söz konusu faaliyet kiralaması ile ilgili ödenecek miktarlar ilk beş yıl için ayrı kalemlerde, beş yıldan sonrası için tek bir kalemde olmak üzere şirketlerin finansal tablo dipnotlarında açıklanmaktadır.

1991 yılındaki makale Imhoff ve diğ. faaliyet kiralamalarının aktifleştirilmesinin bilançoya etkisini açıklamışlar ve gelir tablosuna olan etkileri ihmal edilebilir olarak kabul etmişlerdir. Ancak gelir tablosu ile ilgili detaylı açıklamaları daha sonra 1997 yılında yayınladıkları makalede belirtilmişlerdir. Aşağıda bu yöntemin nasıl oluşturulduğu, hangi varsayımlara dayandırıldığı ve yöntemde kullanılan matematiksel hesaplamalar açıklanacaktır.

Bu yöntemin doğruluğu halka açık finansal tabloların incelenmesi ve geniş sahalarda uygulanması ile paralellik göstermektedir (Beattie ve diğ. 1998: 236). Nitekim makale yalnızca McDonalds Şirketi'nin halka açık finansal tabloları ve dipnotları üzerinden yöntemi açıklanmıştır. Yöntem günümüze kadar birçok makaleye temel oluşturmuş olması ve halen kullanılmakta olması açısından doğru ve geçerli olduğu söylenebilir.

Yöntem faaliyet kiralamasının aktifleştirilmesi ile ilgili altı temel varsayım geliştirmiştir. Kaydedilmemiş olarak ifade ettiğimiz tanım bilançoda raporlanmamış anlamına gelmektedir, Imhoff ve diğerleri makalelerinde (Imhoff ve diğ. 1991, 1997) bilanço dışı raporlanan kalemler için kaydedilmemiş sıfatını kullanmışlardır. Kaydedilmemiş kiralama işlemi borcunun bugünkü değerinin tahmini (*estimation of the present value of the unrecorded lease liability*) ile ilgili varsayımlar, uygun faiz oranı (*appropriate interest rate*) ve beş yılı geçen faaliyet kiralamaları için ortalama kalan faaliyet kiralaması ömrünün (*average remaining life of the operating lease*) tahminine bağlıdır. Beş yılı geçen faaliyet kiralamaları için ortalama kalan faaliyet kiralaması ömrü tahmin edilmektedir, çünkü Amerikan finansal tablo dipnotlarında beş yıla kadar olan faaliyet kiralaması ödemeleri belirtilmiş ve beş yıl sonrası toplam olarak tek bir kalemde açıklanmıştır.

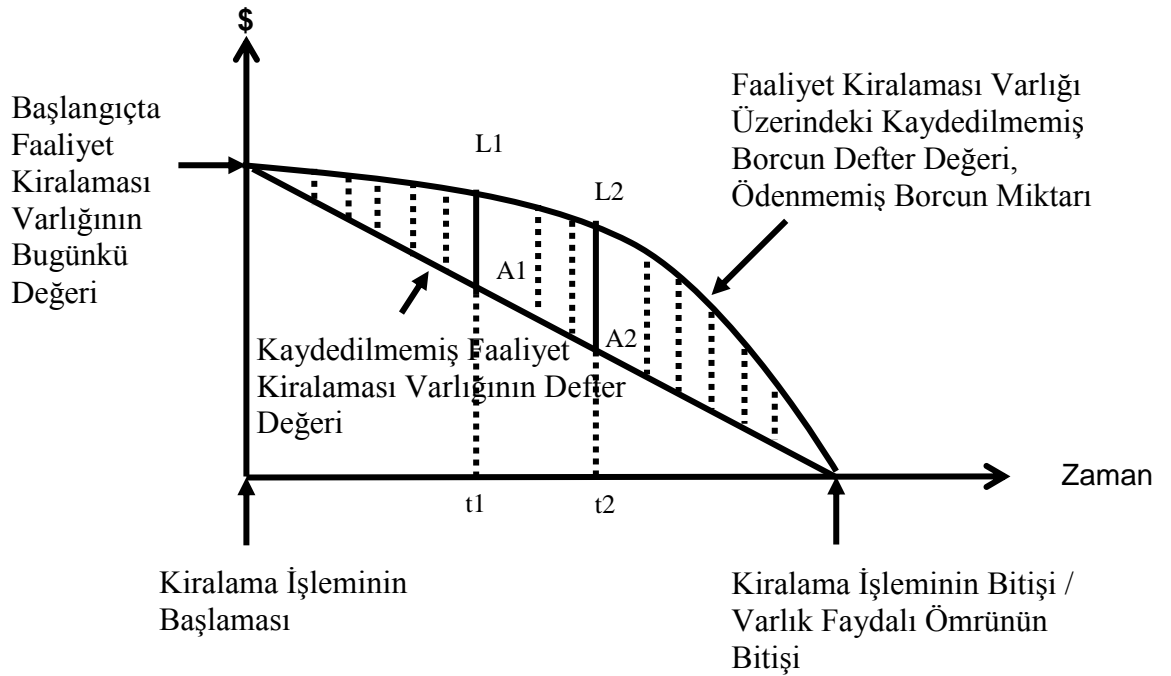
Yöntem ilk olarak kullanılacak iskonto oranını tüm şirketler için yüzde 10 olarak varsaymıştır. Bu oranın McDonalds şirketi için biraz tutucu olduğu söylenebilir çünkü McDonalds'ın teminat altına alınmış borçları için finansal tablo dipnotlarında tarihsel faiz oranı yüzde 9 olarak açıklanmıştır (Imhoff ve diğ., 1991: 53).

İkinci varsayım ortalama kalan faaliyet kiralaması ömrü ile ilgili olarak yapılmış ve 15 yıl kabul edilmiştir. Burada dipnotlarda açıklandığı üzere faaliyet kiralaması işlemlerine konu olan varlıklar genel olarak 30 veya daha az faydalı ömre sahip varlıklar olduğundan, bu varlıkların ortalama kalan faaliyet kiralaması ömrü 15 yıl olarak varsayılmıştır (Imhoff ve diğ., 1991: 57).

Üçüncü varsayım yılsonu nakit akışlarının ileriye dönük yapılacak tahminlere temel olabileceğinin kabul edilmesidir. Kaydedilmemiş kiralama işlemi borcunun

bugünkü değerinin tahmini için ortalama ağırlıklı toplam kiralama ömrü ve amortisman yöntemi tahminleri yapılmıştır. Dolayısıyla varlık değeri ve kiralama borcu arasındaki ilişki kiralama süresinin ne kadarlık kısmının tükendiğine bağlı olduğu ispatlanmıştır.

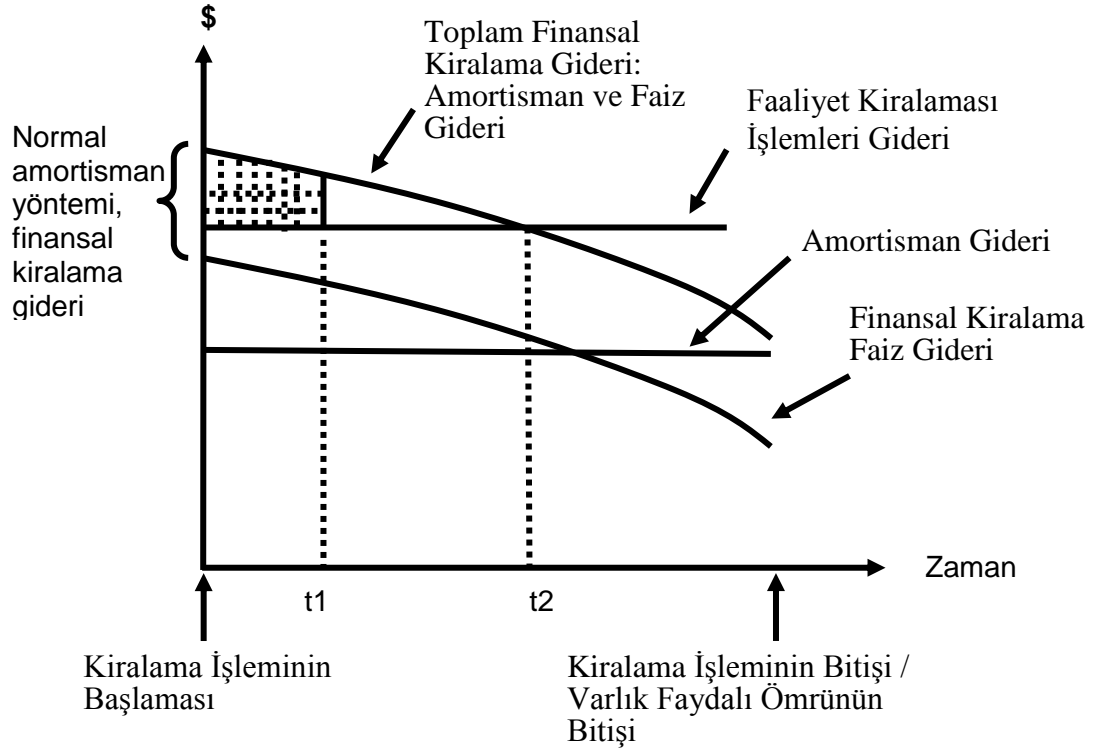
Yöntemin dördüncü varsayımı aktifleştirilen varlıkların tümü için doğrusal amortisman yöntemini seçmesi olarak sayılabilir. Son olarak, aktifleştirilmiş varlıklar ve bilançoya kaydedilmiş borçlar, gelecek kira ödemelerinin başlangıç tarihinden itibaren hesaplanan bugünkü değerine eşit tutulmuştur. Aktifleştirilmiş varlıklar ve bilançoya kaydedilmiş borçlar kiralama dönemi bitiminde sıfıra eşit tutulmuştur. Ve uygulanabilirliği arttırmak için kiralama işlemleri ödemeleri üzerinde hiçbir başlangıç maliyeti, herhangi bir kesinti ve koşullu kira ödemesi olmadığını varsaymıştır.

Şekil 3.1.: Kaydedilmemiş Faaliyet Kiralaması Varlığı ile Kaydedilmemiş Faaliyet Kiralaması Yükümlülüğü Arasındaki İlişki
Kaynak: Imhoff ve diğ. (1991): 57

Makalede üç değişkene (toplam kiralama süresi yıl bazında 10, 15, 20, 25 ve 30; marjinal faiz oranı %8, %10 ve %12 ve geçen toplam kiralama ömrü % bazında 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80) göre 105 farklı alternatif için varlık yükümlülük oranları hesaplanmış ve bir tabloda sunulmuştur. Buna göre varlık oranı 51 alternatif için

%60 ile %80 arasında değişmektedir. Bu bilgiye dayanarak dördüncü varsayım varlık oranını yaklaşık olarak %70 kabul etmektedir (Imhoff ve diğ. 1991: 56). Hesaplanan tüm varlık ve yükümlülük oranları her varsayım için yüzde 100'ün altında çıkmaktadır. Bunun nedeni ilk kira ödemesi yapıldıktan sonra bilanço dışı açıklaması yapılan (kaydedilmemiş) faaliyet kiralaması yükümlülüğü, kaydedilmemiş faaliyet kiralaması varlığından fazla olmaktadır. Hangi faiz oranı kullanılırsa kullanılsın bu durum değişmemektedir. Başlangıçta yapılan ödemeler faiz daha fazla, anapara daha az, kiralama sözleşmesinin bitimine doğru anapara daha fazla faiz daha az olmaktadır. Dolayısıyla Şekil 3.1.'den de görüldüğü üzere kiralama işleminin bitimine kadar faaliyet kiralaması varlığı üzerindeki kaydedilmemiş yükümlülüğün tutarı, kaydedilmemiş faaliyet kiralaması varlığının defter değerinden fazla olmaktadır (Imhoff ve diğ., 1991: 53).

Şekil 3.2. : Faaliyet Kiralaması ve Finansal Kiralama Toplam Yıllık Giderleri Arasındaki İlişki

Kaynak: Imhoff ve diğ. (1991): 59

Şekil 3.2.'de faaliyet kiralaması ve finansal kiralama işlemlerinin bilanço ve gelir tablosunda muhasebeleştirilmesi ve iki farklı kiralama tipi arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Burada faaliyet kiralaması ve finansal kiralama işlemleri ile ilgili

kiralama ömrü boyunca işletmeler için geçerli olan giderler gösterilmektedir. Faaliyet kiralaması işlemleri gideri olan kira gideri kiralama süresi boyunca sabit kalmaktadır. Diğer yandan finansal kiralama işlemleri ile ilgili toplam giderleri gösteren eğrinin azaldığı görülmektedir. Bunun nedeni faiz giderinin azalması olarak söylenebilir. Finansal kiralama giderinin t1 zamanına kadar olan ve faaliyet kiralaması işlemleri kira giderini aşan kümülatif toplamı Şekil 3.2.'de noktalı alan olarak gösterilmiştir. Bu toplam t1 zamanındaki aktifleştirilmiş kira yükümlülüğü ve kira varlığı arasındaki farka eşittir, bu fark şekil 3.1.'de A1 ve L1 arasındaki mesafeye denk gelmektedir. Şekil 3.2.'de t2 zamanında toplam finansal kiralama gideri ve faaliyet kiralaması giderinin bulunduğu nokta önem ifade etmektedir ve bu noktada dönemsel finansal kiralama giderleri ve dönemsel faaliyet kiralaması giderleri eşitlenmektedir. Bu başa baş noktada finansal kira yükümlülüğü ile finansal kira varlığı arasındaki farkın en fazla olduğu nokta olması açısından önemlidir (Imhoff ve diğ., 1991: 58).

Imhoff ve diğ. 1991 yılında yayınladıkları çalışmada faaliyet kiralaması işlemlerinin aktifleştirilmesinin bilançoya olan etkileri üzerine odaklanmış, gelir tablosuna etkiler ihmal edilebilir olarak varsayılmıştır, bu bakımdan düzeltilmiş (aktifleştirme sonrası) değer hesaplamalarında net kâr değişmemiştir.

Faaliyet kiralaması işlemlerinin yapısal aktifleştirilmesi, faaliyet kiralaması işlemlerinin finansal kiralama gibi aktifleştirilerek bilançoya olan etkilerinin incelenmesini esas alır. Imhoff ve diğ. 1991 yılındaki çalışmalarında toplam varlık kârlılığı ve borç öz sermaye oranlarını esas alarak inceleme yapmıştır. Net kâra ve faaliyet kârına olan muhtemel etkiler ihmal edilmiştir. Öz sermaye etkisi, defter değeri etkisi ve net dağıtılmamış kârlar üzerindeki etkileri, kaydedilmemiş kiralama yükümlülüğü ile kaydedilmemiş kiralama varlığı arasındaki farkın vergi öncesi değeri hesaplayarak belirlemiştir. Araştırmamız da kullandığımız oranlar ve hesaplamaları ile ilgili detaylar aşağıdaki gibidir.

— Toplam Varlık Kârlılığı

Literatürde toplam varlık kârlılığı; Imhoff, Lipe ve Wright (1991), Imhoff, Lipe ve Wright (1993), Ely (1995), Imhoff, Lipe ve Wright (1997), Beattie, Edwards

ve Goodacre (1998), Durocher (2008), Duke ve Su (2009) ile Wong ve Joshi (2015) tarafından incelenmiştir.

$$\text{Toplam Varlık Kârlılığı} = \frac{\text{Raporlanan Net Kâr}}{\text{Raporlanan Toplam Varlık}}$$

Aktifleştirme Sonrası Toplam Varlık Kârlılığı =

$$\frac{\text{Raporlanan Net Kâr} - \text{Öz Sermaye Değişim Değeri}}{\text{Raporlanan Toplam Varlık} + \text{Aktifleştirilen Varlık Değeri}}$$

Kârlılık oranlarından biri olan toplam varlık kârlılığı aktifleştirme öncesi ve sonrası incelenmek için seçilmiştir. Bu oran konuyla ilgili olarak incelediğimiz diğer çalışmalarda da incelenmiştir. Toplam varlık kârlılığı hesaplamasında raporlanan net kâr ile raporlanan toplam varlıklar esas alınmıştır. Aktifleştirme sonrası toplam varlık kârlılığının tespiti için raporlanan net kâr ile öz sermaye değişim değeri çıkarılmıştır. Diğer taraftan Raporlanan toplam varlıklara aktifleştirilen varlık değeri eklenmiştir. Böylelikle aktifleştirme sonrası değişimler bu orana yansıtılmıştır.

— Borç / Öz Sermaye Oranı

Literatürde borç / öz sermaye oranı; Nelson (1963), Ashton (1985), Imhoff, Lipe ve Wright (1991), Imhoff, Lipe ve Wright (1993), Ely (1995), Beattie, Edwards ve Goodacre (1998), Fülbier, Silva ve Pferdehirt (2008), Duke ve Su (2009) ile Wong ve Joshi (2015) tarafından incelenmiştir.

$$\frac{\text{Borç}}{\text{Öz Sermaye}} = \frac{\text{Raporlanan Toplam Yükümlülük}}{\text{Raporlanan Toplam Öz Sermaye}}$$

$$\begin{aligned} \text{Aktifleştirme Sonrası} & \frac{\text{Borç}}{\text{Öz Sermaye}} \\ & = \frac{\text{Raporlanan Toplam Yükümlülük} + \text{Net Yükümlülük Değişimi Değeri}}{\text{Raporlanan Toplam Öz Sermaye} - \text{Öz Sermaye Değişimi Değeri}} \end{aligned}$$

Aktifleştirme Sonrası Borç/Özsermaye

$$= \frac{\text{Raporlanan Toplam Yükümlülük} + (\text{Kaydedilmemiş Kiralama Yükümlülüğü} - (\text{Vergi Oranı} \times (\text{Kaydedilmemiş Kiralama Yükümlülüğü} - \text{Kaydedilmemiş Kiralama Varlığı}))}{\text{Raporlanan Toplam Öz Sermaye} - (\text{Kaydedilmemiş Kiralama Yükümlülüğü} - \text{Kaydedilmemiş Kiralama Varlığı}) \times (1 - \text{Vergi Oranı})}$$

Öz Sermaye Değişimi Değeri

$$= (\text{Kira Yükümlülüğünün B. D.} - \text{Kira Varlığının B. D.}) \times (1 - \text{Vergi Oranı})$$

Borç / öz sermaye oranı şirketlerin mali yapısı ile yakından ilişkili olması ve işletmenin ne ölçüde finanse edildiği, finansman risk seviyesini ve işletmenin kredi notunda etkili olan esas oranların başında gelmektedir. Borç / öz sermaye oranı raporlanan toplam yükümlülük ile raporlanan toplam öz sermayenin bulunmasıyla hesaplanmıştır. Aktifleştirme sonrası değişimleri gözlemleyebilmek açısından raporlanan toplam yükümlülüğe net yükümlülük değişimi değeri eklenmiş, raporlanan toplam öz sermayeden ise öz sermaye değişimi değeri çıkartılmıştır. Aktifleştirme sonrası öz sermaye değişimi değerini hesaplamak için kira yükümlülüklerinin bugünkü değeri ile kira varlığının bugünkü değeri farkı bulunup bu farktan vergi ayıklanmıştır. Böylelikle öz sermaye değişimi, yani öz sermayenin ne ölçüde azalacağı ve dolayısıyla net kârda yaşanacak olan değişim hesaplanmıştır.

— Öz Sermaye Kârlılığı

Literatürde öz sermaye kârlılığı; Nelson (1963), Ashton (1985), Imhoff, Lipe ve Wright (1993), Imhoff, Lipe ve Wright (1997), Beattie, Edwards ve Goodacre (1998), Durocher (2008), Fülbier, Silva ve Pferdehirt (2008) ile Wong ve Joshi (2015) tarafından incelenmiştir.

$$\text{Raporlanan Öz Sermaye Kârlılığı} = \frac{\text{Raporlanan Net Kâr}}{\text{Raporlanan Toplam Öz Sermaye}}$$

Aktifleştirme Sonrası Öz Sermaye Kârlılığı

$$= \frac{\text{Raporlanan Net Kâr} - \text{Öz Sermaye Değişim Değeri}}{\text{Raporlanan Toplam Öz Sermaye} - \text{Öz Sermaye Değişim Değeri}}$$

Önemli kârlılık oranlarından birisi de öz sermaye kârlılığıdır. Öz sermaye kârlılığı vergiden sonraki net kâr ile öz sermaye arasındaki ilişkiyi belirlemek için hesaplanır. Buradaki amaç, şirket ortaklarının yatırdıkları sermaye karşısında ne oranda bir getiri elde ettiklerinin hesaplanmasıdır. Öz sermaye kârlılığı hesaplanırken raporlanan net kâr ile raporlanan toplam öz sermaye oranı hesaplanmıştır. Aktifleştirme sonrası öz sermaye kârlılığını hesaplamak için ise, raporlanan net kârdan öz sermaye değişimi değeri çıkartılmış ve aktifleştirme sonrası öz sermaye değerini bölünmüştür.

— **Kaldıraç Oranı: Toplam Borç / Toplam Varlık**

Literatürde toplam borç / toplam varlık oranı; Nelson (1963), Durocher (2008), Duke ve Su (2009) ile Wong ve Joshi (2015) tarafından incelenmiştir.

$$\text{Kaldıraç Oranı} = \frac{\text{Raporlanan Toplam Yükümlülük}}{\text{Raporlanan Toplam Varlık}}$$

Aktifleştirme Sonrası Kaldıraç Oranı

$$= \frac{\text{Raporlanan Toplam Yükümlülük} + \text{Net Yükümlülük Değişimi Değeri}}{\text{Raporlanan Toplam Varlık} + \text{Aktifleştirilen Varlık Değeri}}$$

Borç öz sermaye oranı gibi toplam borç ile toplam varlık oranı da işletmeler için bir diğer önemli orandır. Bu oran diğer bir değişle kaldıraç oranı olarak adlandırılmaktadır. İşletmeler kullandıkları borç fonları sayesinde bir seviyeye kadar öz sermaye kârlılıklarını arttırabilmektedirler. Kaldıraç oranı hesaplanırken raporlanan toplam yükümlülük ile raporlanan toplam varlık değerleri oranı hesaplanmıştır. Aktifleştirme sonrası kaldıraç oranı hesaplamak için ise, raporlanan toplam yükümlülük değerine net yükümlülük değeri eklenmiş ve raporlanan toplam varlık değerine de aktifleştirilen varlık değeri eklenmiştir. Dolayısıyla aktifleştirme sonrası değişim bulunmaya çalışılmıştır.

Imhoff ve diğ. 1997’de faaliyet kiralaması işlemlerinin yapısal aktifleştirilmesi üzerine yaptıkları ikinci çalışmada, 1991 yılında yapmış oldukları ilk çalışmalarında ihmal edilebilir olarak varsaydıkları yapısal aktifleştirmenin gelir tablosu ve net kâr ile faaliyet kârı üzerine olan etkilerini incelemiştir. Çalışmaya göre gelir tablosuna

olan etkiler özellikle işletme ve yönetici performanslarının tahmini, karşılaştırılması ve değerlendirilmesi açısından önem arz etmektedir. Bu bağlamda çalışmada toplam varlık kârlılığı, öz kaynak kârlılığı ve fiyat kazanç oranları üzerinde durulmuştur. Çalışmaya göre gerek bilanço gerek gelir tablosuna yapısal aktifleştirme yöntemini uygulayabilmek için iki önemli unsur vardır. Bunlar faaliyet kiralamalarından kaynaklı asgari nakit akışlarını iskonto etmek için kullanılacak uygun faiz oranı ve beş yıl üzerindeki faaliyet kiralamalarından kaynaklanan asgari nakit akışlarının sürelerinin tahmini olarak sıralanabilir.

— Faiz Oranı

Imhoff ve diğerlerinin 1991 yılında yaptıkları araştırmada faaliyet kiralamalarının bugünkü değerini bulmak için kullandıkları faiz oranı yüzde 10 olarak belirlenmişti. Bu oran aynı zamanda S&P (Standard&Poors) bugünkü değeri tahmin etmede kullandığı orandır. Faiz oranı belirlenirken işletmelerin faaliyet kiralamalarının oluşturduğu sepet için geçerli ağırlıklandırılmış ortalama faiz oranı veya faaliyet kiralamasında saklı (zımni) faiz oranı olan marjinal faiz oranlarının ağırlıklı ortalaması seçilebilir. Ayrıca işletmenin diğer uzun vadeli borçlarının değerlendirilmesinde kullanılacak tarihi efektif faiz oranı da kullanılabilir. Bu faiz oranı yükseldikçe hesaplanan bugünkü değer daha düşük olacaktır. Aşağıdaki tabloda sabit iskonto oranı kullanan çalışmalar ve kullandıkları iskonto oranları belirtilmiştir (Imhoff ve diğ. 1997: 16).

Araştırmamızda sabit bir faiz oranı kullanmak yerine şirket bazlı faiz oranı hesaplaması yapılmıştır. Bu hesaplama için şirket borçları üzerindeki faiz giderleri, kısa vadeli borçlar ile uzun vadeli borçlar toplamına oranlanmış ve bulunan tutar faiz oranı olarak varsayılmıştır. Her bir şirket için bu orana WC08356 kod ile Thomson Reuters Datastream adlı veri tabanından ulaşılmıştır.

Tablo 3.2.: Sabit İskonto Oranı Kullanan Çalışmalar ve Kullandıkları İskonto Oranları

Sabit İskonto Oranı Kullanan Çalışmalar	Kullanılan İskonto Oranı
Gritta 1997	10%
Imhoff 1991,1993	10%
Gritta, Lippman, ve Chow 1994	10%
Elly 1995	10%
Beattie, Edwards ve Goodacre 1998	10%
Lückerath-Rovers ve De Bos 2005	6%
Durocher 2005	8%
Wong ve Joshi 2015	10%

Kaynak: Fülbier ve diğ., 2008: 125

Tablo 3.2.'de literatürde yapılan gelecekteki asgari faaliyet kiralaması taahhütlerinin bugünkü değerlerinin hesaplanmasında sabit iskonto oranı kullanan çalışmalar ve çalışmaların kullandıkları iskonto oranları belirtilmiştir. Buna göre araştırmalar çoğunlukla iskonto oranı olarak yüzde 10'u kullanmakta olduğu görülmektedir.

— Asgari Nakit Akışlarının Süresi

Bugünkü değer hesaplamasında kiralanan varlığın ekonomik ömrünün bilinmesi gelecek dönemlerin tahmini için oldukça önem teşkil etmektedir. Ancak çoğu zaman kiralama işlemleri kapsamında birçok çeşitte farklı ekonomik ömre sahip olan varlık kiralaması yapılmaktadır. Özellikle bu durum restoran, otel, süpermarket, perakende giyim mağazaları ve uçak hangarları gibi alanlardaki işletmelerde oldukça belirgin olarak gözlenebilmektedir (Imhoff ve diğ. 1997: 17).

Araştırmamızda yine faaliyet kiralaması gelecekteki ödenecek iptal edilemeyen kira ödemesi taahhütleri yardımıyla şirket bazlı hesaplama yapılarak asgari nakit akışlarının süresi tahmin edilmiştir.

— Vergi Oranı

Vergi oranı aktifleştirme sonrası öz sermaye değişimi değeri hesaplanmasında ve kârlılık oranlarında kullanılan vergi sonrası net kârın tespitinde önemli rol oynayan bir orandır. Araştırmamızda şirket bazlı her bir şirket için ayrı bir vergi

oranı hesaplaması yapılmaya çalışılsa da, şirket bazlı bu oranın hesaplama zorluğundan dolayı analiz kolaylığı sağlamak için vergi oranı %20 kabul edilmiştir.

3.2.1. Imhoff Modeli İle İlgili Formüller ve Modelin Türkiye'ye Uyarlanması

Daha önceki bölümlerde de üzerinde durulduğu gibi faaliyet kiralaması işlemlerinin aktifleştirilmesinde akademik çalışmalarda en fazla kullanılan yöntem Imhoff ve diğerlerinin 1991 ve 1997 yıllarında geliştirdikleri yapısal aktifleştirme modelidir. Literatür taramasında incelenen çalışmalar da bu modeli kullanarak incelemelerde bulunmuşlardır, ancak bu modeli kullanırken model değişkenleri ve varsayımları üzerinde bazı değişiklikler ve uyarlamalar yapmışlardır. Bölümde söz konusu modeli nasıl uyarladığımız, hangi varsayım ve kabuller ile ilerlediğimiz ve hangi değişkenleri seçtiğimiz ile yaptığımız hesaplamalar detaylıca anlatılacaktır.

Araştırmamızda seçtiğimiz firmalar halka açık olan ve Borsa İstanbul'da faaliyet gösteren firmalardır. Dolayısıyla elde ettiğimiz bilgiler, bu firmaların kamuyu aydınlatma platformunda yayınlanan yıllık konsolide finansal tabloları ve dipnotlarındaki bilgilerden oluşmaktadır. Yöntemin uygulamasında gereken bazı bilgiler bu raporlarda bulunmadığı için yapısal aktifleştirme yaparken varsayımlar yapılması kaçınılmaz hale gelmiştir. Örneğin faaliyet kiralamalarından kaynaklı bilançoda raporlanmayan kira yükümlülüğünün bugünkü değerinin hesaplanması için kullanılacak faiz (iskonto) oranı ve söz konusu faaliyet kiralamaları kapsamındaki varlıkların kalan kiralama ömrü, incelediğimiz çoğu firmanın halka açıklanan yıllık konsolide finansal tabloları ve dipnotlarındaki bilgiler arasında bulunmamakta ve halka açıklanmamaktadır. Benzer şekilde bilançoda raporlanmayan faaliyet kiralaması işlemlerinden kaynaklanan kira varlığı bugünkü değeri hesaplaması da toplam kiralama ömrü ve söz konusu işlemlerdeki varlıkların türü ve dolayısıyla uygulanan amortisman yöntemi ve süresi ile ilgili bilgilere de gereksinim duyulmaktadır.

Yeni yaklaşım UFRS 16 ile birlikte gerçekleşecek olan en önemli değişiklik kiracı taraf şirketler açısından faaliyet kiralaması işlemlerinin, güncel UMS 17 standardında uygulanan finansal kiralama işlemleri gibi aktifleştirilip, bilançoda

raporlanmasını içermektedir. Araştırmamızda da bu açıdan şirketlerin günümüz konsolide finansal tabloları ve dipnotlarındaki bilgiler ve varsayımlar ile İmhoff ve diğ. 1991 ve 1997 yıllarında geliştirdikleri yöntem çerçevesinde şirketler incelenecektir.

Faaliyet kiralaması işlemlerinden doğan kaydedilmemiş yükümlülükleri tahmin edebilmek için öncelikle faaliyet kiralaması işlemleri ile ilgili gerçekleşecek gelecekteki nakit akışlarının sürelerinin tahmin edilmesi gerekmektedir. Sürelerin tahminini yapmak için İmhoff ve diğ. 1997'deki makalelerinde açıklanan tahmin yöntemine benzer şekilde, ülkemiz finansal tablol dipnotlarında vadelerine göre üç başlık şeklinde (vadesi beş yıldan uzun, vadesi bir ile beş yıl arasında ve vadesi bir yıldan az) açıklaması yapılan iptal edilemeyen kira sözleşmelerinden doğan gelecekteki asgari faaliyet kiralaması kira ödemeleri tutarlarının toplamını vadesi bir yıldan az olan iptal edilemeyen kira sözleşmelerinden doğan gelecekteki asgari faaliyet kiralaması kira ödemeleri tutarına bölünmüştür. Bununla ilgili formül aşağıda gösterilmiştir.

$$N_{\text{Süre}} = \frac{AKÖ_{5+} + AKÖ_{1-5} + AKÖ_1}{AKÖ_1}$$

N Süre = Toplam asgari kira ödemelerinin tahmini kalan süresi

AKÖ = İptal edilemeyen kira sözleşmelerinden doğan gelecekteki asgari faaliyet kiralaması kira ödemeleri

AKÖ 5+ = Vadesi beş yıldan uzun olan iptal edilemeyen kira sözleşmelerinden doğan gelecekteki asgari faaliyet kiralaması kira ödemeleri

AKÖ 1-5 = Vadesi bir yıl ile beş yıl arasında olan iptal edilemeyen kira sözleşmelerinden doğan gelecekteki asgari faaliyet kiralaması kira ödemeleri

AKÖ 1 = Vadesi bir yıldan az olan iptal edilemeyen kira sözleşmelerinden doğan gelecekteki asgari faaliyet kiralaması kira ödemeleri

Benzer şekilde ülkemiz yıllık konsolide finansal tabloları ve dipnotlarındaki açıklamalar vadesi bir yıldan uzun ve beş yıldan az olan iptal edilemeyen kira sözleşmelerinden doğan gelecekteki asgari faaliyet kiralaması taahhütlerini toplam tutar olarak açıkladığından bu tutarın ortalama tahmini süresi yine, vadesi bir yıl ile

beş yıl arasında olan iptal edilemeyen kira sözleşmelerinden doğan gelecekteki asgari faaliyet kiralaması kira ödemelerinin vadesi bir yıldan az olan iptal edilemeyen kira sözleşmelerinden doğan gelecekteki asgari faaliyet kiralaması kira ödemeleri tutarına bölünmesiyle hesaplanır. Bununla ilgili formül aşağıda gösterilmiştir.

$$N_{1-5} = \frac{AKÖ_{1-5}}{AKÖ_1}$$

N 1-5 = Vadesi 1 yıldan fazla 5 yıldan az olan iptal edilemeyen kira sözleşmelerinden doğan gelecekteki asgari faaliyet kiralaması kira ödemelerinin tahmini süresi

Kira sözleşmelerinden doğan gelecekteki asgari faaliyet kiralaması kira ödemelerinin tahmini süreleri hesaplandıktan sonra kira yükümlülüğünün tahmini değeri hesaplanır. Kira yükümlülüğü hesaplaması gelecekteki asgari faaliyet kiralaması kira ödemeleri, tahmini süreler ve faiz oranı yardımıyla bugünkü değeri bulunmasıyla yapılır. Faiz oranı daha güncel ve doğru sonuçlara ulaşabilmek amacıyla tüm firmalar için sabit oran kullanan çalışmaların (Gritta 1997, Imhoff 1991,1993, Gritta, Lippman, ve Chow 1994, Elly 1995, Beattie, Edwards ve Goodacre 1998, Lückerath-Rovers ve De Bos 2005, Durocher 2005, Wong ve Joshi 2015) aksine her firma için ayrı hesaplanarak bulunmuştur. Tahmini ortalama faiz oranı tespitinde borçlar üzerindeki faiz gideri; kısa vadeli borçlar, uzun vadeli borçların cari kısmı ve uzun vadeli borçların toplamına oranı bulunarak hesaplanmıştır. Kira yükümlülüğünün bugünkü değeri formülü aşağıdaki gibidir.

$$\text{Kira Yükümlülüğünün Bugünkü Değeri} = \frac{AKÖ_1}{(1+r)^1} + \frac{AKÖ_{1-5}}{(1+r)^{1-5}} + \frac{AKÖ_{5+}}{(1+r)^{5+}}$$

r = Bugünkü değer hesaplamasında kullanılan faiz oranı

Kira yükümlülüğünün tahmini bugünkü değeri hesaplandıktan sonra kira varlığının tahmini bugünkü değeri hesaplanmıştır. Bu hesaplama için varlık borç oranı hesaplaması yapılmıştır. Daha önceki çalışmalar bu oranı sabit bir oran (Imhoff ve diğ. 1991, Beattie. 1998) olarak kabul ederken biz bu oranı her firma için ayrı hesaplayarak daha güncel ve doğru bir sonuç bulmaya çalıştık. Bu oran tahmini kalan

kiralama süresinin, toplam kiralama süresine olan oranı ile asgari kira ödemelerinin toplam kira ömrü boyunca hesaplanan tahmini bugünkü değerlerinin toplamı ile asgari kira ödemelerinin kalan kiralama ömrü boyunca hesaplanan tahmini bugünkü değerlerinin toplamı oranının çarpımı bulunarak hesaplanmıştır (Imhoff ve diğ. 1991: 56).

Varlık borç oranı aşağıdaki gibi formüleleştirilebilir;

$$\frac{\text{Kira Varlığının Bugünkü Değeri}}{\text{Kira Yükümlülüğünün Bugünkü Değeri}} = \frac{\text{KKÖ}}{\text{TKÖ}} * \frac{\text{BD}\Sigma\text{AKÖ}_{\text{TKÖ}}}{\text{BD}\Sigma\text{AKÖ}_{\text{KKÖ}}}$$

KKÖ = Kalan kiralama ömrü

TKÖ = Toplam kiralama ömrü

Asgari kira ödemelerinin toplam ve kalan kira ömrü boyunca hesaplanan bugünkü değerlere indirgeme katsayıları

$$\text{BD}\Sigma\text{AKÖ}_{\text{TKÖ}} = \frac{1}{(1+r)^{\text{TKÖ}}} * \text{TKÖ}$$

$$\text{BD}\Sigma\text{AKÖ}_{\text{KKÖ}} = \frac{1}{(1+r)^{\text{KKÖ}}} * \text{KKÖ}$$

$\text{BD}\Sigma\text{AKÖ}_{\text{TKÖ}}$ = Asgari kira ödemelerinin toplam kira ömrü boyunca hesaplanan tahmini bugünkü değerlere indirgeme katsayısı

$\text{BD}\Sigma\text{AKÖ}_{\text{KKÖ}}$ = Asgari kira ödemelerinin kalan kiralama ömrü boyunca hesaplanan tahmini bugünkü değere indirgeme katsayısı

Varlık borç oranı hesaplamasında kullanılan kalan kiralama süresi hesap kolaylığı açısından, toplam kiralama süresinin yarısı ve ilk başta hesaplanan gelecekteki nakit akışlarının tahmini süresine eşit kabul edilmiştir.

$$\text{TKÖ} = 2 * \text{KKÖ}$$

$$KKÖ = N_{\text{Süre}}$$

Kira varlığının bugünkü değeri ile kira yükümlülüğünün bugünkü değeri oranı yukarıdaki gibi hesaplandıktan sonra bu oran hesaplanan kira yükümlülüğünün bugünkü değeri ile çarpılarak kira varlığının bugünkü değeri hesaplanır. Kira varlığının bugünkü değeri aşağıdaki gibi formüleleştirilebilir.

Kira Varlığının Bugünkü Değeri

$$= \frac{\text{Kira Varlığının B. D.}}{\text{Kira Yükümlülüğünün B. D.}} * \text{Kira Yükümlülüğünün B. D.}$$

3.2.2. Yeni Yaklaşımının Imhoff Modeli Çerçevesinde Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş. Şirketi'ne Uygulanması

Bu bölümde, yapısal aktifleştirme yöntemi Borsa İstanbul'da faaliyet gösteren Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş. ve Bağlı Ortaklıkları şirketinin 31 Aralık 2015 tarihinde sona eren hesap dönemine ait konsolide finansal tablolar ve dipnotlarından elde ettiğimiz verilere uygulanacaktır.

İptal edilemeyen kira sözleşmelerinin gelecekteki minimum ödeme tutarlarının toplamı vadelerine göre ve faiz oranı, toplam varlıklar ve vergi oranı aşağıdaki gibidir.

Tablo 3.3. :Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş. 31.12. 2015 Tarihinde Sona Eren Hesap Dönemine Ait Konsolide Finansal Tablo ve Dipnotlarından Seçilmiş Verileri

Vadesi 1 yıldan az olan	163.526.000
Vadesi 1 yıl ile 5 yıl arasında olan	206.030.000
Vadesi 5 yıldan uzun olan	7.478.000
Faiz Oranı	0,0508
Toplam Varlıklar	26.184.223.000
Vergi Oranı	0,2594
Raporlanan Net Kâr	2.069.893.000
Raporlanan Toplam Yükümlülükler	11.736.341.000
Raporlanan Toplam Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar	14.335.169.000

Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş. Borsa İstanbul'da mobil telekomünikasyon sektöründe faaliyet gösteren bir şirkettir ve bundan sonra kısaca Turkcell olarak anılacaktır. Turkcell'in 31 Aralık 2015 tarihinde sona eren hesap dönemine ait konsolide finansal tabloları ve dipnotlarını incelediğimizde Şirket'in esas olarak radyo, transmisyon hattı, ofis, internet kapasite kiralama gibi konulardan oluşan faaliyet kiralama sözleşmelerinin, çeşitli bitiş tarihleri bulunduğu ve iptal edilemeyen kira sözleşmelerinin gelecekteki asgari ödeme tutarlarının toplamı vadesi 1 yıldan az olan faaliyet kiralamaları taahhütleri 163.526.000 TL, vadesi 1 yıl ile 5 yıl arasında olan faaliyet kiralamaları taahhütleri 206.030.000 TL ve vadesi 5 yıldan uzun olan faaliyet kiralamaları taahhütleri 7.478.000 TL olarak konsolide finansal tablo dipnotları içindeki Kiralama İşlemleri başlığı altında açıklanmıştır.

Faiz oranı olarak 0,0508 kabul edilmiş ve bu oran Turkcell'in borçları üzerindeki faiz giderlerinin kısa vadeli ve uzun vadeli borçlarının toplamına bölünerek hesaplanmıştır. İlerleyen bölümde yapılacak olan araştırmada bu oran her şirket için Thomson Reuters Datastream veri tabandan WC08356 kodu ile ulaşılmıştır. Turkcell toplam varlıkları 26.184.223.000 TL, raporlanan net kârı 2.069.893.000 TL, raporlanan toplam yükümlülükleri 11.736.341.000 TL ve raporlanan ana ortaklığa ait toplam özkaynakları 14.335.169.000 TL olarak görülmektedir. Vergi oranı şirket bazlı olarak gelir vergisini vergi öncesi kârâ bölünerek hesaplayan Datastream veri tabanından WC08346 kodu ile ulaşılmıştır. Araştırmamız da ise bu oranı tüm şirketler için çekmeye çalıştığımızda karşılaştığımız fazlaca eksik verilerden dolayı vergi oranı olarak 0,20 kabul edilmiştir. İncelediğimiz araştırmalardan Pettersson ve Brolin (2014), Wong (2015), Fülbier (2008) ve Beattie, Edwards ve Goodacre (1998) faaliyet kiralaması işlemlerinin yapısal aktifleştirmesinin finansal oranlar ve finansal tablolar üzerindeki etkilerini incelerken Datastream veri tabanını kullanmışlardır.

Gelecek Nakit Akışlarının Vadeye Göre Sürelerinin Tahmini

İptal edilemeyen kira sözleşmelerinin gelecekteki minimum ödeme tutarlarının aktifleştirilmesi yani faaliyet kiralaması işlemlerinden doğan aktifleştirilmemiş yükümlülüklerin tahmini için öncelikle söz konusu taahhütlerin yani gelecekteki nakit akışlarının sürelerinin hesaplanması gerekmektedir. Bu bağlamda bir önceki

bölümde detaylıca izah edilmiş olan açıklanan tüm faaliyet kiralaması taahhütleri toplamının, vadesi bir yıldan az olan faaliyet kiralaması taahhütlerine bölünmesiyle hesaplanır. Formül aşağıdaki gibidir.

$$N_{\text{Süre}} = \frac{AKÖ_{5+} + AKÖ_{1-5} + AKÖ_1}{AKÖ_1}$$

Formülde verileri yerine koyduğumuzda tüm faaliyet kiralaması taahhütleri toplamı 377.034.000 TL olarak bulunur. Bu toplamı 163.526.000 TL olan vadesi bir yıldan az faaliyet kiralaması taahhütlerine böldüğümüzde ortalama toplam süreyi 2 yıl olarak hesaplayabiliriz.

$$N_{\text{Süre}} = \frac{7.478.000+206.030.000+163.526.000}{163.526.000} = 2 \text{ yıl}$$

Benzer şekilde finansal tablo dipnotlarında vadesi bir yıl ile beş yıl arasında olan iptal edilemeyen faaliyet kiralaması taahhütlerinin ortalama süresi vadesi bir yıl ile beş yıl arasında olan iptal edilemeyen kira sözleşmelerinden doğan gelecekteki asgari faaliyet kiralaması kira ödemelerinin, vadesi bir yıldan az olan iptal edilemeyen kira sözleşmelerinden doğan gelecekteki asgari faaliyet kiralaması kira ödemelerine bölünerek hesaplanmıştır. Formül aşağıdaki gibidir.

$$N_{1-5} = \frac{AKÖ_{1-5}}{AKÖ_1}$$

Formülde verileri yerine koyduğumuzda vadesi bir yıldan fazla beş yıldan az olan faaliyet kiralaması taahhütleri toplamı 206.030.000 TL, vadesi bir yıldan az olan asgari faaliyet kiralaması taahhütleri tutarı olan 163.526.000 TL'ye bölünerek ortalama 1 yıl olarak hesaplanır.

$$N_{1-5} = \frac{206.030.000}{163.526.000} = 1 \text{ yıl}$$

Tablo 3.4. : Gelecek Nakit Akışlarının Vadeye Göre Sürelerinin Tahmini

Vadesi 1 yıla kadar	1
Vadesi 1 yıl ile 5 yıl arası: N ₍₁₋₅₎	1
Toplam Gelecek Nakit Akışlarının Ortalama Süresi: N _(süre)	2

Dolayısıyla Tablo3.4.'den de görüldüğü üzere özetle vadesi bir yıla kadar olan gelecek nakit akışlarının ortalama süresi ve vadesi bir yıl ile beş yıl arasında olan gelecek nakit akışlarının ortalama süresi birer yıl, toplam gelecek nakit akışlarının ortalama süresi beş yıldan uzun olan faaliyet kiralaması taahhütleri ile birlikte iki yıl olarak tahmin edilmiştir.

Faaliyet Kiralaması Yükümlülüklerinin Tahmini Aktifleştirilecek Bugünkü Değerinin Hesaplanması

Faaliyet kiralaması kira sözleşmelerinden kaynaklı ortalama süreler tahmin edildikten sonra aktifleştirilecek kira yükümlülüğünün değeri hesaplanabilir. Söz konusu hesaplama için vadelerine göre asgari kira ödemeleri, iskonto oranı yani faiz oranı ile bir önceki kısımda hesapladığımız vadelerin ortalama tahmini sürelerine ihtiyaç duymaktayız. Dolayısıyla her faaliyet kiralaması taahhüt tutarının ilgili vadeye göre süreleri ve iskonto oranı dikkate alınarak bugünkü değerleri hesaplanır ve toplanır böylece toplam kira yükümlülüğünün bugünkü değeri hesaplanabilir. Formül aşağıdaki gibidir.

$$\text{Kira Yükümlülüğünün Bugünkü Değeri} = \frac{AKÖ_1}{(1+r)^1} + \frac{AKÖ_{1-5}}{(1+r)^{1-5}} + \frac{AKÖ_{5+}}{(1+r)^{5+}}$$

Turkcell'e ait vadesine göre faaliyet kiralaması ile ilgili taahhüt tutarları ve bugünkü değer hesaplamasında kullanılacak faiz oranı olan 0,0508 oranı ile hesaplanan süreler yerleştirildiğinde kira yükümlülüğü bugünkü değeri hesaplaması aşağıdaki gibi olmaktadır.

$$\frac{163.526.000}{(1+0,0508)^1} + \frac{206.030.000}{(1+0,0508)^1} + \frac{7.478.000}{(1+0,0508)^2} = 358.462.583$$

İlgili işlem yapıldığında faaliyet kiralaması yükümlülüklerinin tahmini aktifleştirilecek bugünkü değeri kısaca kira yükümlülüğü bugünkü değeri 358.462.583 TL olarak hesaplanmıştır.

Toplam Kiralama Ömrü ve Kalan Kiralama Ömrü Hesaplaması

Toplam kiralama ömrü ve kalan kiralama ömrünün hesaplanması varlık/borç oranı olarak tabir ettiğimiz kira varlığının bugünkü değeri ile kira yükümlülüğünün bugünkü değeri oranı hesaplamasında kullanılacak önemli iki unsurdan biridir. Diğerleri asgari kira ödemelerinin toplam kira ömrü ve kalan kiralama ömrü boyunca hesaplanan bugünkü değerlerinin oranıdır. Bu orana bir sonraki aşamada değinilecektir.

Turkcell'in kiralamasını yaptığı radyo, transmisyon hattı, ofis, internet kapasite gibi varlıkların toplam kiralama süresi ve kalan kiralama süresinin tespiti oldukça zordur. Bu anlamda işlemleri kolaylaştırmak ve makul bir süre tahmin edebilmek için kalan kiralama süresini toplam gelecek nakit akışlarının ortalama süresi olan 2 yıla ve toplam kiralama süresini de kalan kiralama süresinin 2 katına eşitledik (Pettersson ve Brolin. 2014). Böylece hem işlem kolaylığı sağladığımız hem de makul bir tahmin yaptığımız kanaatindeyiz. İlgili hesaplama formülü aşağıdaki gibi görülebilir.

$$TKÖ = 2 * KKÖ, KKÖ = N_{Süre}$$

$$TKÖ = 2 * 2 = 4 \text{ yıl}, KKÖ = 2 \text{ yıl}$$

Tablo 3.5. : Toplam Kiralama Ömrü ve Kalan Kiralama Ömrü

Kalan Kiralama Ömrü	2 Yıl
Toplam Kiralama Ömrü	4 Yıl

Tablo 3.5'den de görüldüğü üzere Turkcell toplam kiralama ömrü 4 yıl ve kalan kiralama ömrü 2 yıl olarak hesaplanmıştır.

Asgari kira ödemelerinin toplam ve kalan kira ömrü boyunca hesaplanan bugünkü değerlere indirgeme katsayıları

Asgari kira ödemelerinin toplam ve kalan kiralama ömrü süreleri bazında iskonto oranı ile birlikte tahmini bugünkü değere indirgemedede kullanılan katsayı

değeri hesaplaması yapılır. Bu hesaplanan katsayı değerleri ile kalan kiralama süresi ve toplam kiralama süresi yardımıyla kira varlığının bugünkü değeri ile kira yükümlülüğünün bugünkü değerinin oranı hesaplanır. Aşağıda asgari kira ödemelerinin toplam kira ömrü boyunca ve kalan kiralama ömrü boyunca hesaplanan bugünkü değere indirgeme katsayıları hesaplama formülleri gösterilmektedir.

$$BD\Sigma AK\ddot{O}_{TK\ddot{O}} = \frac{1}{(1+r)^{TK\ddot{O}}} * TK\ddot{O} , BD\Sigma AK\ddot{O}_{KK\ddot{O}} = \frac{1}{(1+r)^{KK\ddot{O}}} * KK\ddot{O}$$

Turkcell için hesaplanan 0,0508 faiz oranı ve tahmini kiralama süreleri olan toplam kiralama süresi 4 yıl ve kalan kiralama süresi 2 yıl formülde yerleştirildiğinde aşağıdaki gibi bir hesaplama yapılmaktadır.

$$BD\Sigma AK\ddot{O}_{TK\ddot{O}} = \frac{1}{(1 + 0.0508)^4} * 4 = 3.28$$

$$BD\Sigma AK\ddot{O}_{KK\ddot{O}} = \frac{1}{(1 + 0.0508)^2} * 2 = 1,81$$

Tablo 3.6.: Asgari Kira Ödemelerinin Toplam ve Kalan Kira Ömrü Boyunca Hesaplanan Tahmini Bugünkü Değerlerinin Toplamı

BD\Sigma AK\ddot{O} TK\ddot{O}	3,28
BD\Sigma AK\ddot{O} KK\ddot{O}	1,81

Söz konusu hesaplamalar yapıldığında Tablo 3.6.'dan da görüldüğü gibi toplam kiralama ömrü boyunca asgari kira ödemelerinin bugünkü değere indirgeme katsayısı 3,28 ve kalan kiralama ömrü boyunca asgari kira ödemelerinin bugünkü değere indirgeme katsayısı 1,81 olarak hesaplanmıştır.

Kira Varlığının Bugünkü Değeri / Kira Yükümlülüğünün Bugünkü Değeri

Kira varlığının bugünkü değerinin kira yükümlülüğünün bugünkü değerine oranının hesaplanması, tahmini kira varlığını hesaplamaya yarayacaktır. Bu bağlamda bir önceki kısımda bulduğumuz kalan kiralama süresinin toplam kiralama süresine oranı ile toplam kiralama ömrü boyunca asgari kira ödemelerinin bugünkü değere indirgeme katsayısının kalan kiralama ömrü boyunca asgari kira ödemelerinin

bugünkü değere indirgeme katsayına oranı çarpılarak söz konusu kira varlığının bugünkü değeri/kira yükümlülüğünün bugünkü değeri bulunabilir. İlgili formül aşağıda yer almaktadır.

$$\frac{\text{Kira Varlığının Bugünkü Değeri}}{\text{Kira Yükümlülüğünün Bugünkü Değeri}} = \frac{\text{KKÖ}}{\text{TKÖ}} * \frac{\text{BD}\Sigma\text{AKÖ}_{\text{TKÖ}}}{\text{BD}\Sigma\text{AKÖ}_{\text{KKÖ}}}$$

Formüle bir önceki kısımda hesaplamış olduğumuz verileri yerleştirdiğimizde Kira varlığının bugünkü değeri ile kira yükümlülüğünün bugünkü değeri oranı hesaplanabilir.

$$\frac{\text{Kira Varlığının Bugünkü Değeri}}{\text{Kira Yükümlülüğünün Bugünkü Değeri}} = \frac{2}{4} * \frac{3,28}{1,81} = 0,91$$

Kira Varlığının Bugünkü Değeri / Kira Yükümlülüğünün Bugünkü Değeri

$$\frac{\text{Kira Varlığının Bugünkü Değeri /}}{\text{Kira Yükümlülüğünün Bugünkü Değeri}} \quad 0,91$$

Söz konusu hesaplamalar yapıldığında kira varlığının bugünkü değerinin kira yükümlülüğünün bugünkü değerine oranı Turkcell şirketi için 0,91 olarak hesaplanmıştır.

Kira Varlığının Bugünkü Değeri

Kira varlığının bugünkü değeri yani bilançoda varlıkların ne kadar artacağını gösteren tutarın hesaplanması için kira yükümlülüğünün bugünkü değeri ile kira varlığının bugünkü değerinin kira yükümlülüğünün bugünkü değerine olan oranı çarpılarak hesaplanır. Aşağıda ilgili formül hesaplanması görülmektedir.

Kira Varlığının Bugünkü Değeri

$$= \frac{\text{Kira Varlığının B. D.}}{\text{Kira Yükümlülüğünün B. D.}} * \text{Kira Yükümlülüğünün B. D.}$$

Turkcell için hesaplamış olduğumuz kira varlığının bugünkü değerinin kira yükümlülüğünün bugünkü değerine oranı olan 0,91 ile kira yükümlülüğün bugünkü değeri olan 358.462.583 TL çarpıldığında kira varlığının bugünkü değeri hesaplanabilir.

$$\text{Kira Varlığının Bugünkü Değeri} = 0,91 * 358.462.583 = 326.200.950,93$$

Gerekli işlemler yapıldığında kira varlığının bugünkü değeri 326.200.950,93 TL olarak hesaplanmıştır. Bu tutar Turkcell'in aktifleştirme sonrasındaki bilanço toplam varlıkların artacağı tutarı belirtmektedir.

Öz Sermaye Değişimi Değeri

Faaliyet kiralaması taahhütlerinin aktifleştirilmesinin finansal tablolara ve finansal oranlarına olan etkisini irdelerken öz sermaye değişimi değeri önemlilik arz etmektedir. Öz sermaye etkisi, defter değeri etkisi ve net dağıtılmamış kârlar üzerindeki etki olarak da ifade edilmektedir. Bu değer hesaplanmasında kira yükümlülüğünün bugünkü değerinden kira varlığının bugünkü değeri çıkarılır ve vergi öncesi tutar hesaplanır. Aşağıda öz sermaye değişimi değeri ile ilgili formül verilmektedir.

Öz Sermaye Değişimi Değeri

$$= (\text{Kira Yükümlülüğünün B. D.} - \text{Kira Varlığının B. D.}) * (1 - \text{Vergi Oranı})$$

Turkcell için hesapladığımız 358.462.583 TL kira yükümlülüğünün bugünkü değeri ile 326.200.950,93 TL olan kira varlığının bugünkü değeri arasındaki farktan vergi oranı düşüldükten sonra Turkcell'in öz sermaye değişimi değerine ulaşabiliriz.

$$\begin{aligned} \text{Öz Sermaye Değişimi Değeri} &= (358.462.583 - 326.200.950,93) * (1 - 0,2594) \\ &= 23.893.965,04 \end{aligned}$$

Öz Sermaye Değişimi Değeri

Öz Sermaye Değişimi Değeri 23.892.965,04

İlgili hesaplamalar yapıldıktan sonra Turkcell öz sermaye değişimi değeri 23.892.965,04 TL olarak hesaplanır.

Toplam Varlık Kârlılığı

Kârlılık oranlarından biri olan toplam varlık kârlılığı aktifleştirme öncesi ve sonrası incelenmek için seçilmiştir. Toplam varlık kârlılığı, raporlanan net kârın raporlanan toplam varlıklara bölünmesiyle hesaplanır. Aşağıda toplam varlık kârlılığı formülü verilmiştir.

$$\text{Toplam Varlık Kârlılığı} = \frac{\text{Raporlanan Net Kâr}}{\text{Raporlanan Toplam Varlıklar}}$$

Turkcell'in toplam varlık kârlılığı, 2.069.893.000 TL olan raporlanan net kârı, 26.184.223.000 olan raporlanan toplam varlıklara bölünerek hesaplanır.

$$\text{Toplam Varlık Kârlılığı} = \frac{2.069.893.000}{26.184.223.000} = 0,079051152$$

İlgili hesaplamalar yapıldıktan sonra Turkcell'in toplam varlık kârlılığı yaklaşık 0,079 olarak bulunmuştur.

Aktifleştirme Sonrası Toplam Varlık Kârlılığı

Aktifleştirme sonrası toplam varlık kârlılığının raporlanan net kârdan öz sermaye değişim değeri çıkarıldıktan sonra raporlanan toplam varlıklara aktifleştirilen varlık değeri eklenmesiyle elde edilen tutara bölünerek hesaplanır. Aşağıda aktifleştirme sonrası toplam varlık kârlılığı ile ilgili formül verilmiştir.

Aktifleştirme Sonrası Toplam Varlık Kârlılığı

$$= \frac{\text{Raporlanan Net Kâr} - \text{Öz Sermaye Değişim Değeri}}{\text{Raporlanan Toplam Varlık} + \text{Aktifleştirilen Varlık Değeri}}$$

$$\begin{aligned} & \text{Aktifleştirme Sonrası Toplam Varlık Kârlılığı} \\ & = \frac{2.069.893.000 - 23.892.965,04}{26.184.223.000 + 326.200.950,93} = 0,07717719 \end{aligned}$$

Turkcell'in aktifleştirme sonrası toplam varlık kârlılığı, 2.069.893.000 TL olan raporlanan net kârından 23.892.965,04 TL öz sermaye değişim değeri çıkarıldıktan sonra 26.184.223.000 TL olan raporlanan toplam varlıklara 326.200.950,93 TL olan aktifleştirilen varlık değeri eklenmesiyle elde edilen 26.510.423.950,93 TL tutarına bölünerek hesaplanır.

Aktifleştirme Sonrası Toplam Varlık Kârlılığı	
Aktifleştirme Sonrası Toplam Varlık Kârlılığı	0,07717719

İlgili hesaplamalar yapıldıktan sonra Turkcell'in aktifleştirme sonrası toplam varlık kârlılığı yaklaşık 0,077 olarak bulunmuştur.

Borç / Öz Sermaye Oranı

Borç / Öz Sermaye oranı raporlanan toplam yükümlülüklerin raporlanan toplam öz sermayeye bölünmesiyle hesaplanmıştır. Borç / öz sermaye oranı formülü aşağıda gösterilmiştir.

$$\frac{\text{Borç}}{\text{Öz Sermaye}} = \frac{\text{Raporlanan Toplam Yükümlülük}}{\text{Raporlanan Toplam Öz Sermaye}}$$

Turkcell'in borç / öz sermaye oranı 11.736.341.000 TL olan raporlanan toplam yükümlülüklerin 14.335.169.000 TL olan raporlanan toplam öz sermaye değerine bölünmesiyle hesaplanır.

$$\frac{\text{Borç}}{\text{Öz Sermaye}} = \frac{11.736.341.000}{14.335.169.000} = 0,818709636$$

Gerekli hesaplamalar yapıldıktan sonra Turkcell'in borç / öz sermaye oranı 0,81 olarak hesaplanmıştır.

Aktifleştirme Sonrası Borç / Öz Sermaye Oranı

Aktifleştirme sonrası değişimleri gözlemleyebilmek açısından raporlanan toplam yükümlülüğe net yükümlülük değişimi değeri eklenmiş ve raporlanan toplam öz sermayeden öz sermaye değişimi değeri çıkartıldıktan sonra aktifleştirme sonrası toplam yükümlülüğün aktifleştirme sonrası toplam öz sermayeye bölünmesiyle hesaplanmıştır. Aktifleştirme sonrası borç / öz sermaye oranı formülü aşağıda gösterilmiştir.

Aktifleştirme Sonrası

$$= \frac{\text{Raporlanan Toplam Yükümlülük} + (\text{Kaydedilmemiş Kiralama Yükümlülüğü} - (\text{Vergi Oranı} \times (\text{Kaydedilmemiş Kiralama Yükümlülüğü} - \text{Kaydedilmemiş Kiralama Varlığı}))}{\text{Raporlanan Toplam Öz Sermaye} - (\text{Kaydedilmemiş Kiralama Yükümlülüğü} - \text{Kaydedilmemiş Kiralama Varlığı}) \times (1 - \text{Vergi Oranı})}$$

Turkcell'in aktifleştirme sonrası borç / öz sermaye oranı 11.736.341.000 TL olan raporlanan toplam yükümlülüğe 358.462.583 TL olan net yükümlülük değişimi değeri eklenmiş ve 14.335.169.000 TL olan raporlanan toplam öz sermayeden 23.892.965,04 TL olan öz sermaye değişimi değeri çıkartıldıktan sonra aktifleştirme sonrası toplam yükümlülüğün aktifleştirme sonrası toplam öz sermayeye bölünmesiyle hesaplanmıştır.

$$\text{Aktifleştirme Sonrası} = \frac{11.736.341.000 + 358.462.583}{14.335.169.000 - 23.892.965,04}$$

Aktifleştirme Sonrası Borç Öz Sermaye Oranı	0,845124051
---	-------------

İlgili işlemler yapıldıktan sonra Turkcell'in aktifleştirme sonrası borç / öz sermaye oranı 0,845 olarak hesaplanmıştır.

Öz Sermaye Kârlılığı

Öz sermaye kârlılığı raporlanan net kâr ile öz sermaye arasındaki ilişkiyi belirlemek için hesaplanır. Öz sermaye kârlılığı raporlanan net kârın raporlanan

toplam öz sermayeye bölünmesiyle hesaplanmıştır. Öz sermaye kârlılığı formülü aşağıdaki gibidir.

$$\text{Raporlanan Öz Sermaye Kârlılığı} = \frac{\text{Raporlanan Net Kâr}}{\text{Raporlanan Toplam Öz Sermaye}}$$

Turkcell'in. öz sermaye kârlılığı, 2.069.893.000 TL olan raporlanan net kârın 14.335.169.000 TL olan raporlanan toplam öz sermayeye bölünmesiyle hesaplanmıştır.

$$\text{Raporlanan Öz Sermaye Kârlılığı} = \frac{2.069.893.000}{14.335.169.000} = 0,144392647$$

Turkcell'in öz sermaye kârlılığı 0,144 olarak hesaplanmıştır.

Aktifleştirme Sonrası Öz Sermaye Kârlılığı

Aktifleştirme sonrası öz sermaye kârlılığı, raporlanan net kârdan öz sermaye değişimi değeri çıkartıldıktan sonra bu değer ve aktifleştirme sonrası öz sermaye değerine bölünmesiyle hesaplanmıştır. Aktifleştirme sonrası öz sermaye kârlılığı formülü aşağıdaki gibidir.

$$\begin{aligned} \text{Aktifleştirme Sonrası Öz Sermaye Kârlılığı} \\ = \frac{\text{Raporlanan Net Kâr} - \text{Öz Sermaye Değişim Değeri}}{\text{Raporlanan Toplam Öz Sermaye} - \text{Öz Sermaye Değişim Değeri}} \end{aligned}$$

Turkcell'in aktifleştirme sonrası öz sermaye kârlılığı, 2.069.893.000 TL olan raporlanan net kârdan 23.892.965,04 TL olan öz sermaye değişimi değeri çıkartıldıktan sonra bu değer ve 14.311.276.034,96 TL olan aktifleştirme sonrası öz sermaye değerine bölünmesiyle hesaplanmıştır.

$$\begin{aligned} \text{Aktifleştirme Sonrası Öz Sermaye Kârlılığı} &= \frac{2.069.893.000 - 23.892.965,04}{14.335.169.000 - 23.892.965,04} \\ &= 0,142964193 \end{aligned}$$

Turkcell'in aktifleştirme sonrası öz sermaye kârlılığı 0,143 olarak bulunmuştur.

Kaldıraç Oranı: Toplam Borç / Toplam Varlık

Kaldıraç oranı raporlanan toplam yükümlülüklerin raporlanan toplam varlıklara bölünmesiyle hesaplanır. Toplam Borç / Toplam Varlık oranı aşağıdaki gibi formüle edilebilir.

$$\text{Kaldıraç Oranı} = \frac{\text{Raporlanan Toplam Yükümlülükler}}{\text{Raporlanan Toplam Varlıklar}}$$

Turkcell'in kaldıraç oranı 11.736.341.000 TL olan raporlanan toplam yükümlülüklerin 26.184.223.00 TL olan raporlanan toplam varlıklara bölünmesiyle hesaplanmıştır.

$$\text{Kaldıraç Oranı} = \frac{11.736.341.000}{26.184.223.000} = 0,448221855$$

Turkcell kaldıraç oranı olan toplam borç / toplam varlık oranı 0,448 olarak hesaplanmıştır.

Aktifleştirme Sonrası Kaldıraç Oranı: Toplam Borç / Toplam Varlık

Aktifleştirme sonrası kaldıraç oranı, raporlanan toplam yükümlülükler net yükümlülük değeri eklenmiş ve bulunan değer raporlanan toplam varlık değerine aktifleştirilen varlık değeri eklenerek bulunan değere bölünerek hesaplanır. Aktifleştirme sonrası toplam borç / toplam varlık oranı aşağıdaki gibi formüleleştirilebilir.

$$\text{Aktifleştirme Sonrası Kaldıraç Oranı} = \frac{\text{Raporlanan Toplam Yükümlülük} + \text{Net Yükümlülük Değişimi Değeri}}{\text{Raporlanan Toplam Varlık} + \text{Aktifleştirilen Varlık Değeri}}$$

Turkcell'in aktifleştirme sonrası kaldıraç oranı, 11.736.341.000 TL olan raporlanan toplam yükümlülükler 358.462.583 TL olan net yükümlülük değeri eklendikten sonra ve bulunan değere 26.184.223.000 TL olan raporlanan toplam varlık değerine 326.200.950,93 TL olarak bulunan aktifleştirilen varlık değeri eklenerek hesaplanmıştır.

$$\begin{aligned} \text{Aktifleştirme Sonrası Kaldıraç Oranı} &= \frac{11.736.341.000 + 358.462.583}{26.184.223.000 + 326.200.950,93} \\ &= 0,456228222 \end{aligned}$$

Turkcell'in aktifleştirme sonrası kaldıraç oranı 0,456 olarak bulunmuştur.

Özetle, Turkcell'in 31 Aralık 2015 tarihinde sona eren hesap dönemine ait konsolide finansal tabloları ve dipnotlarından elde ettiğimiz verilere UFRS 16: Kiralama İşlemleri Standardının getirdiği hükümlerin ve değişikliklerin önderliğinde, kabul ettiğimiz varsayımlara dayanarak yapısal aktifleştirme yöntemini uyguladık. Böylece Turkcell bilançosundaki toplam varlıkların, toplam yükümlülüklerin ve toplam öz kaynakların nasıl değiştiğini gözlemledik. Ayrıca finansal oranlar çerçevesinde toplam varlık kârlılığı, borç / öz sermaye oranı, öz sermaye kârlılığı ve borç / varlık oranının nasıl değiştiğini gördük. Bunları kısaca özetleyecek olursak, toplam yükümlülüklerin yaklaşık yüzde 3 arttığını, toplam varlıkların yaklaşık yüzde 1,25 arttığını ve toplam öz kaynakların da yüzde 0,22 azaldığını söyleyebiliriz. Bunun yanında toplam varlık kârlılığının yüzde 2,37 azaldığını ve öz sermaye kârlılığının yüzde 0,99 azaldığını söylemek mümkündür. Borç / öz sermaye oranının yüzde 3,22 arttığını, borç / varlık oranının ise yüzde 1,8 arttığını söyleyebiliriz. Dolayısıyla bütün bu oranlar ve bilanço kalemleri incelendiğinde yeni yöntemin ortaya çıkardığı farklar ve faydalar daha iyi görülmekte ve anlaşılmaktadır. Bir sonraki bölümde yapılacak olan araştırma çerçevesinde seçilen Borsa İstanbul'da faaliyet gösteren şirketlere bu bölümde anlatılan varsayımlara ve hesaplamalara dayanarak yapısal aktifleştirme yöntemi uygulanacaktır.

4. ARAŞTIRMA: YENİ STANDARDIN BORSA İSTANBUL ŞİRKETLERİ HESAPLARINA UYGULANMASI

Çoğu firma için önemli bir finansal faaliyet olarak görülen finansal kiralama işlemleri, işletmenin değer yaratmasında, aktif varlık oluşturmasında ve finansal edinimler sağlamasında etkin rol almaktadır. Kiralama ile ilgili mevcut UMS 17: Kiralama İşlemleri Standardı, kiralama işlemlerini finansal kiralama ya da faaliyet kiralaması olarak ikiye ayırmakta ve muhasebe kayıtlarını her iki durum için farklı yapmaktadır. Mevcut muhasebe modeli, finansal tablo kullanıcılarının ihtiyaçlarını karşılamakta eksik kaldığı konusunda eleştirilmekte ve mevcut modelin gerçeği yeterince yansıtamadığı savunulmaktadır. Özellikle faaliyet kiralaması işlemlerinin kiracı taraf açısından doğurduğu muhasebe kayıtlarının, mevcut modelde aktif ve pasif hesaplarda raporlanmaması en çok eleştirilen konular arasındadır. Finansal tablo kullanıcıları bu sorunun çözülmesi talep etmekte ve mevcut muhasebe modelinin kiracı taraf açısından, faaliyet kiralaması işlemleri ile ilgili kayıtların aktif ve pasif hesaplarda raporlanması gerektiği öne sürülmektedir. Araştırmamız kapsamında yeni yaklaşımın şirket finansal tablolarına ve temel finansal oranlarına etkisi araştırılacaktır.

Bu bölümde araştırma ile ilgili ilk olarak, araştırmanın amacı, kapsadığı firmalar ve firmaların yer aldığı sektörler, araştırma kapsamına ne gibi nedenler ile dâhil edildiği, araştırmanın kısıtları, temel araştırma sorunsalı açıklanacaktır. Daha sonra araştırmanın ön çalışmaları, araştırmanın değişkenlerinin içeren araştırma modeli ve bu modelden yola çıkarak hazırladığımız araştırma hipotezleri irdelenecektir. Ardından araştırmada kullandığımız veri ve bilgi toplama araçları açıklanacaktır. Ardından veri ve bilgilerin analizinde kullandığımız istatistiksel yöntemler açıklandıktan sonra sonuçlar değerlendirilecek ve araştırma geçerlilik ve güvenilirlik açısından tartışılacaktır. Son olarak araştırma kapsamındaki genel bulgular ve öneriler sunulacaktır.

4.1. Araştırmanın Amacı

Mevcut kiralama işlemleri standardı kiralama işlemlerini faaliyet ile finansal kiralama işlemi olarak sınıflandırmakta ve bu şekilde bir raporlamayı uygun görmektedir. Faaliyet kiralaması sınıfına giren işlemler bilançoda kira varlığı ve kira yükümlülüğü raporlaması gerektirmemektedir. UFRS 16 ile birlikte kiralama işlemleri üzerine önerilen değişimler kiracı tarafın kira süresi 12 aydan fazla olan kiralama işlemleri için varlık ve yükümlülük raporlamasını gerektirecektir. Yeni kiralama işlemleri standardı FASB ve UMSK'nın ortaklaşa yürüttükleri uygunluk projesi kapsamında kiralama işlemleri üzerine tek yaklaşım (single approach) geliştirilmiştir. Bu yeni kiralama işlemleri standardı ile kiralama işlemlerini bilançoda varlık ve yükümlülük olarak raporlanacak ve finansal durum tablolarında açıklanacaktır.

Araştırmamızda, FASB ve UMSK'nın yayınladıkları söz konusu yeni kiralama işlemleri standardının, kiracı tarafın faaliyet kiralaması raporlamasında yol açtığı değişiklikler ve söz konusu değişikliklerin finansal tablolara ve finansal oranlara olan etkisi incelenecektir.

Araştırmanın amacı yeni kiralama işlemleri standardının finansal raporlamaya getireceği değişikliklerin Borsa İstanbul'da faaliyet gösteren şirketlerin finansal tablolarına ve finansal oranlarına etkisini göstermektir.

4.2. Araştırma Metodolojisi

Araştırma metodolojisi kapsamında araştırmanın kapsamı, araştırmanın kısıtları, araştırma sorularının geliştirilmesi ve araştırma problemi ile araştırma modeli açıklanacaktır. Daha sonra araştırma modelini oluşturan değişkenlerin birbiriyle ilişkileri dikkate alınarak araştırma hipotezleri açıklanacaktır. Araştırma hipotezlerinin açıklanmasından sonra veri ve bilgi toplama yöntem ve araçları tanımlanacak ve araştırma yöntemi ile veri ve bilgilerin analizi yapılacaktır. Daha sonra analiz sonuçları ortaya konularak ve sonuçların tartışılması yapılacaktır. Son

olarak araştırmanın geçerlik ve güvenilirlik esasları açısından değerlendirilmesi yapılacaktır.

4.3. Araştırmanın Kapsamı

Araştırma kapsamında Borsa İstanbul'da otomotiv ve otomotiv parçaları, içecek, kimya, sabit hat telekomünikasyon, gıda ve ilaç perakende, gıda üretim, genel perakende, mobil telekomünikasyon, yazılım ve bilgisayar hizmetleri, seyahat, taşımacılık ve turizm sektörlerinde faaliyet gösteren 110 firma incelenecektir. Otomotiv ve otomotiv parçaları sektörü kapsamında 12, içecek, gıda ve ilaç perakende sektörleri kapsamında altışar, kimya sektöründe 19, sabit hat ve mobil telekomünikasyon sektörleri kapsamında birer, gıda üretim sektöründe 31, genel perakende sektöründe 9, yazılım ve bilgisayar sektöründe 4 ve seyahat taşımacılık ve turizm sektöründe 21 firmanın 2014 ve 2015 yıllarına ait konsolide finansal tabloları ve finansal tablo dipnotları incelenmiştir. Borsa İstanbul'da faaliyet gösteren bu firmaların sektörel sınıflandırılmasına ve ilgili verilerin bir kısmına Datastream veri tabandan ulaşılmıştır.

Genel olarak incelen firmalardan 37 firma finansal tabloların sunumuna ilişkin esaslar altında UFRS 16 Kiralama işlemleri ile ilgili açıklama paragrafı açıklama paragrafı yayınlamıştır. Bu paragraf "UFRS 16 Kiralama İşlemleri UMSK Ocak 2016"da UFRS 16 "Kiralama İşlemleri" standardını yayınlanmıştır. Yeni standart, faaliyet kiralaması ve finansal kiralama ayrımını ortadan kaldırarak kiracı durumundaki şirketler için birçok kiralamanın tek bir model altında bilançoya alınmasını gerektirmektedir. Kiralayan durumundaki şirketler için muhasebeleştirme büyük ölçüde değişmemiş olup faaliyet kiralaması ile finansal kiralama arasındaki fark devam etmektedir. UFRS 16, UMS 17 ve UMS 17 ile ilgili Yorumların yerine geçecek olup 1 Ocak 2019 ve sonrasında başlayan yıllık hesap dönemleri için geçerlidir. UFRS 15 "Müşterilerle Yapılan Sözleşmelerden Doğan Hasılat" standardı da uygulandığı sürece UFRS 16 için erken uygulamaya izin verilmektedir." şeklindedir. Yine örnekleme dahil edilen 27 firma "Şirket, standardın finansal durumu ve performansı üzerine etkilerini değerlendirmektedir." şeklinde görüş bildirirken 4 firma "Değişikliklerin konsolide finansal tablo dipnotları üzerinde önemli bir etkisi olması beklenmemektedir." şeklinde görüş sunmuştur.

Söz konusu sektörlerde faaliyet gösteren firmalar incelendiğinde 24 firmanın konsolide finansal tablo dipnotlarında faaliyet kiralaması işlemlerinden kaynaklanan gelecekte ödenmesi gereken asgari taahhütleri açıkladığı gözlenmiştir. Bundan sonraki bölümlerde bu 24 firmanın 2014 ve 2015 yıllarına ait konsolide finansal tabloları ve finansal tablo dipnotları incelenecek ve analiz edilip, elde edilen bulgu ve sonuçlar tartışılacaktır. Aşağıdaki tabloda araştırma kapsamında yer alan firmaların sektör dağılımları ile ilgili detaylı veriler sunulmuştur. Firma isimleri ve yer aldıkları sektör bazındaki bilgiler Ek 1’de sunulmuştur.

Tablo 4.1.: Araştırma Kapsamındaki Şirketlerin Sektörel Bazda Sayıları

Açıklama / Datastream Veritabanı Sektör Sınıflandırılması	Datastream Veritabanı Sektör Sınıflandırılmasındaki Toplam Şirket Sayısı	UFRS 16 ile İlgili Açıklama Paragrafı Yayınlayan Şirket Sayısı	UFRS 16 standardının şirket finansal durumu ve performansı üzerine etkilerini değerlendirmektedir şeklinde görüş veren şirket sayısı	UFRS 16 standardının şirket konsolide finansal tablo dipnotları üzerinde önemli bir etkisi olması beklenmemektedir şeklinde görüş veren şirket sayısı	Faaliyet Kiralaması Taahhütleri Dipnot Bilgisi Açıklayan Şirket Sayısı
Otomotiv ve Otomotiv Parçaları	12	3	3	0	1
İçecek	6	1	0	1	3
Kimya	19	7	6	0	2
Sabit Hat Telekomünikasyon	1	0	0	0	1
Gıda ve İlaç Perakende	6	2	1	1	2
Gıda Üretim	31	13	10	2	4
Genel Perakende	9	3	2	0	6
Mobil Telekomünikasyon	1	0	0	0	1
Yazılım ve Bilgisayar Hizmetleri	4	2	1	0	1
Seyahat, Taşımacılık ve Turizm	21	6	4	0	3
Toplam	110	37	27	4	24

4.4. Araştırmanın Kısıtları

Zaman ve maliyet kısıtı dolayısıyla Borsa İstanbul'da faaliyet gösteren tüm şirketler yerine en çok faaliyet kiralaması yaptığı tahmin edilen belli sektörlerde faaliyet gösteren şirketler seçilmiştir. Bu sektörler otomotiv ve otomotiv parçaları, içecek, kimya, sabit hat telekomünikasyon, gıda ve ilaç perakende, gıda üretim, genel perakende, mobil telekomünikasyon, yazılım ve bilgisayar hizmetleri, seyahat, taşımacılık ve turizm sektörü olarak sıralanabilir. Ayrıca yeni kiralama işlemleri standardıyla birlikte beklenen değişiklikler büyük ölçüde kiracı tarafı etkilediği için sadece kiracı tarafın faaliyet kiralaması işlemleri üzerinde araştırma yapılmıştır.

Faiz oranı kısıtı, araştırmamız da sabit bir faiz oranı kullanmak yerine şirket bazlı faiz oranı hesaplaması yapılmıştır. Bu hesaplama için şirket borçları üzerindeki faiz giderleri, kısa vadeli borçlar ile uzun vadeli borçlar toplamına oranlanmıştır. Her bir şirket için bu orana WC08356 kod ile Thomson Reuters Datastream adlı veri tabanından ulaşılmıştır.

Vergi oranı aktifleştirme sonrası öz sermaye değişimi değeri hesaplanmasında ve kârlılık oranlarında kullanılan vergi sonrası net kârın tespitinde önemli rol oynayan bir orandır. Vergi oranı kısıtı, araştırmamızda şirket bazlı her bir şirket için ayrı bir vergi oranı hesaplaması yapılmaya çalışılsa da, şirket bazlı bu oranın hesaplama zorluğundan dolayı analiz kolaylığı sağlamak için vergi oranı %20 kabul edilmiştir.

4.5. Araştırma Sorularının Geliştirilmesi, Araştırma Problemi

Araştırmamızın amacından yola çıkarak, UFRS 16: Kiralama İşlemleri Standardı çerçevesinde kiracı tarafın faaliyet kiralaması raporlamasında yol açtığı değişiklikler ve söz konusu değişikliklerin finansal tablolara ve finansal oranlara olan etkisini araştırmak için şirketlerin temel bilanço kalemlerini ve temel oranlarını inceleyen birçok makale ile karşılaştık. Bu makaleler ve inceledikleri temel finansal oranlar önceki bölümlerde detaylı bir şekilde incelenmişti. Biz de araştırma

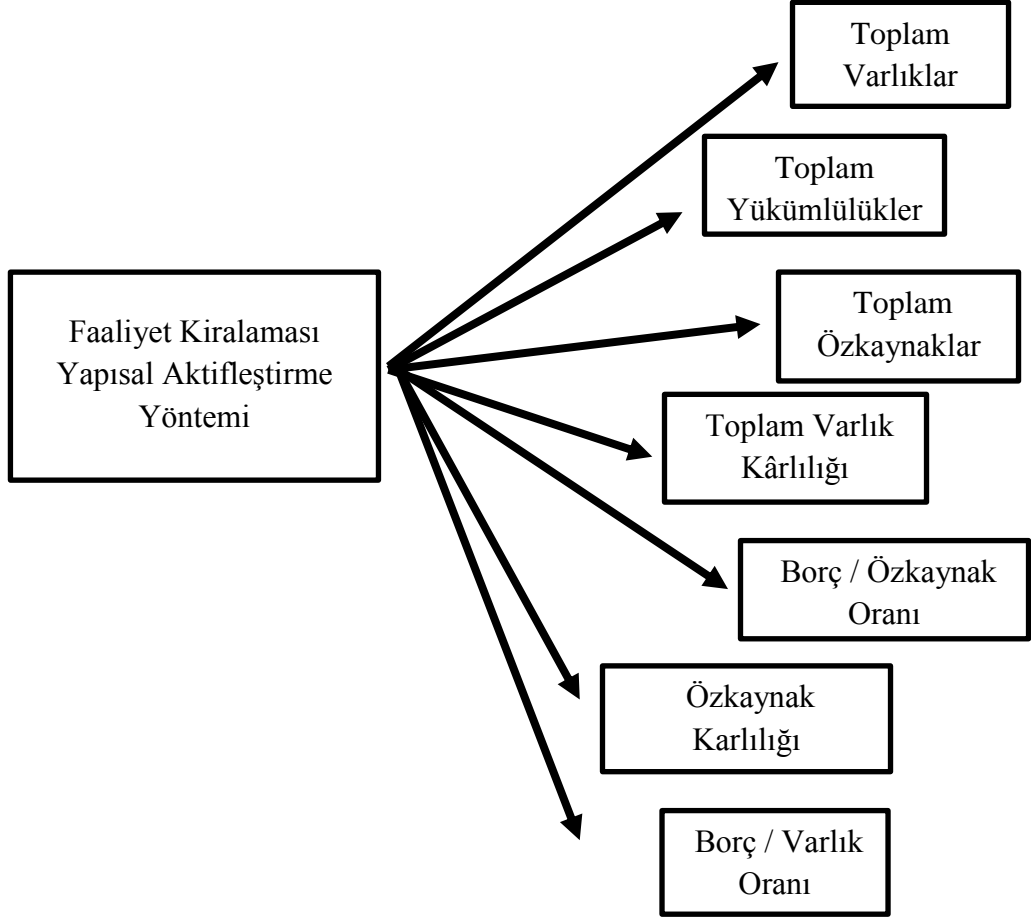
sorunsalımız olan yeni UFRS 16: Kiralama İşlemleri Standardının önerilerinin finansal tablolara ve temel finansal oranlara etkisini incelemek için Türkiye’de faaliyet gösteren ve Borsa İstanbul’a kayıtlı olan şirketler üzerinde bir araştırma yapma yolunu seçtik. Tüm Borsa İstanbul şirketlerini incelemek ve etkileri analiz etmek zaman ve maliyet kısıtları açısından zor olduğu için örneklememizi faaliyet kiralaması işlemlerinin en çok gerçekleştiğini tahmin ettiğimiz sektörleri kapsayacak şekilde daralttık.

Sonuç olarak, yeni standardın finansal raporlamaya getireceği değişikliklerin Borsa İstanbul’daki otomotiv ve otomotiv parçaları, içecek, kimya, sabit hat telekomünikasyon, gıda ve ilaç perakende, gıda üretim, genel perakende, mobil telekomünikasyon, yazılım ve bilgisayar hizmetleri, seyahat, taşımacılık ve turizm sektörlerinde faaliyet gösteren şirketlerin finansal tablolarına ve finansal oranlarına etkisi olup olmadığını tespit etmek araştırma problemimizi oluşturmaktadır.

4.6. Araştırma Modeli ve Araştırmanın Değişkenleri

Araştırma değişkenlerini belirlerken daha önce incelediğimiz çalışmalardan (Imhoff ve diğ. 1991, 1993, 1997; Beattie ve diğ. 1998; Bennett ve Bradbury. 2003; Duke ve diğ. 2009; Amrik, 2011) yola çıkarak finansal durum tablolarını incelemek amacıyla toplam varlıklar, toplam yükümlülükler ve toplam özkaynaklar seçilmiştir. Diğer yandan finansal oranlara etkisini incelemek için en çok etkilendiğine inandığımız ve daha önceki çalışmalarda (Nelson. 1963; Ashton. 1985; Imhoff ve diğ. 1991, 1993, 1997; Ely. 1995; Beattie ve diğ. 1998; Durocher. 2008; Fülber ve diğ. 2008; Duke ve diğ. 2009; Wong ve Joshi. 2015) en çok incelenen toplam varlık kârlılığı, borç özkaynak oranı, özkaynak kârlılığı ve borç varlık oranı seçilmiştir.

Şekil 4.1.’de sunulan araştırma modeli gelecekte ödenecek asgari faaliyet kiralaması taahhütlerinin yapısal aktifleştirme yöntemi kullanarak bugünkü değer hesaplanması ve aktifleştirilmesinin 7 değişken üzerinde anlamlı farklar yaratıp yaratmadığını incelemek açısından kurulmaktadır. Bu değişkenler Toplam Varlıklar, Toplam Yükümlülükler, Toplam Özkaynaklar ile Toplam Varlık Kârlılığı, Borç / Özkaynak Oranı, Özkaynak Kârlılığı ve Borç / Varlık Oranı’dır

Şekil 4.1.: Araştırma Modeli

4.7. Araştırma Hipotezlerinin Açıklanması

Araştırma modelinden de görüleceği gibi temel olarak kiracı taraf şirketler tarafından açıklanan gelecekteki asgari faaliyet kiralaması işlemlerinden kaynaklanan kira ödemelerinin yapısal aktifleştirme modeliyle aktifleştirilmesinin toplam varlıklar, toplam yükümlülükler ve toplam öz kaynaklar ile toplam varlık kârlılığı, borç öz kaynak oranı, öz kaynak kârlılığı ve borç varlık oranı değişkenlerinin üzerinde aktifleştirme öncesi ve sonrasında gerçekleştirdiği farkların anlamlı olup olmadığı incelenmeye çalışılmıştır.

Veri tabanımızdaki veriler örneklem dâhiline alınan şirketlerin 2014 ve 2015 senelerini kapsadığı için aşağıda belirttiğimiz hipotezler test edilirken yıllara göre incelenecek ve fark olup olmadığı hesaplanan anlamlılık düzeylerine göre belirlenmeye çalışılacaktır.

Faaliyet kiralaması sözleşmelerinden doğan gelecekte ödenecek asgari kira tutarlarının aktifleştirilmesinin aktif toplamını artıracığı görüşünden hareketle H1 hipotezi aşağıdaki gibi oluşturulmuştur.

H1: Faaliyet Kiralaması İşlemlerine UFRS 16 standardı çerçevesinde yapısal aktifleştirme yönteminin uygulanması toplam varlıklar üzerinde istatistiki olarak anlamlı bir fark yaratır.

Faaliyet kiralaması sözleşmelerinden doğan gelecekte ödenecek asgari kira tutarlarının aktifleştirilmesinin toplam yükümlülükleri artıracığı görüşünden hareketle H2 hipotezi aşağıdaki gibi oluşturulmuştur.

H2: Faaliyet Kiralaması İşlemlerine UFRS 16 standardı çerçevesinde yapısal aktifleştirme yönteminin uygulanması toplam yükümlülükler üzerinde istatistiki olarak anlamlı bir fark yaratır.

Faaliyet kiralaması sözleşmelerinden doğan gelecekte ödenecek asgari kira tutarlarının aktifleştirilmesinin toplam öz kaynakları düşüreceği görüşünden hareketle H3 hipotezi aşağıdaki gibi oluşturulmuştur.

H3: Faaliyet Kiralaması İşlemlerine UFRS 16 standardı çerçevesinde yapısal aktifleştirme yönteminin uygulanması toplam öz kaynaklar üzerinde istatistiki olarak anlamlı bir fark yaratır.

Faaliyet kiralaması sözleşmelerinden doğan gelecekte ödenecek asgari kira tutarlarının aktifleştirilmesinin toplam varlık kârlılığını düşüreceği görüşünden hareketle H4 hipotezi aşağıdaki gibi oluşturulmuştur.

H4: Faaliyet Kiralaması İşlemlerine UFRS 16 standardı çerçevesinde yapısal aktifleştirme yönteminin uygulanması toplam varlık kârlılığı üzerinde istatistiki olarak anlamlı bir fark yaratır.

Faaliyet kiralaması sözleşmelerinden doğan gelecekte ödenecek asgari kira tutarlarının aktifleştirilmesinin borç öz kaynak oranını artıracığı görüşünden hareketle H5 hipotezi aşağıdaki gibi oluşturulmuştur.

H5: Faaliyet Kiralaması İşlemlerine UFRS 16 standardı çerçevesinde yapısal aktifleştirme yönteminin uygulanması borç öz kaynak oranı üzerinde istatistiki olarak anlamlı bir fark yaratır.

Faaliyet kiralaması sözleşmelerinden doğan gelecekte ödenecek asgari kira tutarlarının aktifleştirilmesinin öz kaynak kârlılığını artıracığı görüşünden hareketle H6 hipotezi aşağıdaki gibi oluşturulmuştur.

H6: Faaliyet Kiralaması İşlemlerine UFRS 16 standardı çerçevesinde yapısal aktifleştirme yönteminin uygulanması öz kaynak kârlılığı üzerinde istatistiki olarak anlamlı bir fark yaratır.

Faaliyet kiralaması sözleşmelerinden doğan gelecekte ödenecek asgari kira tutarlarının aktifleştirilmesinin borç varlık oranını artıracığı görüşünden hareketle H7 hipotezi aşağıdaki gibi oluşturulmuştur.

H7: Faaliyet Kiralaması İşlemlerine UFRS 16 standardı çerçevesinde yapısal aktifleştirme yönteminin uygulanması borç varlık oranı üzerinde istatistiki olarak anlamlı bir fark yaratır.

4.8. Veri ve Bilgi Toplama Yöntem ve Aracı

Çalışmamız için gereken finansal bilgi, örnekleme oluşturan şirketlerin yıllık konsolide finansal tabloları ve dipnotlarını içeren denetimden geçmiş halka açık yayınlanan raporlarından ve Thomson and Reuters tarafından sağlanan Datastream veri tabanından toplanmıştır. Bu şirketlerin yıllık finansal raporları şirket kurumsal internet sitelerinden ve kamuyu aydınlatma platformundan indirilmiştir. Araştırma amaçlarına ulaşmak ve gerekli analiz ve değerlendirmeleri yapmak için topladığımız verilere örnek olarak toplam varlıklar, toplam yükümlülükler, toplam öz kaynaklar, net kâr gösterilebilir. Hesaplanan oranlar ise borç öz kaynak oranı, borç aktif oranı,

toplam aktif kârlılığı, toplam öz kaynak kârlılığı olarak sayılabilir. Tüm bu bilgi ve hesaplamalar analiz için IBM SPSS Statistics 20 yazılımına aktarılmıştır. Daha sonra be verilere tanımlayıcı istatistikler ile parametrik analiz tekniklerinden t testi uygulanmıştır. Bu bağlamda kiralama işlemlerinin aktifleştirme öncesi ve sonrası arasında anlamlı farklar olup olmadığı araştırılmıştır. Analiz ile ilgili detaylı bilgiler bir sonraki bölümde açıklanacaktır.

4.9. Veri ve Bilgilerin Analizi, Araştırma Yöntemi

Araştırma çerçevesinde seçilen şirketlerin yıllık konsolide finansal tablolarından ve finansal tablo dipnotlarından toplanan veriler Imhoff ve diğ. 1991 yılında yayınladıkları yapısal aktifleştirme yöntemi temel alınarak geliştirilen yöntem kullanılarak finansal kiralama ile ilgili yeni standardın şirket finansal tablolarına ve finansal oranlarına etkisi incelenmeye çalışılmıştır.

Analizde kullanılacak yöntemin farklılıkları incelemeye yönelik analiz teknikleri arasından seçilmesi uygun bulunmuştur. Farklılıkların incelenmesine yönelik analiz teknikleri amaca bağlı olarak üç farklı grupta toplanmıştır. Bunlar tek grup karşılaştırılması, iki grup arası karşılaştırması ve ikiden fazla grup karşılaştırma olarak sıralanabilir. Bizim örneklemimize en uygun olan karşılaştırma iki grup arası karşılaştırmadır. Bu teknik iki grup arası farklılıkları incelemek için kullanılan istatistiksel bir analiz tekniğidir. Bu teknik içerisinde analiz edilen grupların birbiriyle ilişkisine göre farklı yöntemler yer almaktadır. Bizim örneklem grubumuzda yer alan şirketler değişmediği için burada seçilecek olan en uygun testin birbiriyle ilişkili iki grup arasındaki farklılıkları incelemeye yönelik olan eşleştirilmiş iki grup arası t-testi olduğu görülmektedir (Altunışık ve diğ. 2010: 178).

Parametrik analiz teknikleri arasında yer alan T-Testi sosyal bilimlerde oldukça yaygın olarak kullanılan testler arasında yer almaktadır. Eşleştirilmiş iki grup arası t-testi analiz yöntemi Altunışık ve diğ. göre (2010) örneklem sayısı 30'un altında olan küçük boyutlu araştırmalar için çok uygun bir yaklaşımdır. T-testi ile incelenen bir değişkenin bir gruba ait ortalama değerinden önceden öngörülen değerden farklı olup olmadığı, incelenen bir değişken açısından bağımsız iki grup arasında anlamlı farkın olup olmadığı ve incelenen bir değişken açısından seçilen bir grubun farklı şartlar

altındaki durumlarda verdiği sonuçlar arasında anlamlı farklılığın olup olmadığının incelenmesine yönelik hipotezleri test etmeye yarayan bir analiz tekniğidir (Altunışık ve diğ. 2010: 180).

Bizim araştırmamızda söz konusu olan durum incelenen bir değişken yani faaliyet kiralaması yapısal aktifleştirme yönteminin diğer değişkenler üzerindeki yol açtığı farklılıklar ile seçtiğimiz grup yani 23 farklı İstanbul Borsa şirketleri için anlamlı farklılığın olup olmadığının incelenmesine yönelik olan eşleştirilmiş iki grup (*paired-samples t-test*) arasındaki farklılıkların incelenmesine yönelik t-testidir. Eşleştirilmiş iki grup arasındaki farklılıkların incelenmesine yönelik t-testi ile benzer şekilde Wong (2105) kiralama işlemlerinin aktifleştirilmesinin finansal tablolar ve finansal oranlar üzerindeki etkisini incelemek için 2010 yılı Avustralya Borsası (ASX) şirketlerini incelemiştir.

Şirketlerden topladığımız verilere, varsayımlarımız yardımıyla yapısal aktifleştirme yöntemi uyguladıktan sonra hesapladığımız aktifleştirme sonrası değerler ile mevcut durum yani aktifleştirmeden önceki durumdaki değerler arasındaki farklılıkların anlamlı olup olmadığı %95 güven seviyesinde hesaplanmıştır. Hesaplama IBM SPSS Statistics 20 programı kullanılmıştır. Ayrıca verilere için tanımlayıcı istatistiksel analiz uygulanmış ve aritmetik ortalamalara ulaşılmıştır. Bu bağlamda önemli kalemler arasındaki yüzde değerlere dikkat çekilmiştir.

4.10. Analiz Sonuçlarının Saptanması ve İrdelenmesi

Araştırmamızın sonuçlarını dört bölüm dâhilinde inceleyeceğiz. Birinci bölümde Tablo 4.3.'de yer alan faaliyet kiralaması işlemlerinden kaynaklanan yükümlülüklerin toplam varlıklar ve toplam yükümlülükler içindeki yeri incelenecektir. İkinci bölümde Tablo 4.4.'de yer alan yapısal aktifleştirme sonrası verilerin yıllara göre finansal durum kalemlerine etkisi mevcut ve aktifleştirme sonrası veriler yardımıyla incelenecektir. Ayrıca yapmış olduğumuz eşleştirilmiş gruplar arası t-testi yardımıyla hesaplanan iki yönlü anlamlılık değeri ile finansal durum kalemlerine olan etki yorumlanmaya ve fark olup olmadığı tespit edilmeye çalışılacaktır. Üçüncü bölümde Tablo 4.5.'de yer alan veriler ışığında yapısal

aktifleştirme sonrası hesaplanan verilerin yıllara göre finansal oranlar üzerinde ne gibi değişimlere yol açtığı incelenecektir. Ayrıca yapmış olduğumuz eşleştirilmiş gruplar arası t-testi yardımıyla hesaplanan iki yönlü anlamlılık değeri ile finansal durum kalemlerine olan etki yorumlanmaya ve fark olup olmadığı tespit edilmeye çalışılacaktır. Son bölümde Tablo 4.2.'de yer alan bölüm 4.6.'da açıklanan hipotezlerin sonuçları özetlenecek ve incelenen değişkenlerin arasında anlamlı farklılık olup olmadığı tespit edilecektir.

4.10.1. Faaliyet Kiralaması İşlemlerinden Kaynaklanan Yükümlülüklerin Toplam Varlıklar ve Toplam Yükümlülükler İçindeki Yeri

Örnekleme kapsamında seçtiğimiz şirketler arasında toplam 24 firma gelecekte iptal edilemeyen faaliyet kiralaması işlemlerinden kaynaklanan asgari kira ödemesi taahhütlerini dipnotlarında açıklamıştır. Diğer firmalar ya hiçbir bilgi vermemiş veya faaliyet kiralaması işlemlerinden kaynaklanan asgari kira ödemesi taahhütleri olmadığını belirtmişlerdir. Tablo 4.3'ten de görüldüğü üzere şirketlere yapılan aktifleştirme ile elde ettiğimiz faaliyet kiralaması işlemlerinden kaynaklanan yükümlülüklerin toplam tutarı Türk lirası cinsinden 2014 ve 2015 yılları için sırasıyla 5.047.974.172 ve 6.909.977.504 Türk lirasıdır. Faaliyet kiralaması işlemlerinden kaynaklanan yükümlülüklerin toplam varlıklar içindeki yüzdesi ise 2014 ve 2015 yılları için sırasıyla yüzde 3,79 ve yüzde 4,14 olarak hesaplanmıştır. UMSK'nın yaptığı bölüm 2'de yer verdiğimiz detaylı araştırmada yer alan Dünya genelindeki 1.022 şirket için hesaplanan bilanço dışı açıklanan kiralama işlemleri için toplam gelecekteki iskonto edilmiş değer ile toplam varlık oranı yüzde 5,4'tür. Dolayısıyla bizim örneklemeimiz dâhilinde 2014 ve 2015 yılı için hesapladığımız oran, UMSK'nın oranın altında kalmıştır.

Faaliyet kiralaması işlemlerinde kaynaklanan yükümlülüklerin toplam yükümlülükler içindeki yüzdesi 2014 ve 2015 yıllarına göre sırasıyla yüzde 6,86 ve yüzde 6,73 olarak hesaplanmıştır. Dolayısıyla yeni standardın getirmiş olduğu raporlama değişimi, bilanço dışı faaliyet kiralaması taahhütlerine sahip olan mevcut şirketlerin bilançolarında bir miktar artışa yol açacağı söylenebilir.

4.10.2. Yapısal Aktifleştirme Sonrası Verilerin Yıllara Göre Finansal Durum Kalemlerine Etkisi

Tablo 4.4 incelendiğinde yapısal aktifleştirme öncesi ile yapısal aktifleştirme sonrası örneklem şirketlerinin toplam varlıklarının 2014 ve 2015 yılları için sırasıyla yüzde 3,32 ve yüzde 3,74 olarak artış gösterdiğini görmekteyiz. Benzer şekilde toplam yükümlülüklerin 2014 ve 2015 yılları için sırasıyla yüzde 6,86 ve yüzde 6,73 olarak artış gösterdiği görülmektedir. Toplam özkaynaklar ise aktifleştirme sonrası, aktifleştirme öncesine oranla 2014 ve 2015 yıllarında yüzde 1,04 azalmıştır. Bu farklılıkların ne derece anlamlı olduğunu tespit etmek için yaptığımız eşleştirilmiş iki grup arası t-testi ile elde ettiğimiz iki yönlü anlamlılık değerlerini incelemek yerinde olacaktır. T-testi yüzde 95 güven aralığında yapılmış olduğundan elde ettiğimiz iki yönlü anlamlılık değeri 0,05'ten küçük olduğunda farklılıkların anlamlı olduğunu söylemekteyiz Burada 2014 yılında özkaynaklarda yaşanan değişimin anlamlı bir fark içerdiği, 2015 yılında ise yine benzer şekilde özkaynaklarda yaşanan değişimin anlamlı bir fark içerdiği sonucuna varmak mümkündür.

4.10.3. Yapısal Aktifleştirme Sonrası Verilerin Yıllara Göre Finansal Oranlara Etkisi

Tablo 4.5 incelendiğinde yapısal aktifleştirme sonrası verilerin yıllara göre finansal oranlar üzerindeki etkileri ve değişimleri görülmektedir. Ayrıca bu değişimlerin anlamlı farklılık içerip içermediği yapmış olduğumuz eşleştirilmiş iki grup arası t-testi sonuçları ile tespit edilmeye çalışılmıştır. Kârlılık oranları çerçevesinde toplam varlı kârlılığı ile toplam özkaynak kârlılığı incelenmiştir. Kaldıraç oranı olarak borç özkaynak oranı ve borç varlık oranı incelenmiştir.

Toplam aktif kârlılığı oranına bakıldığında aktifleştirme sonrasında aktifleştirme öncesine kıyasla 2015 ve 2014 yıllarına göre sırasıyla yüzde 28,71 ve yüzde 18,20 oranında bir azalma görülmüştür. Bu değişime eşleştirilmiş iki grup arası t-testi uygulandığında iki yönlü anlamlılık seviyesinin yüzde 95 güven

aralığında anlamlı (0,05'den küçük) olduğunu dolayısıyla oluşan farkların anlamlı farklar olduğunu söylemek mümkündür.

Borç özkaynak oranı incelendiğinde aktifleştirme sonrası aktifleştirme öncesi mevcut duruma kıyasla 2015 ve 2014 yılları için sırasıyla yüzde 14,59 ve yüzde 13,26 artış gözlenmiştir. Bu pozitif yönlü değişime eşleştirilmiş iki grup arası t-testi uygulandığında 2014 yılı için iki yönlü anlamlılık seviyesinin yüzde 95 güven aralığında anlamlı (0,05'den küçük) olduğunu dolayısıyla oluşan farkın anlamlı bir fark olduğunu söylemek mümkündür. 2015 yılında ise borç özkaynak oranı üzerinde oluşan fark 0,05'ten büyük olduğu için t-testi sonucuna göre bu fark anlamlı bir fark değildir. Dolayısıyla 2015 yılında yapılan yapısal aktifleştirme borç özkaynak oranı üzerinde anlamlı bir fark yaratmamıştır.

Kârlılık oranlarından bir diğeri ise özkaynak kârlılığıdır. Bu oran aktifleştirme öncesi ile aktifleştirme sonrası karşılaştırıldığında, aktifleştirme sonrasında aktifleştirme öncesine kıyasla 2015 ve 2014 yılları için sırasıyla yüzde 66,11 ve yüzde 29,89 oranda azalma göstermiştir. Bu farkların yüzde 95 güven aralığında iki yönlü anlamlılık seviyelerine baktığımızda 2015 yılında çok düşük bir oranla anlamlı bir fark olduğu söylenirken, 2014 yılında böyle bir fark gözlenmemiştir.

Son olarak incelediğimiz oran borç varlık oranıdır. Bu oran için aktifleştirme öncesi ve aktifleştirme sonrası değişim yüzdeleri karşılaştırıldığında 2015 yılında aktifleştirme sonrası aktifleştirme öncesine kıyasla yüzde 3,20 artarken, 2014 yılında yüzde 3.96 artış göstermiştir. Söz konusu artışların anlamlı farklar içerip içermediğini sorgulayacak olursak, yüzde 95 güven aralığında yapmış olduğumuz eşleştirilmiş iki grup arası t-testi sonuçlarına göre her iki yılda da anlamlı farklar olduğunu söylemek mümkündür.

Sonuç olarak Tablo 4.2.'de görüldüğü üzere yapmış olduğumuz hipotez testleri yüzde 95 güven aralığına göre yıllar itibariyle değişim göstermektedir. Tüm sonuçların anlamlı farklar içermediği ayrıca gözlenen bir diğer husustur.

Tablo 4.2.: Hipotez Sonuçlarına Göre Farklılıkların Yıllara Göre Tespiti

	2014 (iki yönlü anlamlılık değeri)	2015 (iki yönlü anlamlılık değeri)
Toplam Varlıklar	0,089* ⁶	0,103*
Toplam Yükümlülükler	0,078*	0,09*
Toplam Özkaynaklar	0,034** ⁷	0,025**
Toplam Varlık Kârlılığı	0,01*** ⁸	0,015**
Borç / Özkaynak Oranı	0,037**	0,128
Özkaynak Kârlılığı	0,075*	0,049**
Borç / Varlık Oranı	0,003***	0,009***

Tablo 4.2. incelendiğinde örneklem kapsamında seçilen şirketler üzerinde yapmış olduğumuz yedi hipotezin yani faaliyet kiralaması taahhütlerinin yedi değişken üzerinde 3 farklı anlamlılık seviyesinde (0,90, 0,95, 0,99) istatistiki olarak anlamlı farklar yaratıp yaratmadığının sonuçlarını görmekteyiz. Bu bağlamda 2014 ve 2015 yılları için toplam varlıkların ve toplam yükümlülüklerin raporlan değeri ve aktifleştirme sonrası değer arasında 0,90 anlamlılık seviyesinde anlamlı farklılıklar vardır. Toplam özkaynaklara bakıldığında her iki yıl için 0,95 anlamlılık seviyesinde raporlanan değer ile aktifleştirme sonrası değer arasında anlamlı farklılıklar vardır. Varlık kârlılığı 2014 yılında 0,99 anlamlılık seviyesinde farklılık yaratırken, 2015 yılında 0,95 anlamlılık seviyesinde farklılıklar barındırmaktadır. Borç / özkaynak oranı sadece 2014 yılında 0,95 anlamlılık seviyesinde farklılık yaratmaktadır. Özkaynak kârlılığı 2014 yılında 0,90 anlamlılık seviyesinde farklılık yaratırken, 2015 yılında 0,95 anlamlılık seviyesinde farklılık gözlenmektedir. Borç / varlık oranının ise her iki yılda da 0,99 anlamlılık seviyesinde farklılık yarattığı söylenebilir.

⁶ (*) 0,90 anlamlılık seviyesinde kabul edilen hipotezleri belirtmektedir.

⁷ (**) 0,95 anlamlılık seviyesinde kabul edilen hipotezleri belirtmektedir.

⁸ (***) 0,95 anlamlılık seviyesinde kabul edilen hipotezleri belirtmektedir.

Tablo 4.3.: Faaliyet Kiralaması İşlemlerinden Kaynaklanan Yükümlülüklerin Toplam Varlıklar ve Toplam Yükümlülükler İçindeki Yeri

	Faaliyet Kiralaması işlemlerinden kaynaklanan yükümlülüklerin toplam tutarı (Türk Lirası)	Faaliyet Kiralaması işlemlerinden kaynaklanan yükümlülüklerin aritmetik ortalaması (Türk Lirası)	Faaliyet Kiralaması işlemlerinden kaynaklanan yükümlülüklerin toplam varlıklar içindeki yüzdesi	Faaliyet Kiralaması işlemlerinden kaynaklanan yükümlülüklerin toplam yükümlülükler içindeki yüzdesi
2014	5.047.974.172	219.477.138	3,79%	6,86%
2015	6.909.977.504	300.433.805	4,14%	6,73%

Tablo 4.4.: Yapısal Aktifleştirme Sonrası Verilerin Yıllara Göre Finansal Durum Kalemlerine Etkisi

	Mevcut Toplam Tutar (Türk Lirası)	Aktifleştirme Sonrası Toplam (Türk Lirası)	Değişim (Türk Lirası)	Değişim Yüzdesi	İki Yönlü Anlamlılık Değeri
Toplam Varlıklar 2014	133.328.010.145	137.756.734.340	4.428.724.195	3,32%	0,089
Toplam Yükümlülükler 2014	73.534.864.644	78.582.838.816	5.047.974.172	6,86%	0,078
Toplam Özkaynaklar 2014	59.793.145.501	59.173.895.524	-619.249.977	-1,04%	0,034
Toplam Varlıklar 2015	167.075.646.833	173.318.717.960	6.243.071.127	3,74%	0,103
Toplam Yükümlülükler 2015	102.699.635.423	109.609.612.927	6.909.977.504	6,73%	0,09
Toplam Özkaynaklar 2015	64.376.011.410	63.709.105.033	-666.906.377	-1,04%	0,025

Tablo 4.5.: Yapısal Aktifleştirme Sonrası Verilerin Yıllara Göre Finansal Oranlara Etkisi

	Mevcut Aritmetik Ortalama	Aktifleştirme Sonrası Aritmetik Ortalama	Değişim	Değişim Yüzdesi	İki Yönlü Anlamlılık Değeri
Toplam Varlık Kârlılığı 2015	0,026227	0,018696	-0,01	-28,71%	0,015
Borç Özkaynak Oranı 2015	4,068167	4,661894	0,59	14,59%	0,128
Özkaynak Kârlılığı 2015	-0,055457	-0,09212	-0,04	-66,11%	0,049
Borç Varlık Oranı 2015	0,557929	0,57581	0,02	3,20%	0,009
Toplam Varlık Kârlılığı 2014	0,055792	0,045636	-0,01	-18,20%	0,01
Borç Özkaynak Oranı 2014	2,526121	2,86096	0,33	13,26%	0,037
Özkaynak Kârlılığı 2014	0,113336	0,079465	-0,03	-29,89%	0,075
Borç Varlık Oranı 2014	0,523656	0,544373	0,02	3,96%	0,003

4.11. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenilirliğinin Tartışılması

Araştırmanın bilimselliğinin ölçütleri arasında en önemlilerinden biri güvenilirlik olarak sayılabilir. Güvenilirlikten kasıt araştırmanın tekrar edilebilirliği olarak ifade edilebilir. Burada önemli olan yapılan araştırmanın araştırmacının algıları, tepkileri ve yorumlarından bağımsız olup olmadığıdır. Eğer araştırma yapılırken araştırmacının yorumlarına, tepkilerine ve algılarına maruz kalıyorsa burada bu araştırmanın tekrar edilmesi çok olası değildir. Bir araştırmanın tekrar edilmesindeki önemli nokta araştırma metodolojisini oluşturan tüm aşamaların bir başka araştırmacı tarafından tekrar gerçekleştirilecek şekilde izah edilmesi ve açıklanmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 273). Biz de bu anlamda, gerek literatür taraması, gerekse İstanbul Borsa şirketleri üzerinde yaptığımız araştırma aşamasında okuyucu ile tüm aşamaları detaylıca paylaşmaya çalıştık. Seçtiğimiz veriler şirketlerin halka açık verileri olduğundan araştırmacıdan bağımsız olduğu söylenebilir. Dolayısıyla araştırmamızı güvenilirlik açısından değerlendirecek olursak iyi bir güvenilirlik seviyesi yakaladığımızı söyleyebiliriz.

Araştırmanın bilimselliği değerlendirilmesinde bir diğer önemli nokta söz konusu araştırmanın geçerliği olarak ifade edilir. Burada anlatılmak istenen bu araştırmanın inandırıcılığı ve araştırmada doğru bilgiye ulaşma konusunda gereken önlemlerin alınıp alınmadığıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 274). Araştırmamızda kullandığımız yapısal aktifleştirme yöntemi bazı varsayımlara dayanmaktadır. Burada önemli olan seçilen bu varsayımların doğru, tutarlı ve geçerli olup olmadığıdır. Çünkü eğer yanlış varsayımlar seçilirse araştırma sonuçları bu varsayımlar üzerine kurulduğundan yanlış çıkacak ve yani UFRS 16: Kiralama İşlemleri Standardının getirdikleri ile ilgili yapılacak yorumlar hatalı olacaktır. Varsayımlarımızın daha önceki araştırmalara ve yeni standardın getirdiği hükümlere dayanması ile bu araştırmaların geniş çerçevede birçok farklı ülkede ve farklı örnekleme yapılmış olması araştırmamızın geçerliğini arttırdığını söyleyebiliriz.

5. SONUÇ

Kiralama işlemleri çoğu firma için önemli bir finansal faaliyet olarak görülmekle beraber işletmelerin değer yaratmasında etkili olan aktif varlıkları oluşturma, finansal edinimler elde etme ve mülkiyet hakkının doğurduğu riskleri azaltma gibi avantajları da bünyesinde barındırmaktadır. Ayrıca kiralama işlemlerinin raporlanması ve finansal tablolara doğru yansıtılması ile finansal tablo kullanıcılarının doğru bilgi edinimi açısından da önemli olduğu söylenebilir. Bu anlamda yapılan raporlamanın karşılaştırılabilirlik, kalite ve şeffaflık, anlaşılabilirlik, güvenilirlik, ihtiyaca uygunluk değerlerini taşıyabilir olması gerekmektedir.

Kiralama ile ilgili mevcut UMS 17: Kiralama İşlemleri Standardı, kiralama işlemlerini finansal kiralama ya da faaliyet kiralaması olarak ikiye ayırmakta ve muhasebe kayıtlarını her iki durum için farklı yapmaktadır. Mevcut muhasebe modeli, finansal tablo kullanıcılarının ihtiyaçlarını karşılamakta eksik kaldığı konusunda eleştirilmekte ve mevcut modelin gerçeği yeterince yansıtamadığı savunulmaktadır. Özellikle faaliyet kiralaması işlemlerinin kiracı taraf açısından doğurduğu muhasebe kayıtlarının, mevcut modelde aktif ve pasif hesaplarda raporlanmaması en çok eleştirilen hususlar arasında başı çekmektedir.

Araştırma sorunsalımızı oluştururken önceki çalışmalar dikkate alınarak, UFRS 16: Kiralama İşlemleri Standardının getirdiği önerilerin finansal tablolara ve temel finansal oranlara etkisini incelemek amacıyla Türkiye’de faaliyet gösteren ve Borsa İstanbul’a kayıtlı olan şirketler üzerinde bir araştırma yapma yolunu seçtik.

Araştırmamız kapsamında ilk olarak mevcut modeli Türkiye’de ve Uluslararası alanda finansal kiralama işlemlerine ilişkin yapılan düzenlemelere yer vererek irdelemeye çalıştık. Daha sonra kiralama işlemlerinin raporlanması ve muhasebeleştirilmesinde yeni yaklaşım olarak gündeme gelen Temmuz 2006’da UMSK’nın takvimine giren ve nihayet 1 Ocak 2016 tarihinde yürürlüğe girecek olan

Uluslararası Finansal Raporlama Standardı 16: Kiralama İşlemleri Standardını bu fikrin ortaya çıkmasından itibaren detaylıca inceledik. Konuyla ilgili en çok üzerinde durulan ve yeni standart ile beraber yürürlüğe girecek olan faaliyet kiralaması ve finansal kiralama ayrımının kalkması ile faaliyet kiralamalarının da finansal kiralama gibi raporlanarak daha şeffaf bir yapıya kavuşulma fikrini irdledik. Bu temel değişim ile ilgili olarak literatürdeki araştırmaları derleyerek faaliyet kiralamalarının bilançoda varlık ve yükümlülükler içinde raporlaması halinde şirketlerin mevcut finansal tablolarında ve finansal oranlarında yaşanacak olan değişimleri gözlemleyebilmek için oluşturulan aktifleştirme yöntemlerini inceledik. Daha sonra bu aktifleştirme yöntemleri ile etkisi ölçülmeye çalışılan finansal tablo kalemleri ve finansal oranlardan en çok üzerinde durulanları tespit ettik. Bu yöntemi Türkiye’de faaliyet gösteren halka açık şirketler üzerinde uygulayarak mevcut durumdan yeni standarda geçişte Türkiye’deki etkileri, şirket finansal tabloları ve finansal oranları üzerinde yarattığı farkların anlamlı olup olmadığını incelemeye çalıştık. İncelediğimiz sektörleri belirlerken gelecekte ödenecek asgari faaliyet kiralaması taahhütlerinin en fazla olduğunu tahmin ettiğimiz sektörleri seçmeye gayret gösterdik. Bu bağlamda araştırma kapsamına zaman ve maliyet kısıtları dolayısıyla tüm Borsa İstanbul şirketlerini dâhil edemedik. Ancak belli sektör şirketlerini inceledik. Bu sektörleri sayacak olursak otomotiv ve otomotiv parçaları, içecek, kimya, sabit hat telekomünikasyon, gıda ve ilaç perakende, gıda üretim, genel perakende, mobil telekomünikasyon, yazılım ve bilgisayar hizmetleri, seyahat, taşımacılık ve turizm sektörleri olarak sayabiliriz. İlk etapta bu sektörlerde faaliyet gösteren 110 firmayı inceledik. Otomotiv ve otomotiv parçaları sektörü kapsamında 12, içecek, gıda ve ilaç perakende sektörleri kapsamında altışar, kimya sektöründe 19, sabit hat ve mobil telekomünikasyon sektörleri kapsamında birer, gıda üretim sektöründe 31, genel perakende sektöründe 9, yazılım ve bilgisayar sektöründe 4 ve seyahat taşımacılık ve turizm sektöründe 21 firmanın 2014 ve 2015 yıllarına ait konsolide finansal tabloları ve finansal tablo dipnotlarını inceledik. Söz konusu incelemelerden sonra 24 firmanın konsolide finansal tablo dipnotlarında faaliyet kiralaması işlemlerinden kaynaklanan gelecekte ödenmesi gereken asgari taahhütleri bulunduğunu belirledik. Hipotez testlerimizi bu firmalar üzerinden yaptık. Borsa İstanbul’da faaliyet gösteren bu firmaların sektörel sınıflandırılmasına ve ilgili verilerin bir kısmına Thomson Reuters Datastream veri tabanından ulaştık.

Araştırma değişkenlerinden bahsedecek olursak, öncelikle bu değişkenleri belirlerken daha önce incelediğimiz çalışmalardan yola çıkarak finansal durum tablolarını incelemek amacıyla toplam varlıklar, toplam yükümlülükler ve toplam öz kaynakları seçtiğimizi belirtmeliyiz. Diğer yandan yeni yöntemin finansal oranlara etkisini incelemek için belirlediğimiz değişkenler toplam varlık kârlılığı, borç / öz kaynak oranı, öz kaynak kârlılığı ve borç / varlık oranıdır.

Araştırma hipotezlerimizi ise faaliyet kiralaması işlemlerinde UFRS 16 standardı çerçevesinde yapısal aktifleştirme yönteminin uygulanmasının seçtiğimiz bu değişkenler üzerinde istatistiki olarak anlamlı bir fark yaratıp yaratmadığını inceleyecek şekilde oluşturduk.

Analiz için araştırma hipotezlerimize, örneklem sayımıza ve araştırma değişkenlerimize en uygun olan eşleştirilmiş iki grup arası t-testi analizini gerçekleştirdik. Sonuçlar incelendiğinde tahmin ettiğimiz etkilere benzer şekilde toplam varlıkların ve toplam yükümlülüklerin arttığını toplam öz kaynakların ise azaldığını gözlemledik. Ancak farklılıkların anlamlılık değerleri gözlendiğinde toplam varlıklar ve toplam yükümlülükler de anlamlı farklılıklar olmadığı ortaya çıktı. Yani incelediğimiz örneklem kapsamındaki şirketler açısından yaptığımız aktifleştirme yöntemi şirketlerin toplam varlıklarında ve toplam yükümlülüklerinde belirgin farklar yaratmamıştır sonucuna vardık. Diğer yandan toplam öz kaynaklarda istatistiki olarak anlamlı farklılıklar oluşmuş ve öz kaynaklar için yapısal aktifleştirme yönteminin istatistiki olarak belirgin farklar yarattığını gözlemledik.

Diğer yandan kârlılık oranlarını incelediğimizde toplam varlık kârlılığı ve toplam öz kaynak kârlılığının azaldığını gözlemledik. Bu değişimin 2015 yılı için önemli farklılık içerdiği sonucuna vardık. Kaldıraç oranları çerçevesinde incelediğimiz borç / öz kaynak ve borç / varlık oranlarında, her iki oranın da arttığını ve bu artışın borç / varlık oranı için her iki yılda da istatistiki olarak anlamlı farklılıklar içerdiğini, borç / öz kaynak oranının ise 2014 yılı için istatistiki anlamlı farklılık içerirken, 2015 yılında anlamlı bir farklılık içermediği sonucuna ulaştık.

Çalışmamızın literatüre katkılarında bahsedecek olursak, yapısal aktifleştirme yönteminin Türkiye’de faaliyet gösteren şirketlere uygulanmasını ve Türkiye

şirketleri açısından yeni standardın ne gibi değişimler yaratacağını, bu değişimlerin istatistiki olarak anlamlı farklılıklar içerip içermediğini yaptığımız tanımlayıcı istatistik analizleri ve parametrik analiz tekniklerinden olan t-testi ile gözlemledik. Ayrıca yeni standardın olası etkilerinin tartışılması ve muhasebe ile finansal raporlamaya olan etkilerini irdelemeye çalıştık. Bu bağlamda geniş bir literatür taraması hazırladık. Söz konusu literatür taramasında kiralama işlemlerinin aktifleştirilmesinin finansal oranlara etkisini inceleyen ampirik çalışmaları araştırmanın amacı, araştırmanın kapsamı, etkisi araştırılan finansal oranlar, araştırmanın bulguları başlıklarında analiz ettik.

Gelecekteki çalışmalar yapmış olduğumuz araştırmayı farklı sektörlerde ve farklı şirket gruplarına uygulayabilirler. Ayrıca yeni standardın yürürlüğe girmesi ile beraber ulaşılabilecek sonuçlar ile mevcut verilerden elde edilen sonuçların karşılaştırılması yapılabilir. Finansal raporlamada önem arz eden açıklama ile muhasebeleştirilmesinin yatırımcılar açısından etkileri, finansal tablo ve finansal oranlara olan etkileri, analistlerin ve araştırmacıların bu bağlamda dikkate aldığı varsayımlar ve analiz yöntemleri incelenebilir.

Ayrıca araştırma kapsamında yaptığımız uygulama belli sektörlerdeki şirket gruplarının halka açık verilerini belli varsayımlar kapsamında incelemektedir. Bu araştırma tek bir şirket seçilerek ve yaptığımız varsayımlar daha derin düşünülerek daha detaylı bir çalışma gerçekleştirilebilir. Söz konusu seçilecek olan şirket üzerinde değişimin yarattığı etkiler ve yol açtığı farklar daha kapsamlı finansal oranlar incelenerek araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. Ve Yıldırım, E. (2010). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı. Sakarya Yayıncılık s.386. 6. Baskı.
- Amrik, S. (2011). A Restaurant Case Study Of Lease Accounting Impacts Of Proposed Changes In Lease Accounting Rules", *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 23(6), 820 – 839.
- Ashton, R. (1985). Accounting For Finance Leases: A Field Test. *Accounting & Business Research (Wolters Kluwer UK)*, 15(59), 233-238.
- Barone, E., Birt, J., & Moya, S. (2014). Lease Accounting: A Review of Recent Literature. *Accounting In Europe*, 11(1), 35-54
- Beattie, V., Edwards, K., & Goodacre, A. (1998). The Impact Of Constructive Operating Lease Capitalisation On Key Accounting Ratios. *Accounting & Business Research (Wolters Kluwer UK)*, 28(4), 233-254.
- Bennett, B. K., & Bradbury, M. E. (2003). Capitalizing Non-cancelable Operating Leases. *Journal Of International Financial Management & Accounting*, 14(2), 101-114.
- Cornaggia, K.J., Franzan, L.A. and Simin, T.T. (2013). Bringing Leased Assets Onto The Balance Sheet. *Journal of Corporate Finance*, 22, 345-360.
- Duke, J. C., Hsieh, S., Su, Y. (2009). Operating And Synthetic Leases: Exploiting Financial Benefits In The Post-Enron Era. *Advances in Accounting, incorporating Advances in International Accounting*, 25(1), 28-39.
- Durocher, S. (2008). Canadian Evidence on the Constructive Capitalization of Operating Leases. *Accounting Perspectives*, 7(3), 227-256.
- Ely, K. M. (1995). Operating Lease Accounting and the Market's Assessment of Equity Risk. *Journal Of Accounting Research*, 33(2), 397-415.
- Ersnt & Young. (2015). New Standard on Leases is taking shape. *Applying IFRS Leases*. 1-49.
- Fülbier, R. U., Silva, J. L., & Pferdehirt, M. H. (2008). Impact Of Lease Capitalization On Financial Ratios Of Listed German Companies**. *Schmalenbach Business Review : ZFBF*, 60(2), 122-132,134-136,138-144.
- G4+1. (2000). Leases: Implementation Of A New Approach. *Financial Accounting Series*, 206-A.

G4+1. (1996). Accounting For Leases: A New Approach. *Financial Accounting Series*, 163-A.

Gökgöz, A. (2013). Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.35, 107-121.

Henraat, D., Georgakopoulos, G., Kalantonis, P., & Rodosthenous, M. (2013). A Comparative Empirical Study For The Different Approaches Of The Operational Leases Capitalization. *Journal of Computational Optimization in Economics and Finance*, 5(1), 51-68.

IFRS, Exposure Draft ED/2013/6 Leases. (2013)

IFRS, IFRS 16 Leases. (2016).

IFRS, IAS 17: Leases. (2010).

Imhoff Jr., E. A., Lipe, R. C., & Wright, D. W. (1997). Operating Leases: Income Effects of Constructive. Capitalization. *Accounting Horizons*, 11(2), 12-32.

Imhoff Jr. E. A., Lipe, R., & Wright, D. W. (1993). The Effects of Recognition Versus Disclosure on Shareholder Risk and Executive Compensation. *Journal Of Accounting, Auditing & Finance*, 8(4), 335-368.

Imhoff, Jr. E. A., Lipe, R. C., & Wright, D. W. (1991). Operating leases: Impact of constructive capitalization. *Accounting Horizons*, 5(1), 51.

Kabureck, G. (2015). Little to Fear in New World of Lease Accounting, *Compliance Week*.

KGK,TMS 17 Kiralama İşlemleri Standardı.

Kırlioğlu, H. & Öztaş, S. (2015). Türkiye’de Finansal Kiralama İşlemleri ve Muhasebeleştirilmesi, *Journal of Accounting, Finance and Audititng Studies*,1(2), 1-21.

Köksal, A.G. & Beller, B. (2013). Finansal Kiralama İşlemlerinin TMS 17, Vergi Mevzuatı, BDDK Tebliği Açısından İncelenmesi ve Muhasebe Uygulamaları. *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 6(2), 150-171.

Morais, A. I. (2013). Why Companies Choose To Lease Instead Of Buy? Insights From Academic Literature. *Academia*, 26(3), 432-446.

Nelson, A. T. (1963). Capitalizing Leases--the Effect On Financial Ratios. *Journal of Accountancy (Pre-1986)*, 116(000001), 49.

Petterson, S. & Brolin, D. (2014). Proposed New Lease Standard: Do Investors Adjust For Capitalized Operating Leases In Their Assessment Of Market Value Of Equity?. *UniversityOf Gothenbourg School Of Business, Economics and Law*.

Phillips, L. C., Munter, P., & Robinson, T. R. (2002). Understanding Leases: Accounting Issues. *Commercial Lending Review*, 17(5), 24.

Thomson, S.J. (2005). The Role of Leasing in UK Corporate Financing Decisions. *Discussion Paper Series in Accountancy & Finance Heriot Watt University*. 1-38.

UFRS 16 Leases, (2016) Effects Analysis.

Vergi Usul Kanunu 319 Sıra No.lu Genel Tebliği, 01.07.2003 Tarihli ve 25155 Sayılı Resmi Gazete.

Wheeler Spencer, A., & Webb, T. Z. (2015). Leases: A Review of Contemporary Academic Literature Relating to Lessees. *Accounting Horizons*, 29(4), 997-1023.

Wong, K., & Joshi, M. (2015). The Impact of Lease Capitalisation on Financial Statements and Key Ratios: Evidence from Australia. *Australasian Accounting Business & Finance Journal*, 9(3), 27-44.

www.iasplus.com/en/standards/ias/ias17 (15.02.2016)

www.kap.gov.tr (05.03.2016)

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2011) Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayıncılık. 8.Basım. s. 368.

Yılmaz, F. (2009). TMS 17 Kiralama İşlemleri, *Seçilmiş Türkiye Finansal Raporlama Standartları Açıklamalar ve Uygulamalar ISMMMO*, yayın no: 99, 2. Baskı.

EKLER**EK 1: Sektörlere Göre Şirket Dağılımları Listesi**

Otomotiv ve Otomotiv Parçaları
Yazıcılar Holding Anonim Şirketi
Federal-Mogul İzmit Piston ve Pim Üretim Tesisleri A.Ş.
Tofaş Türk Otomobil Fabrikası Anonim Şirketi
Ditaş Doğan Yedek Parça İmalat ve Teknik A.Ş.
Parsan Makine Parçaları Sanayii Anonim Şirketi ve Bağlı Ortaklığı
Ege Endüstri ve Ticaret Anonim Şirketi ve Bağlı Ortaklığı
Goodyear Lastikleri T. A.Ş.
Brisa Bridgestone Sabancı Lastik Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Ford Otomotiv Sanayi Anonim Şirketi
Jantsa Jant Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi
Tümosan Motor ve Traktör Sanayi Anonim Şirketi ve Bağlı Ortaklıkları
Bosch Fren Sistemleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.
İçecek
Ersu Meyve ve Gıda Sanayi A.Ş.
Anadolu Efes Biracılık ve Malt Sanayii Anonim Şirketi
Türk Tuborg Bira ve Malt Sanayii A.Ş.
Pınar Su Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Coca-Cola İçecek Anonim Şirketi
Kristal Kola ve Meşrubat Sanayi Ticaret Anonim Şirketi
Kimya
Alkim Alkali Kimya Anonim Şirketi ve Bağlı Ortaklıkları
Soda Sanayii A.Ş.
Petkim Petrokimya Holding Anonim Şirketi ve Bağlı Ortaklıkları
Aksa Akrilik Kimya Sanayii A.Ş.
Ege Gübre Sanayii A.Ş.
Hektaş Ticaret T.A.Ş.
Kordsa Global Endüstriyel İplik ve Kord Bezi Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Gübre Fabrikaları Türk Anonim Şirketi

Ekiz Kimya Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Bagfaş Bandırma Gübre Fabrikaları A.Ş.
CLK Holding A.Ş.
Mega Polietilen Köpük Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi
Polisan Holding A.Ş.
Sodaş Sodyum Sanayii Anonim Şirketi
Acıselsan Acıpayam Seliloz Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Gediz Ambalaj Sanayi ve Ticaret A.Ş. ve Bağlı Ortaklığı
Plaspak Kimya Sanayi ve Ticaret A.Ş. ve Bağlı Ortaklığı
Politeknik Metal Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi ve Bağlı Ortaklığı
Temapol Polimer Plastik ve İnşaat San. Tic. A.Ş.
Sabit Hat Telekomünikasyon
Türk Telekomünikasyon Anonim Şirketi ve Bağlı Ortaklıkları
Gıda ve İlaç Perakende
Migros Ticaret A.Ş.
Bim Birleşik Mağazalar A.Ş.
Selçuk Ecza Deposu Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Carrefoursa Carrefour Sabancı Ticaret Merkezi A.Ş.
Bizim Toptan Satış Mağazaları A.Ş.
Adese Alışveriş Merkezleri Ticaret Anonim Şirketi ve Bağlı Ortaklıkları
Gıda Üretim
Tat Gıda Sanayi A.Ş.
Kent Gıda Maddeleri Sanayii ve Ticaret A.Ş.
Kerevitaş Gıda Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi
Dardanel Önentaş Gıda Sanayi A.Ş. Ve Bağlı Ortaklıkları
Merko Gıda San. Ve Tic. A.Ş.
Tukaş Gıda Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi
Friko-Pak Gıda Maddeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Pınar Entegre Et ve Un Sanayii A.Ş.
Şeker Piliç ve Yem Sanayi Ticaret A.Ş.
Ülker Bisküvi Sanayi A.Ş. Ve Bağlı Ortaklıkları
Altınyag Kombinaları Anonim Şirketi ve Bağlı Ortaklıkları
Banvit Bandırma Vitaminli Yem Sanayii Anonim Şirketi ve Bağlı Ortaklıkları

Mert Gıda Giyim Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Pınar Süt Mamulleri Sanayii A.Ş.
Metro Ticari ve Mali Yatırımlar Holding A.Ş.
Penguen Gıda Sanayi A.Ş.
Selçuk Gıda Endüstri İhracat İthalat A.Ş. Ve Bağlı Ortaklığı
Mango Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Yaprak Süt ve Besi Çiftlikleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Vanet Gıda Sanayi İç ve Dış Ticaret Anonim Şirketi
A.V.O.D. Kurutulmuş Gıda ve Tarım Ürünleri Sanayi Ticaret A.Ş. Ve Bağlı Ortaklıkları
Konfrut Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Oylum Sınai Yatırımlar Anonim Şirketi
Ar Tarım Organik Gıda A.Ş. Ve Bağlı Ortaklığı
Karsusan Karadeniz Su Ürünleri Sanayii Anonim Şirketi ve Bağlı Ortaklığı
Taze Kuru Gıda San. Ve Tic. A.Ş.
Taç Tarım Ürünleri Hayvancılık Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Akyürek Tüketim Ürünleri Pazarlama Dağıtım ve Ticaret A.Ş.
Ulusoy Un Sanayi ve Ticaret A.Ş. Ve Bağlı Ortaklığı
İz Hayvancılık Tarım ve Gıda Sanayi Ticaret A.Ş.
Bantaş Bandırma Ambalaj Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Genel Perakende
Doğuş Otomotiv Servis ve Ticaret A.Ş.
Net Turizm Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketi ve Bağlı Ortaklıkları
İttifak Holding Anonim Şirketi ve Bağlı Ortaklıkları
Bimeks Bilgi İşlem ve Dış Ticaret A.Ş.
Dagi Giyim Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi
Mepet Metro Petrol ve Tesisleri Sanayi Ticaret A.Ş.
Boyner Büyük Mağazacılık Anonim Şirketi
Teknosa İç ve Dış Ticaret A.Ş.
Tesco Kipa Kitle Pazarlama Ticaret Lojistik ve Gıda Sanayi A.Ş.
Mobil Telekomünikasyon
Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş. ve Bağlı Ortaklıkları
Yazılım ve Bilgisayar Hizmetleri

Link Bilgisayar Sistemleri Yazılımı ve Donanımı Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi
Logo Yazılım Sany ve Ticaret A.Ş.
Anel Telekomünikasyon Elektronik Sistemleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. ve Bağlı Ortaklığı
Senkron Güvenlik ve İletişim Sistemleri A.Ş.
Seyahat, Taşımacılık ve Turizm
Usaş Yatırımlar Holding A.Ş. ve Bağlı Ortaklıkları
Beşiktaş Futbol Yatırımları Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Galatasaray Sportif Sınai ve Ticari Yatırımlar A.Ş.
Tek-Art İnşaat Ticaret Turizm Sanayi ve Yatırımlar Anonim Şirketi
Favori Dinlenme Yerleri A.Ş.
Metemtur Otelcilik ve Turizm İşletmeleri A.Ş.
Fenerbahçe Futbol A.Ş.
Martı Otel İşletmeleri A.Ş.
Net Holding Anonim Şirketi ve Bağlı Ortaklıkları
Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı ve Bağlı Ortaklıkları
Altın Yunus Çeşme Turistik Tesisleri A.Ş.
Petrokent Turizm A.Ş.
Trabzonspor Sportif Yatırım ve Futbol İşletmeciliği Ticaret A.Ş.
Marmaris Altinyunus Turistik Tesisler Anonim Şirketi
Utopya Turizm İnşaat İşletmecilik Ticaret Anonim Şirketi ve Bağlı Ortaklıkları
Beyaz Filo Oto Kiralama Anonim Şirketi
Flap Kongre Toplantı Hizmetleri Otomotiv ve Turizm A.Ş.
Etiler Gıda ve Ticari Yatırımlar Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi
Ulaşlar Turizm Yatırımları ve Dayanıklı Tüketim Malları Ticaret Pazarlama A.Ş.
Kuştur Kuşadası Turizm Endüstrisi A.Ş.
Pegasus Hava Taşımacılığı Anonim Şirketi ve Bağlı Ortaklıkları

EK 2: Araştırma Kapsamında Kullanılan Kısaltmaların Karşılıkları

Kısaltma Kodu	Açıklaması
N_1	Vadesi 1 yıldan az olan faaliyet kiralamalarından kaynaklı gelecek nakit akışı, iptal edilemeyen faaliyet kiralaması taahhütleri
N_1_5	Vadesi 1 yıl ile 5 yıl arasında olan faaliyet kiralamalarından kaynaklı gelecek nakit akışı, iptal edilemeyen faaliyet kiralaması taahhütleri
N_5	Vadesi 5 yıldan uzun olan faaliyet kiralamalarından kaynaklı gelecek nakit akışı, iptal edilemeyen faaliyet kiralaması taahhütleri
r	Faiz Oranı
TV	Toplam Varlık
t	Vergi Oranı
NK	Raporlanan Net Kâr
TY	Toplam Yükümlülük
TO	Toplam Öz Kaynak
TN_1	Vadesi 1 yıldan az olan faaliyet kiralamalarından kaynaklı gelecek nakit akışı, iptal edilemeyen faaliyet kiralaması taahhütlerinin tahmini süresi
TN_1_5	Vadesi 1 yıl ile 5 yıl arasında olan faaliyet kiralamalarından kaynaklı gelecek nakit akışı, iptal edilemeyen faaliyet kiralaması taahhütlerinin tahmini süresi
TN_SURE	Toplam faaliyet kiralamalarından kaynaklı gelecek nakit akışı, iptal edilemeyen faaliyet kiralaması taahhütlerinin tahmini süresi
BDY	Yükümlülüklerin Bugünkü Değeri
KKO	Kalan Kiralama Ömrü
TKO	Toplam Kiralama Ömrü
BDAKO_TKO	Asgari kira ödemelerinin toplam kira ömrü boyunca hesaplanan tahmini bugünkü değerlerinin toplamı
BDAKO_KKO	Asgari kira ödemelerinin kalan kira ömrü boyunca hesaplanan tahmini bugünkü değerlerinin toplamı
TahVYO	Tahmini faaliyet kiralamalarından kaynaklı varlık yükümlülük oranı
BDV	Kira Varlığının Bugünkü Değeri
OSDD	Öz Kaynak Değişim Değeri

ASTV	Aktifleştirme Sonrası Toplam Varlık
ASTY	Aktifleştirme Sonrası Toplam Yükümlülük
ASTO	Aktifleştirme Sonrası Toplam Öz Kaynak
ROA	Toplam Varlık Kârlılığı
ASROA	Aktifleştirme Sonrası Toplam Varlık Kârlılığı
D/E	Borç Öz Kaynak Oranı
ASD/E	Aktifleştirme Sonrası Borç Öz Kaynak Oranı
ROE	Öz Kaynak Kârlılığı
ASROE	Aktifleştirme Sonrası Öz Kaynak Kârlılığı
D/A	Borç Varlık Oranı
ASD/A	Aktifleştirme Sonrası Borç Varlık Oranı

EK 3: Araştırmanın Analizi Kapsamında Oluşturulan Veri Tabanı

	FORD OTOMOTIV SANAYI 2015	FORD OTOMOTIV SANAYI 2014	ANADOLU EFES BIRACIL - 2015	ANADOLU EFES BIRACIL - 2014	TURK TUBORG BIRA 2015	TURK TUBORG BIRA 2014	COCA COLA 2015	COCA COLA 2014
N_1	6.511.876	4.209.394	8.272.800	7.886.800	8.049.000	5.979.000	1.849.000	1.536.000
N_1_5	8.272.270	5.756.400	12.409.200	11.830.200	4.798.000	6.372.000	21.477.000	20.790.000
N_5	0	0	20.682.000	19.717.000	0	0	0	0
r	0,0199	0,0221	0,041	0,0429	0,0461	0,049	0,0512	0,0551
			21.815.227.00	19.960.533.00				
TV	7.925.679.000	6.751.876.000	0	0	897.226.000	648.133.000	8.943.595.000	7.201.860.000
t	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
NK	841.911.000	594.856.000	-197.759.000	-512.233.000	157.752.000	120.002.000	117.159.000	315.431.000
TY	4.865.824.000	3.997.695.000	9.241.722.000	8.136.594.000	387.723.000	294.708.000	4.802.024.000	3.828.828.000
TO	3.059.855.000	2.754.182.000	7.708.056.000	7.609.255.000	509.503.000	353.425.000	3.617.890.000	3.023.178.000
TN_1	1	1	1	1	1	1	1	1
TN_1_5	1	1	2	2	1	1	12	14
TN_SURE	2	2	5	5	2	2	13	15
BDY	14.495.682	9.750.312	36.315.551	34.421.181	12.280.853	11.774.071	13.555.339	11.267.475
KKO	2	2	5	5	2	2	13	15
TKO	4	4	10	10	4	4	26	30
BDAKO_TK								
O	3,70	3,67	6,69	6,57	3,34	3,30	7,10	6,00
BDAKO_K								
KO	1,92	1,91	4,09	4,05	1,83	1,82	6,79	6,71
TahVYO	0,96	0,96	0,82	0,81	0,91	0,91	0,52	0,45
BDV	13.915.854,65	9.360.299,62	29.778.751,45	27.881.156,73	11.175.575,9	10.714.404,1	7.048.776,51	5.070.363,76

					5	9		
OSDD	463.861,82	312.009,99	5.229.439,28 21.845.005.75	5.232.019,53 19.988.414.15	884.221,39	847.733,08	5.205.250,35	4.957.689,01
ASTV	7.939.594.855	6.761.236.300	1	7	908.401.576	658.847.404	8.950.643.777	7.206.930.364
ASTY	4.880.319.682	4.007.445.312	9.278.037.551	8.171.015.181	400.003.853	306.482.071	4.815.579.339	3.840.095.475
ASTO	3.059.391.138, 18	2.753.869.990, 01	7.702.826.560, 72	7.604.022.980, 47	508.618.778, 61	352.577.266, 92	3.612.684.749, 65	3.018.220.310, 99
ROA	0,106225725	0,088102329	-0,009065182	-0,025662291	0,175821922	0,18515027	0,013099766	0,043798546
ASROA	0,105981118	0,087934213	-0,009292213	-0,025888248	0,172685498	0,180852601	0,012507899	0,043079827
D/E	1,590213915	1,451499937	1,198969234	1,069302317	0,760982762	0,833862913	1,327299614	1,26649109
ASD/E	1,595193116	1,455204976	1,204497788	1,074564767	0,786451208	0,869262143	1,332964173	1,272304563
ROE	0,275147352	0,215982822	-0,025656145	-0,067317103	0,309619374	0,339540214	0,03238324	0,104337555
ASROE	0,27503745	0,215893994	-0,026352461	-0,06805148	0,308419164	0,337952211	0,030989073	0,102866351
D/A	0,6139315	0,592086555	0,423636298	0,407634105	0,43213527	0,45470297	0,536923239	0,531644325
ASD/A	0,614681199	0,592708957	0,424721223	0,408787566	0,440338132	0,465179143	0,538014858	0,532833714
	PETKIM PETROKIMYA 2015	PETKIM PETROKIMYA 2014	MEGA POLİETİLEN 2015	MEGA POLİETİLEN 2014	TURK TELEKOMUNI 2015	TURK TELEKOMUNI 2014	MIGROS TICARET AS 2015	MIGROS TICARET AS 2014
N_1	14.261.363	10.968.926	48.912	88.423	97.138.000	130.774.000	29.133.000	26.907.000
N_1_5	60.206.567	45.691.663	58.080	16.921	340.381.000	326.360.000	6.128.000	7.170.000
N_5	493.081.329	358.975.604	0	0	70.140.000	41.690.000	366.000	1.262.000
r	0,0356	0,033	0,03204	0,0297	0,0398	0,0405	0,1141	0,0515
TV	5.327.319.000	3.743.777.000	15.572.428	13.694.296	25.487.100.000	19.618.479.000	5.760.717.000	5.593.495.000
t	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
NK	626.379.000	6.453.000	2.102.616	310.803	907.444.000	2.007.439.000	-370.464.000	98.513.000
TY	2.521.935.000	2.749.124	2.943.482	13.694.296	20.493.732.000	13.315.139.000	5.244.731.000	4.674.329.000
TO	2.741.388.000	12.823.304	10.750.814	10.750.814	4.993.368.000	6.303.340.000	515.342.000	918.612.000

TN_1	1	1	1	1	1	1	1	1
TN_1_5	4	4	1	0	4	2	0	0
TN_SURE	40	38	2	1	5	4	1	1
BDY	187.801.126	155.278.254	103.670	102.794	442.308.348	462.700.385	32.605.875	33.959.349
KKO	40	38	2	1	5	4	1	1
TKO	80	76	4	2	10	8	2	2
BDAKO_TKO	4,87	6,44	3,53	1,89	6,77	5,82	1,61	1,81
BDAKO_KKO	9,87	11,07	1,88	0,97	4,11	3,41	0,90	0,95
TahVYO	0,25	0,29	0,94	0,97	0,82	0,85	0,90	0,95
BDV	46.950.281,57	45.030.693,54	97.450,18	99.709,78	362.692.845,40	393.295.326,84	29.345.287,07	32.261.381,12
OSDD	112.680.675,77	88.198.048,03	4.976,18	2.467,05	63.692.402,12	55.524.046,14	2.608.469,96	1.358.373,94
ASTV	5.374.269.282	3.788.807.694	15.669.878	13.794.006	25.849.792.845	20.011.774.327	5.790.062.287	5.625.756.381
ASTY	2.709.736.126	158.027.378	3.047.152	13.797.090	20.936.040.348	13.777.839.385	5.277.336.875	4.708.288.349
ASTO	2.628.707.324,23	-75.374.744,03	10.745.837,82	10.748.346,95	4.929.675.597,88	6.247.815.953,86	512.733.530,04	917.253.626,06
ROA	0,117578654	0,00172366	0,135021719	0,0226958	0,035604051	0,102323886	-0,064308662	0,017612065
ASROA	0,095584776	-0,021575402	0,133864463	0,022352894	0,032640555	0,097538325	-0,064433239	0,017269611
D/E	0,919948216	0,214384998	0,273791547	1,273791547	4,104190198	2,112394223	10,17718525	5,088469343
ASD/E	1,030824581	-2,096556076	0,283565828	1,283647583	4,246940784	2,205224912	10,29255269	5,133027785
ROE	0,228489729	0,503224442	0,195577377	0,028909718	0,181729846	0,31847227	-0,718870187	0,107241142
ASROE	0,195418607	1,0845151	0,195204865	0,028686826	0,171157631	0,312415565	-0,727614732	0,105919043
D/A	0,473396656	0,000734318	0,189018822	1	0,804082536	0,67870394	0,910430247	0,83567233
ASD/A	0,504205499	0,041708999	0,194459227	1,000223561	0,809911339	0,688486646	0,911447341	0,836916501

	BIZIM TOPTAN 2015	BIZIM TOPTAN 2014	ULKER BISKUVI 2015	ULKER BISKUVI 2014	BANVIT BANDIRMA 2015	BANVIT BANDIRMA 2014	VANET GIDA 2015	VANET GIDA 2014
N_1	11.501.149	9.732.594	2.259.713	2.014.968	5.397.079	5.432.276	135.175	157.395

N_1_5	2.569.251	5.732.867	0	0	7.352.667	10.541.234	25.383	179.066
N_5	0	0	0	0	2.257.560	3.488.730	0	0
r	0,8134	0,6585	0,0378	0,0298	0,0976	0,0648	0,24453	0,2223
TV	604.570.000	531.292.000	3.910.960.000	3.178.736.000	1.001.339.000	965.347.000	45.719.000	45.366.000
t	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
NK	14.375.000	10.887.000	260.289.000	211.713.000	-99.675.000	-20.634.000	-1.579.000	4.158.000
TY	458.343.000	396.863.000	2.271.530.000	1.948.767.000	782.473.000	873.764.000	6.389.000	9.697.000
TO	146.227.000	134.429.000	1.528.629.000	1.137.603.000	218.865.000	91.583.000	39.327.000	35.670.000
TN_1	1	1	1	1	1	1	1	1
TN_1_5	0	1	0	0	1	2	0	1
TN_SURE	1	2	1	1	3	4	1	2
BDY	8.911.563	9.324.969	2.177.407	1.956.660	13.323.311	17.112.864	133.998	275.269
KKO	1	2	1	1	3	4	1	2
TKO	2	4	2	2	6	8	2	4
BDAKO_TKO	0,61	0,53	1,86	1,89	3,43	4,84	1,29	1,79
BDAKO_KKO	0,55	0,73	0,96	0,97	2,27	3,11	0,80	1,34
TahVYO	0,55	0,36	0,96	0,97	0,76	0,78	0,80	0,67
BDV	4.901.359,78	3.356.988,82	2.090.310,73	1.897.959,76	10.125.716,43	13.348.033,56	107.198,64	184.430,07
OSDD	3.208.162,76	4.774.384,10	69.677,02	46.959,83	2.558.075,73	3.011.863,98	21.439,73	72.670,95
ASTV	609.471.360	534.648.989	3.913.050.311	3.180.633.960	1.011.464.716	978.695.034	45.826.199	45.550.430
ASTY	467.254.563	406.187.969	2.273.707.407	1.950.723.660	795.796.311	890.876.864	6.522.998	9.972.269
ASTO	143.018.837,24	129.654.615,90	1.528.559.322,98	1.137.556.040,17	216.306.924,27	88.571.136,02	39.305.560,27	35.597.329,05
ROA	0,02377723	0,020491556	0,066553736	0,066602889	-0,099541714	-0,021374697	-0,034537063	0,091654543
ASROA	0,018322169	0,011432951	0,066500378	0,066548381	-0,101074288	-0,024160605	-0,034924121	0,089688046
D/E	3,134462172	2,952212692	1,485991696	1,713046643	3,575139926	9,540678947	0,162458362	0,271853098
ASD/E	3,267084059	3,132846186	1,487483916	1,714837415	3,679014501	10,05832039	0,165956121	0,280140927
ROE	0,098306058	0,080986989	0,17027611	0,186104467	-0,455417723	-0,225303823	-0,040150533	0,116568545
ASROE	0,078079486	0,047145378	0,170238288	0,186070868	-0,472629695	-0,266970314	-0,040717896	0,114765044

D/A	0,758130572	0,74697718	0,580811361	0,613063494	0,78142667	0,905129451	0,139744964	0,213750386
ASD/A	0,766655489	0,759728303	0,581057545	0,613312844	0,786776146	0,910270138	0,142342121	0,218928092

	DOGUS OTOMOTIV SERVI 2015	DOGUS OTOMOTIV SERVI 2014	BIMEKS BILGI ISLEM 2015	BIMEKS BILGI ISLEM 2014	DAGI GIYIM SANAYI VE TICARET LTD 2015	DAGI GIYIM SANAYI VE TICARET LTD 2014	MEPET METRO 2015	MEPET METRO 2014
N_1	32.598.000	50.410.000	37.654.241	41.857.547	133506	149742	5.896.778	5.938.652
N_1_5	18.824.000	13.739.000	73.533.701	91.554.987	181338	29832	23.299.112	20.394.608
N_5	53.053.000	49.581.000	53.663.262	59.949.706	0	0	22.371.994	25.012.740
r	0,0843	0,1078	0,1274	0,1016	0,085	0,075	0,3833	0,3485
TV	3.974.241.000	2.820.970.000	782.916.000	642.735.000	119.070.405	99.965.849	183.056.000	182.286.000
t	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
NK	302.921.000	251.635.000	9.388.000	9.249.000	3.747.777	12.810.644	974.000	8.515.000
TY	2.611.358.000	1.584.635.000	629.062.000	494.304.000	58.033.941	47.677.162	55.708.000	48.118.000
TO	1.358.516.000	1.231.491.000	153.830.000	148.416.000	61.036.464	52.288.687	127.348.000	134.167.000
TN_1	1	1	1	1	1	1	1	1
TN_1_5	1	0	2	2	1	0	4	3
TN_SURE	3	2	4	5	2	1	9	9
BDY	89.040.263	99.644.645	124.470.129	150.397.195	290.179	169.127	11.832.314	14.417.115
KKO	3	2	4	5	2	1	9	9
TKO	6	4	8	10	4	2	18	18
BDAKO_TK								
O	3,69	2,66	3,07	3,80	2,89	1,73	0,05	0,08
BDAKO_KK								
O	2,35	1,63	2,48	3,08	1,70	0,93	0,49	0,61
TahVYO	0,78	0,81	0,62	0,62	0,85	0,93	0,05	0,07
BDV	69.451.405,40	80.712.162,57	77.171.479,86	93.246.261,16	246.651,98	157.288,00	591.615,71	1.009.198,02
OSDD	15.671.086,35	15.145.986,06	37.838.919,16	45.720.747,41	34.821,46	9.471,11	8.992.558,79	10.726.333,28

TN_1_5	0	0	10	8	1	1	0	0
TN_SURE	1	1	13	11	2	2	1	1
BDY	67.371.286	48.937.384	407.811	458.513	358.462.583	255.651.480	973.555	639.855
KKO	1	1	13	11	2	2	1	1
TKO	2	2	26	22	4	4	2	2
BDAKO_TK								
O	1,68	1,59	3,12	4,48	3,28	3,51	1,70	1,73
BDAKO_KK								
O	0,92	0,89	4,50	4,96	1,81	1,87	0,92	0,93
TahVYO	0,92	0,89	0,35	0,45	0,91	0,94	0,92	0,93
	61.981.583,0	43.554.271,3						
BDV	5	2	142.733,96	206.330,65	326.200.950,93	240.312.391,17	895.670,45	595.065,04
OSDD	4.311.762,30	4.306.489,75	212.061,88	201.745,52	25.809.306,01	12.271.271,04	62.307,51	35.831,87
	1.388.304,58	1.180.853,27	1.006.847,73					
ASTV	3	1	4	933.833.331	26.461.795.951	24.034.349.391	26.589.670	13.101.065
	1.361.122,28	1.120.213,38						
ASTY	6	4	930.590.811	745.705.513	12.094.803.583	7.226.697.480	15.211.555	4.874.855
	28.259.237,7	61.716.510,2	76.309.938,1	188.178.254,4	14.309.359.693,9	17.196.069.728,9	11.393.692,4	8.236.168,1
ASTO	0	5	2	8	9	6	9	3
	-	-	-	-	-	-	-	0,19390692
ROA	0,022299998	0,008609873	0,093943111	-0,021395054	0,079198235	0,079588596	0,096325991	5
	-	-	-	-	-	-	-	-
ASROA	0,024410178	0,004645378	0,094140413	-0,021606367	0,077246597	0,078282241	0,095424556	0,18236442
								0,51196808
D/E	39,72094808	16,2258001	12,15575913	3,956083448	0,818709636	0,405096924	1,242842179	5
								0,59188384
ASD/E	48,1655698	18,15095149	12,19488358	3,962761344	0,845237232	0,42025286	1,335085606	8
	-	-	-	-	-	-	-	-
ROE	0,908077738	0,148311952	1,235892946	-0,106035673	0,144392647	0,110047447	0,216043994	0,29315764
	-	-	-	-	-	-	-	0,29008248
ASROE	1,199210066	0,088882379	1,242106392	-0,107221451	0,142849417	0,109412369	0,222694049	6

D/A	0,97544188	0,941947544	0,923987663	0,798227772	0,449055818	0,292974496	0,554137153	4	0,33863745
ASD/A	0,980420509	0,948647398	0,924261713	0,798542404	0,457066618	0,300682051	0,572085121	5	0,37209607

	TURK HAVA YOLLARI 2015	TURK HAVA YOLLARI 2014	MARMARIS ALTINYUNUS 2015	MARMARIS ALTINYUNUS 2014	PEGASUS HAVA 2015	PEGASUS HAVA 2014
N_1	846.000.000	610.000.000	133.090	121.762	400.006.430	225.002.237
N_1_5	2.212.000.000	1.696.000.000	612.819	569.572	1.311.457.028	798.480.355
N_5	618.000.000	430.000.000	3.999.965	4.382.920	327.309.414	179.730.639
r	0,0194	0,0253	0,1091	0,0744	0,0062	0,0075
TV	47.638.000.000	31.875.607.000	59.566.000	55.071.000	4.089.457.000	3.521.318.000
t	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
NK	2.993.000.000	1.819.260.000	3.268.000	2.927.000	113.126.000	143.342.000
TY	33.548.000.000	22.721.204.000	2.421.000	1.185.000	2.636.726.000	2.360.157.000
TO	14.090.000.000	9.154.403.000	57.145.000	53.886.000	1.455.437.000	1.161.283.000
TN_1	1	1	1	1	1	1
TN_1_5	3	3	5	5	3	4
TN_SURE	4	4	36	42	5	5
BDY	3.490.281.491	2.557.573.429	581.340	726.354	2.002.253.829	1.171.435.495
KKO	4	4	36	42	5	5
TKO	8	8	72	84	10	10
BDAKO_TKO	6,86	6,55	0,04	0,20	9,40	9,28
BDAKO_KKO	3,70	3,62	0,87	2,06	4,85	4,82
TahVYO	0,93	0,90	0,02	0,05	0,97	0,96
BDV	3.245.961.786,60	2.301.816.086,14	11.626,80	36.317,72	1.942.186.213,76	1.124.578.075,52
OSDD	195.455.763,49	204.605.874,32	455.770,70	552.029,37	48.054.091,89	37.485.935,85
ASTV	50.883.961.787	34.177.423.086	59.577.627	55.107.318	6.031.643.214	4.645.896.076

ASTY	37.038.281.491	25.278.777.429	3.002.340	1.911.354	4.638.979.829	3.531.592.495
ASTO	13.894.544.236,51	8.949.797.125,68	56.689.229,30	53.333.970,63	1.407.382.908,11	1.123.797.064,15
ROA	0,062827994	0,057073737	0,054863513	0,053149571	0,027662841	0,040706917
ASROA	0,0549789	0,047243296	0,047202775	0,043097192	0,010788421	0,022784854
D/E	2,380979418	2,481997351	0,042365911	0,02199087	1,811638704	2,032370232
ASD/E	2,665670846	2,82450843	0,052961386	0,035837467	3,296174624	3,142553587
ROE	0,212420156	0,1987306	0,057187855	0,054318376	0,077726484	0,123434167
ASROE	0,201341202	0,180412372	0,049607824	0,044530167	0,046236108	0,094195
D/A	0,704227717	0,712808512	0,040643992	0,021517677	0,644761884	0,670248185
ASD/A	0,727896968	0,739633803	0,050393752	0,034684222	0,769107135	0,760153141

EK 4: 2014 Yılına Ait Analizin IBM SPSS Statistics Çıktıları**Tanımlayıcı İstatistikler**

	N	Minimum	Maksimum	Toplam	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
TV	23	12506000	31875607000	133328010145	5796870006,30	8969933796,28 6
TY	23	1185000	22721204000	73534864644	3197168028,00	5396009624,60 1
TO	23	8272000	17208341000	53339494501	2319108456,57	4146546675,07 5
ASTV	23	13101065,0419	34177423086,14 09	137756734340,1 035	5989423232,178 414	9315150233,52 20400
ASTY	23	1911354,4370	25278777429,04 54	78582838815,62 47	3416645165,896 726	5857187818,74 52880
ASTO	23	8236168,1265	17196069728,96 15	52844094519,78 30	2297569326,947 089	4129753770,88 74040
ROA	23	-,0257	,1939	1,2832	,055792	,0591655
ASROA	23	-,0496	,1824	1,0496	,045636	,0636405
D/E	23	,0041	16,2258	58,1008	2,526121	3,6637732
ASD/E	23	,0358	18,1510	65,8021	2,860960	4,0935729
ROE	23	-,2253	,3395	2,6067	,113336	,1348227
ASROE	23	-,3551	,3380	1,8277	,079465	,1716155
D/A	23	,0017	,9419	12,0441	,523656	,2688369
ASD/A	23	,0347	,9486	12,5206	,544373	,2696220
Valid N (listwise)	23					

Eşleştirilmiş Örnekler İçin Tanımlayıcı İstatistikler

	Aritmetik Ortalama	N	Standart Sapma	Ortalama Standart Hata
Çift 1	TV	23	8969933796,286	1870360489,663
	ASTV	23	9315150233,5220	1942343092,7964
Çift 2	TY	23	5396009624,601	1125145785,120
	ASTY	23	5857187818,7452	1221308086,0479
Çift 3	TO	23	4146546675,075	864614750,314
	ASTO	23	4129753770,8874	861113187,73658
Çift 4	ROA	23	,0591655	,0123369
	ASROA	23	,0636405	,0132700
Çift 5	D/E	23	3,6637732	,7639495
	ASD/E	23	4,0935729	,8535690
Çift 6	ROE	23	,1348227	,0281125
	ASROE	23	,1716155	,0357843
Çift 7	D/A	23	,2688369	,0560564
	ASD/A	23	,2696220	,0562201

Eşleştirilmiş Örnekler İçin Korelasyon Değeri

		N	Korelasyon	Anlamlılık
Çift 1	TV & ASTV	23	,999	,000
Çift 2	TY & ASTY	23	,998	,000
Çift 3	TO & ASTO	23	1,000	,000
Çift 4	ROA & ASROA	23	,963	,000
Çift 5	D/E & ASD/E	23	,989	,000
Çift 6	ROE & ASROE	23	,866	,000
Çift 7	D/A & ASD/A	23	,994	,000

Eşleştirilmiş Örnekler İçin T-Testi

		Çiftler Arasındaki Farklar				T değeri	Df Serbestlik Derecesi	İki yönlü Anlamlılık	
		Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	Ortalama Standart Hata	%95 Güven Aralığındaki Farklar				
					Düşük				Yüksek
Çift 1	TV - ASTV	- 192553225,874064 5	519793408,810159 0	108384418,068779 8	- 417328751,487344 7	32222299,7392159	-1,777	22	,089
Çift 2	TY - ASTY	- 219477137,896725 7	569980996,454516 5	118849253,499381 1	- 465955403,869576 6	27001128,0761253	-1,847	22	,078
Çift 3	TO - ASTO	21539129,6181283	45801397,4747704	9550251,5574469	1733120,1214318	41345139,1148248	2,255	22	,034
Çift 4	ROA - ASROA	,0101563	,0172929	,0036058	,0026783	,0176343	2,817	22	,010
Çift 5	D/E - ASD/E	-,3348385	,7238155	,1509260	-,6478398	-,0218372	-2,219	22	,037
Çift 6	ROE - ASROE	,0338715	,0868452	,0181085	-,0036832	,0714262	1,870	22	,075
Çift 7	D/A - ASD/A	-,0207172	,0303077	,0063196	-,0338232	-,0076111	-3,278	22	,003

EK 5: 2015 Yılına Ait Analizin IBM SPSS Statistics Çıktıları**Tanımlayıcı İstatistikler**

	N	Minimum	Maksimum	Toplam	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
TV	23	15572428	47638000000	167075646833	7264158557,96	11912709167,673
TY	23	2421000	33548000000	102699635423	4465201540,13	7998632432,109
TO	23	11456000	14335169000	56630850768	2462210902,96	4181662214,217
ASTV	23	15669878,1763	50883961786,602	173318717959,87	7535596433,0381	12446829526,489
ASTY	23	3002340,1749	37038281490,970	109609612926,93	4765635344,6493	8618077616,6723
ASTO	23	11393692,4903	14309359693,992	56097325666,352	2439014159,4066	4153843866,7538
ROA	23	-,0995	,1758	,6032	,026227	,0737791
ASROA	23	-,1011	,1727	,4300	,018696	,0740503
D/E	23	,0424	39,7209	93,5679	4,068167	8,3372911
ASD/E	23	,0530	48,1656	107,2236	4,661894	9,9857039
ROE	23	-1,2359	,3096	-1,2755	-,055457	,3999919
ASROE	23	-1,2421	,3084	-2,1188	-,092120	,4305706
D/A	23	,0406	,9754	12,8324	,557929	,2674672
ASD/A	23	,0504	,9804	13,2436	,575810	,2689363
Valid N (listwise)	23					

Eşleştirilmiş Örnekler İçin Tanımlayıcı İstatistikler

	Aritmetik Ortalama	N	Standart Sapma	Ortalama Standart Hata
Çift 1	TV	23	11912709167,673	2483971571,930
	ASTV	23	12446829526,489	2595343365,5842
Çift 2	TY	23	7998632432,109	1667830154,839
	ASTY	23	8618077616,6723	1796993404,5388
Çift 3	TO	23	4181662214,217	871936846,382
	ASTO	23	4153843866,7538	866136319,96074
Çift 4	ROA	23	,0737791	,0153840
	ASROA	23	,0740503	,0154405
Çift 5	D/E	23	8,3372911	1,7384454
	ASD/E	23	9,9857039	2,0821632
Çift 6	ROE	23	,3999919	,0834041
	ASROE	23	,4305706	,0897802

Eşleştirilmiş Örnekler İçin Korelasyon Değeri

	N	Korelasyon	Anlamlılık.
Çift 1 TV & ASTV	23	,999	,000
Çift 2 TY & ASTY	23	,998	,000
Çift 3 TO & ASTO	23	1,000	,000
Çift 4 ROA & ASROA	23	,983	,000
Çift 5 D/E & ASD/E	23	,997	,000
Çift 6 ROE & ASROE	23	,982	,000

Eşleştirilmiş Örnekler İçin T-Testi

	Çiftler Arasındaki Farklar					T değeri	df Serbestlik Derecesi	İki yönlü Anlamlılık
	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	Ortalama Standart Hata	%95 Güven Aralığındaki Farklar				
				Düşük	Yüksek			
Çift 1 TV - ASTV	271437875,0816107	764875976,7719393	159487666,1229337	602195050,5168135	59319300,3535922	-1,702	22	,103
Çift 2 TY - ASTY	300433804,5189610	812006089,6797380	169314974,0003471	651571569,0911314	50703960,0532095	-1,774	22	,090
Çift 3 TO - ASTO	23196743,5498800	46422980,9239637	9679860,6661431	3121941,2133036	43271545,8864565	2,396	22	,025
Çift 4 ROA - ASROA	,0075306	,0136581	,0028479	,0016244	,0134368	2,644	22	,015
Çift 5 D/E - ASD/E	-,5937266	1,8013944	,3756167	-1,3727079	,1852548	-1,581	22	,128
Çift 6 ROE - ASROE	,0366628	,0844309	,0176051	,0001521	,0731734	2,083	22	,049

ÖZGEÇMİŞ

Destan Halit Akbulut 1991 yılında, İstanbul'da doğdu. Haydarpaşa Anadolu Lisesi'nden 88,19 diploma notuyla 2009 yılında mezun olduktan sonra Galatasaray Üniversitesi İşletme Bölümü'ne 974 ÖSS başarı sırası ile kazandı. 2014 yılında bölümünü birincilikle bitirip, aynı üniversitenin İşletme Yüksek Lisans programına kaydoldu. Lisans ve Yüksek Lisans eğitimlerine devam ederken Paris Dauphine Üniversitesi'nde Erasmus Programı ile iki defa birer dönem eğitim ve araştırma faaliyetlerinde bulundu. Kasım 2014 tarihinde Galatasaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümüne Araştırma Görevlisi olarak atandı. Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi'nde Denetimin Gözetimi, Amerika Birleşik Devletleri Kamu Gözetimi Kurulu başlıklı makalesi yayınlandı. Destan Halit Akbulut, Muhasebe ve Finansman alanında eğitim, araştırma ve yayın çalışmalarına devam etmektedir.

TEZ ONAY SAYFASI

Üniversite Galatasaray Üniversitesi
Enstitü Sosyal Bilimler Enstitüsü
Adı Soyadı Destan Halit AKBULUT
Tez Başlığı Kiralama İşlemlerinin Finansal Raporlanması ve
Muhasebeleştirilmesi: Borsa İstanbul Şirketlerinde Bir Uygulama
Savunma Tarihi 23.06.2016
Danışmanı Prof. Dr. İdil KAYA

JÜRİ ÜYELERİ

Ünvanı, Adı, Soyadı
Prof. Dr. İdil KAYA
Prof. Dr. Rüstem HACİRÜSTEMOĞLU
Yrd. Doç. Dr. Ali ÇOŞKUN

İmza

Enstitü Müdürü

Prof. Dr. M. Yaman ÖZTEK